

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

Σύγχρονες τάσεις στη γλωσσολογία για εκπαιδευτικούς

Διπλωματική εργασία

**Τοπική κοινωνία και εκπαίδευση: Αναπαραστάσεις της αγροτικής παραγωγής
στην περιοχή του Δήμου Ιεράπετρας και η αξιοποίησή τους στον σχεδιασμό
ομόθεμου εκπαιδευτικού υλικού**

ΣΑΜΠΡΟΒΑΛΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Επιβλέπων καθηγητής: Ιντζίδης Ευάγγελος

Πάτρα, Ιανουάριος, 2025

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Εντούτοις, στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ'οποιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού, ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

**Τοπική κοινωνία και εκπαίδευση: Αναπαραστάσεις της αγροτικής παραγωγής στην
περιοχή του Δήμου Ιεράπετρας και η αξιοποίησή τους στον σχεδιασμό ομόθεμου
εκπαιδευτικού υλικού**

ΣΑΜΠΡΟΒΑΛΑΚΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων καθηγητής:

Ιντζίδης Ευάγγελος

Συν-Επιβλέπων καθηγητής:

Σιπητάνος Κωνσταντίνος

Πάτρα, Ιανουάριος, 2025

Ευχαριστίες

Φτάνοντας στο τέλος αυτής της μεγαλειώδους προσπάθειας, οφείλω να εκφράσω τις εγκάρδιες ευχαριστίες μου προς τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κ. Ιντζίδη Ευάγγελο, για τον πολύπλευρο ρόλο που επιτέλεσε. Αφενός, προσφέροντάς μου πολύτιμες συμβουλές και ουσιαστική καθοδήγηση, και αφετέρου για την αδιάκοπη παρουσία του, στηρίζοντας αδιαλείπτως το έργο που είχα αναλάβει να διεκπεραιώσω.

Στην οικογένειά μου, για τη διαρκή ενθάρρυνση και στήριξη που μου παρείχε, και στην Μαίρη μου, που αποτελεί πηγή έμπνευσης και δύναμης για μένα.

Τοπική κοινωνία και εκπαίδευση: Αναπαραστάσεις της αγροτικής παραγωγής στην περιοχή του Δήμου Ιεράπετρας και η αξιοποίησή τους στον σχεδιασμό ομόθεμου εκπαιδευτικού υλικού.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία εφορμάται από τα διαχρονικά προβλήματα που ταλανίζουν την αγροτική παραγωγή του Ν. Ιεράπετρας, μια περιοχή που διακατέχεται από έντονη αγροτική δραστηριότητα, όπου ζητήματα όπως η οικονομική βιωσιμότητα των καλλιεργειών, η έλλειψη εργατικού δυναμικού, και οι διακυμάνσεις των τιμών, συνεπικουρούμενα από τις συχνότερες αμέλειες των κρατικών θεσμών για τα θέματα αυτά, απασχολούν εντόνως την τοπική κοινωνία. Διερευνώντας και αναλύοντας διεξοδικά τέσσερα άρθρα, προερχόμενα από τον τοπικό ειδησεογραφικό τύπο, η έρευνα εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο αναπαρίστανται αυτές οι προκλήσεις, πώς αποδίδονται οι ευθύνες και ποιές λύσεις προτείνονται μέσω της γλωσσικής διαμόρφωσης των κειμένων. Επιπρόσθετα, ιδιαίτερη βαρύτητα αποδίδεται στην ανάδειξη της γυναικείας παρουσίας στον αγροτικό τομέα της περιοχής, καθώς το σχετικό άρθρο υποδεικνύει τόσο τις προκλήσεις που έχουν ξεπεράσει οι γυναίκες με τις ενέργειές τους, όσο και τον δυναμικό ρόλο που διαδραματίζουν πλέον στην οικοδόμηση ενός βιώσιμου και καινοτόμου αγροτικού κλάδου. Τα μηνύματα αισιοδοξίας και ισότητας που αναδύονται από το εν λόγω άρθρο έρχονται να συμπληρώσουν τις υπόλοιπες αφηγήσεις, που εστιάζουν στις δυσκολίες και τα προβλήματα του τόπου. Αξιοποιώντας την Κριτική Ανάλυση Λόγου και τη Συστημική Λειτουργική Γραμματική του M.A.K. Halliday, η εργασία εξετάζει τη χρήση της γλώσσας στις δημοσιογραφικές αυτές αφηγήσεις, αποκαλύπτοντας τις αναπαραστάσεις της τοπικής πραγματικότητας, καθώς και τις στάσεις που προβάλλονται σε αυτά. Στόχος του εγχειρήματος αυτού είναι η μετέπειτα αξιοποίηση της ανάλυσης στον χώρο της διδασκαλίας, ώστε οι μαθητές να αναπτύξουν την κριτική σκέψη και τη γλωσσική επίγνωση,

αντιλαμβανόμενοι ότι ο λόγος είναι ικανός να διαμορφώσει αντιλήψεις και στάσεις, λαμβάνοντας ως δεδομένο ότι η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και η εντρύφηση σε αυτήν, συντελούν αδιαλείπτως ζητούμενα της εκπαιδευτικής πράξης.

Σαφέστατα, η οικοδόμηση της πραγματικότητας για την περιοχή της Ιεράπετρας επιλέχθηκε καθώς ο ερευνητής διαθέτει άμεση συσχέτιση με τον τόπο, επιτρέποντας έτσι μια βιωματική πρόσβαση στα ζητήματα που ανέδειξαν τα κείμενα που μελετήθηκαν. Η καθημερινή τριβή με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η τοπική κοινωνία, ειδικότερα συναρτήσει του τομέα της αγροτικής παραγωγής, προσέφερε μια εις βάθος κατανόηση των δυναμικών που διαμορφώνουν τις αναπαραστάσεις της αγροτικής παραγωγής, ενώ παράλληλα ενίσχυσαν την εγκυρότητα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε, μέσω της προσωπικής εμπειρίας και της συνεχούς παρατήρησης.

Λέξεις – Κλειδιά

Δημοσιογραφικός λόγος, κριτική ανάλυση λόγου, κριτικός γραμματισμός, αγροτική παραγωγή, περιφερειακή ανάπτυξη, συστημική - λειτουργική γραμματική, πολυγραμματισμοί

Local community and education: Representations of agricultural production in the region of the Municipality of Ierapetra and their utilization in the design of relevant educational material

Samprovalakis Konstantinos

Abstract

This thesis is driven by the persistent challenges that afflict agricultural production in the Municipality of Ierapetra, a region characterized by intense agricultural activity, where issues such as the economic sustainability of crops, labor shortages, and price fluctuations, compounded by the frequent negligence of these matters by government institutions, are of significant concern to the local community. By investigating and thoroughly analyzing four articles sourced from the local press, this study focuses on how these challenges are represented, how responsibilities are attributed, and what solutions are proposed through the linguistic structuring of the texts. Additionally, particular emphasis is placed on highlighting the role of women in the agricultural sector of the region, because the relevant article under study not only indicates the challenges that women have overcome through their actions but also emphasizes the dynamic role they now play in building a sustainable and innovative agricultural industry. The messages of optimism and equality that emerge from this article serve to complement the other narratives, which focus on the region's difficulties and challenges. By utilizing Critical Discourse Analysis and M.A.K Halliday's Systemic Functional Grammar, this

study examines the use of language in these journalistic narratives, revealing the representations of local reality and the attitudes presented within them. The goal of this endeavor is the subsequent application of this analysis in the field of education, enabling students to develop critical thinking and linguistic awareness by understanding how discourse shapes perceptions and attitudes, while keeping in mind that cultivating critical thinking and engaging deeply with it remain continuous objectives of educational practice.

Most certainly, the construction of reality for the region of Ierapetra was chosen, as the researcher has a direct connection to the area, allowing for a more immediate and experiential approach to the issues highlighted in the texts analyzed. Daily engagement with the challenges faced by the local community, particularly in relation to the agricultural sector, provided an in-depth understanding of the dynamics shaping the representations of agricultural production, while simultaneously enhancing the validity of the research through personal experience and continuous observation.

Keywords

journalistic discourse, critical discourse analysis, critical literacy, agricultural production, regional development, systemic-functional grammar

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

Βλ. Βλέπε

ΚΑΛ Κριτική Ανάλυση Λόγου

ΣΛΓ Συστημική Λειτουργική Γραμματική

ΜΜΕ Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

ΠΣ Πρόγραμμα Σπουδών

ΚΓΕ Κριτική Γλωσσική Επίγνωση

Α.Σ. Ιεράπετρας Αγροτικός Σύλλογος Ιεράπετρας

κ.ά. και άλλα

Περιεχόμενα

Περίληψη	4
Abstract	6
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια	8
Περιεχόμενα	9
1. Εισαγωγή	12
2. Θεωρητική πλαισίωση	15
2.1 Ορίζοντας την Κριτική Ανάλυση Λόγου	15
2.2. Η κοινωνική και πολιτισμική προσέγγιση του Fairclough	16
2.3. Η Συστημική Λειτουργική Γραμματική του M.A.K. Halliday	16
2.4. Ο δημοσιογραφικός λόγος	18
2.5. Η ΚΑΛ στην εκπαίδευση	20
2.6. Η έννοια των Πολυγραμματισμών	21
3. Η μεθοδολογία της έρευνας	24
3.1. Στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα	24
3.2. Η επιλογή της περιοχής της Ιεράπετρας	25
3.3. Επιλογή ερευνητικού υλικού	26

3.4.	Μεθοδολογικά εργαλεία ανάλυσης των κειμένων	27
4.	Ερευνητικά δεδομένα	29
4.1.	Κείμενο 1: «Δουλούμης: Προβληματισμός για την κλιματική αλλαγή και την κατασκευή μεγάλων θερμοκηπιακών εκτάσεων στην Αφρική»	29
4.1.1.	Η αναπαραστατική λειτουργία	30
4.1.2.	Η διαπροσωπική λειτουργία	34
4.1.3.	Η κειμενική λειτουργία	36
4.2.	Κείμενο 2: «Το άλλοτε ανδροκρατούμενο επάγγελμα που γοητεύει δύο γυναίκες στην Ιεράπετρα»	38
4.2.1.	Η αναπαραστατική λειτουργία	39
4.2.2.	Η διαπροσωπική λειτουργία	45
4.2.3.	Η κειμενική λειτουργία	49
4.3.	Κείμενο 3: «Ιεράπετρα: Καλλιεργούν και πληρώνουν καλά, αν και δεν συμφέρει, για να μην τους φύγουν οι εργάτες γης»	52
4.3.1.	Η αναπαραστατική λειτουργία	53
4.3.2.	Η διαπροσωπική λειτουργία	57
4.3.3.	Η κειμενική λειτουργία	60
4.4.	Κείμενο 4: «Αγροτικός Σύλλογος Ιεράπετρας: Ανάγκη για μετακλήσεις εργατών γης από τρίτες χώρες»	63
4.4.1.	Η αναπαραστατική λειτουργία	64

4.4.2.	Η διαπροσωπική λειτουργία	66
4.4.3.	Η κειμενική λειτουργία	69
5.	Σχεδιασμός Εκπαιδευτικής παρέμβασης με βάση το μοντέλο των Πολυγραμματισμών	71
5.1.	Συμπεράσματα από τη μελέτη των άρθρων	72
5.2.	Το διδακτικό πλαίσιο	73
5.3.	Διδακτική πρόταση	75
5.3.1.	Στάδιο τοποθετημένης πρακτικής	76
5.3.2.	Στάδιο ανοιχτής διδασκαλίας	77
5.3.3.	Στάδιο κριτικής πλαίσιωσης	82
5.3.4.	Στάδιο μετασχηματισμένης πρακτικής	84
	Βιβλιογραφία	88
	Παράρτημα: Κείμενα που αξιοποιήθηκαν	92

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη σύγχρονη εποχή που βιώνουμε, η παντοδυναμία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (στο εξής ΜΜΕ) κρίνεται ως αναμφισβήτητη, καθώς κατέχουν πρωτεύοντα ρόλο στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, μέσω της οικοδόμησης της κοινωνικής πραγματικότητας που πρεσβεύουν, και ταυτόχρονα προωθούν τη διαφοροποίηση της στάσης που αναπτύσσει το κοινό. Με οδηγό τη διαρκή ροή των πληροφοριών, αξιολογούν, αναδεικνύουν και ερμηνεύουν τα γεγονότα, ασκώντας ισχυρή επιρροή στις αντιλήψεις που διαμορφώνουν οι πολίτες. Αυτή τους η παντοδυναμία έγκειται στο γεγονός πως δεν μεταφέρουν απλώς την πραγματικότητα, αλλά τη διαμεσολαβούν, την επανεξετάζουν, και κατόπιν επιλέγουν να την προωθήσουν με συγκεκριμένες γλωσσικές και νοηματικές επιλογές.

Η παρούσα διπλωματική εργασία διερευνά τέσσερα κείμενα δημοσιογραφικού λόγου, στα οποία ο κειμενικός δημιουργός δεν μεταφέρει απλά τις πληροφορίες που επιθυμεί να κοινωνήσει, αλλά συχνά εμπλέκεται κριτικά σε αυτές, με την επιλογή του να προκρίνει ή όχι συγκεκριμένες οπτικές των νοημάτων, επιχειρώντας ταυτόχρονα να διατηρήσει μια επικριτική διάθεση στην πολιτική εξουσία (McQuail, 1994: 195-197). Τα κείμενα που μας απασχολούν προέρχονται από σελίδες ειδησεογραφικού περιεχομένου, με εξειδίκευση σε θέματα που απασχολούν τον τομέα της γεωργίας, και στο σώμα τους αναδύονται οι δυσμενείς συνθήκες που βιώνουν οι παραγωγοί στην ευρύτερη περιοχή της Ιεράπετρας, καθώς τα προβλήματα με τα οποία έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι προσδίδουν αρνητικά αποτελέσματα στην ποιότητα παραγωγής και στις συνθήκες εργασίας τους.

Χρησιμοποιώντας την Κριτική Ανάλυση Λόγου (στο εξής ΚΑΛ) ως βασικό μεθοδολογικό εργαλείο ανάλυσης, η επιστήμη της Γλωσσολογία καλείται να ερευνήσει το ιδεολογικό συγκείμενο της γλώσσας, εξετάζοντας και παράλληλα αξιολογώντας τις γλωσσικές επιλογές που δομούν κάθε κείμενο, οι οποίες υποστηρίζουν τη δημιουργία μιας διαφορετικής εκδοχής της πραγματικότητας, εκείνης του κειμενικού παραγωγού (Στάμου, 2014: 150-152).

Ομοίως, προκειμένου να γίνει ορατή η διερεύνηση των γλωσσικών πρακτικών που απορρέουν από τα επιλεγμένα προς ανάλυση άρθρα που δομούν αυτή τη διπλωματική εργασία, θα αξιοποιηθούν οι θεωρητικές και μεθοδολογικές αρχές της ΚΑΛ, μέσω της Συστημικής – Λειτουργικής Γραμματικής του M.A.K. Halliday (1994), που ερευνά την αναπαραστατική, τη διαπροσωπική, καθώς και την κειμενική λειτουργία που χαρακτηρίζει κάθε κείμενο, λαμβάνοντας σαφώς υπόψη το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο των κειμενικών δημιουργιών όσο και του αναγνωστικού κοινού (Στάμου, 2014: 165-167).

Αφού ολοκληρωθεί η ανάλυση των κειμένων, και γίνουν ορατές οι αναπαραστάσεις της αγροτικής παραγωγής στην περιοχή του Δήμου Ιεράπετρας, κατά την εφαρρμογή της ΣΛΓ, η εργασία θα επιχειρήσει να δημιουργήσει μια διδακτική πρόταση με βάση το μοντέλο των Πολυγραμματισμών, απευθυνόμενη σε μαθητές της Β' Λυκείου σε σχολείο της περιοχής της Ιεράπετρας, που θα πραγματεύεται την αξιοποίηση των κειμένων αυτών στην εκπαιδευτική πράξη, με απώτερο σκοπό την ενδυνάμωση του Κριτικού Γραμματισμού των μαθητών/τριών. Η επιλογή του εν λόγω σχολείου δεν μπορεί να κριθεί ως τυχαία, καθώς τα παιδιά αυτά έχουν προσλαμβάνουσες αντίστοιχες με εκείνες που οικοδομούν τα κείμενα, δύνανται να εκφέρουν άμεσα λόγο, και η καθημερινή τριβή τους με παρόμοια θέματα είναι αναπόφευκτη. Μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία, ως απώτερος και βαθύτατα σημαντικός στόχος αναδύεται η διαμόρφωση κριτικά ευσυνείδητων ατόμων, που θα αποτελέσουν στο μέλλον πολίτες ικανούς να αντιμετωπίζουν με κριτική σκέψη τα μηνύματα που τους παρέχονται, και όχι να τα αποδέχονται άκριτα (Δούκα, κ.ά., 2016: 183).

Η παρούσα εργασία συγκροτείται σε δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Το πρώτο μέρος δομείται από έξι επιμέρους ενότητες, που θέτουν το θεωρητικό υπόβαθρο στο οποίο στηρίχτηκε η εργασία. Αναλυτικότερα, στο επίκεντρο τίθενται οι αρχές και τα μεθοδολογικά εργαλεία της ΚΑΛ, η κοινωνική και πολιτισμική προσέγγιση του Fairclough, ενώ ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στη Συστημική-Λειτουργική Γραμματική του Halliday (1994), που συνιστά το εργαλείο επεξεργασίας των κειμένων της έρευνας αυτής. Εν συνεχεία, το ενδιαφέρον μετατοπίζεται στις αρχές που διέπουν τον δημοσιογραφικό λόγο, για να γίνει

ορατή η σύνδεση με τα εν λόγω ειδησεογραφικού περιεχομένου κείμενα. Κατόπιν, τοποθετώντας την ΚΑΛ στην εκπαιδευτική διαδικασία, εξετάζονται σημασιολογικά οι έννοιες του κριτικού γραμματισμού και των πολυγραμματισμών, ώστε να καταστεί σαφής η κατασκευή της διδακτικής πρότασης.

Το δεύτερο μέρος, που αφορά το κομμάτι της έρευνας, αποτελείται από τα κεφάλαια 3 έως 5. Ειδικότερα, στο κεφάλαιο 3 παρουσιάζονται διεξοδικά οι λόγοι που οδήγησαν στην επιλογή των τεσσάρων ειδησεογραφικών κειμένων, ο σκοπός της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα που οικοδόμησαν τις αναλύσεις, καθώς και τα ερευνητικά εργαλεία, με τη βοήθεια των οποίων εκπονήθηκε αυτή η εργασία. Στο επόμενο κεφάλαιο η εστίαση μετατοπίζεται στην ανάλυση των κειμένων, με τη διερεύνηση της αναπαραστατικής, της διαπροσωπικής και της κειμενικής λειτουργίας, ενώ στο τέλος κάθε κειμένου παρατίθεται το σχόλιο του ερευνητή, αντλούμενο από την ανάλυση που έχει προηγηθεί. Στο τελευταίο κεφάλαιο, πραγματοποιείται η αναπαράσταση μιας εκπαιδευτικής πρότασης, βασισμένη στο μοντέλο των Πολυγραμματισμών, που απευθύνεται σε μαθητές/τριες της Β' Λυκείου και υλοποιείται στα πλαίσια του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας, επιδιώκοντας την ανάπτυξη της Κριτικής Γλωσσικής Επίγνωσης, όσο και του Κριτικού Γραμματισμού, από τους εκπαιδευόμενους. Η μελέτη που πραγματοποιήθηκε ανέδειξε τη σύνδεση μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και της εκπαίδευσης, επιχειρώντας να αξιοποιήσει αυθεντικά κείμενα από τον δημόσιο λόγο για να εμπλέξει τους μαθητές σε διαδικασίες κριτικής ανάγνωσης και αναστοχασμού. Με αυτόν τον τρόπο, το εκπαιδευτικό υλικό δεν περιορίζεται στη στείρα πρόσληψη των πληροφοριών, αλλά ενθαρρύνει την ενεργητική συμμετοχή και την ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης και ανάλυσης του λόγου των ΜΜΕ.

2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ

2.1. Ορίζοντας την Κριτική Ανάλυση Λόγου

Με ποιους τρόπους αποτυπώνεται η κοινωνική πραγματικότητα που επιθυμούν να οικοδομήσουν τα κείμενα; Τι υποδεικνύει η χρήση υλικών, νοητικών, και λεκτικών προτάσεων, προς αυτήν την κατεύθυνση; Η χρήση του γ' ενικού ή του α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου από τον συγγραφέα του κειμένου είναι τυχαία ή επιτελεί συγκεκριμένους στόχους; Με ποιον τρόπο ενισχύει η επιλογή συναισθηματικά φορτισμένου λεξιλογίου τη διαμόρφωση ενός κλίματος αλληλεξάρτησης με το αναγνωστικό κοινό; Σε όλα τα παραπάνω ερωτήματα, αλλά και σε πολύ περισσότερα, καλείται να συνεισφέρει η ΚΑΛ, ενθαρρύνοντας την άποψη πως μεγαλύτερη σημασία από το γεγονός που συνέβη, έχω το πώς οικοδομήθηκε και υποστηρίχτηκε αυτό από την πλευρά του κειμενικού παραγωγού.

Με αφετηρία την ΚΑΛ, συντελείται μια διεργασία αποσαφήνισης και εμβάθυνσης ως προς τις γλωσσικές, υφολογικές και λεξιλογικές πρακτικές που διατρέχουν ένα κείμενο, λαμβάνοντας ταυτοχρόνως υπόψη το κοινωνικό, ιδεολογικό και πολιτικό συγκείμενο, μέσα στο οποίο αναδύονται, δομούνται και προβάλλονται (Van Dijk, 2001: 352-355 στο Μιχάλης, 2014). Πιο συγκεκριμένα, η ΚΑΛ διασαφηνίζει το μακροεπίπεδο των κοινωνικών δομών και των σχέσεων εξουσίας που αναδεικνύονται στο κείμενο, με σκοπό να υποδείξει το μικροεπίπεδο των κειμενικών δομών, και έτσι επεξεργάζεται και αξιολογεί τη σύνδεση της γλώσσας με την κοινωνία και την ιδεολογία (Μιχάλης, 2014: 1-2). Ο μηχανισμός αυτός, όπως υπογραμμίζουν οι Chouliaraki & Fairclough, προωθεί την πληρέστερη αντίληψη του μηχανισμού με τον οποίο διαμορφώνεται ο διάλογος μεταξύ γλωσσολογικής και κοινωνικής επιστήμης (Chouliaraki & Fairclough, 1999: 6). Καθώς η γλώσσα αναγνωρίζεται ως μέσο κοινωνικής πρακτικής, η ΚΑΛ επιχειρεί μια ερμηνευτική προσέγγιση σχετικά με τη χρήση του

λόγου, όπου ως λόγος νοούνται οι τρόποι με τους οποίους μετέρχεται κάποιος τη γλώσσα ως μέσο έκφρασης, ο οποίος όχι μόνο φανερώνει τις κοινωνικές δομές, αλλά πολύ περισσότερο τις αναμεταδίδει και τις θεμελιώνει, θεσπίζοντας αναπαραστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας.

2.2. Η κοινωνική και πολιτισμική προσέγγιση του Fairclough

Με αφορμή τον ρόλο της ΚΑΛ να προσλαμβάνει και να επεξεργάζεται τα νοήματα που απορρέουν μέσα από ένα κείμενο, έχουν δημιουργηθεί ετερόκλητες προσεγγίσεις αξιολόγησης ενός κειμένου. Σύμφωνα με τη Στάμου (Στάμου, 2014: 156-159), αναδεικνύονται τρεις βασικές προσεγγίσεις. Πρόκειται για εκείνη του Fairclough με κοινωνιοπολιτισμική εστίαση, του Van Dijk με εστίαση κοινωνιογνωσιακή, και την ιστορική της ομάδας της Βιέννης, με υπεύθυνη την Wodak.

Ο Fairclough εισήγαγε τον όρο Κριτική Ανάλυση Λόγου (ΚΑΛ) σε δημοσίευσμά του, τιτλοφορούμενο ως Language and Power (Γλώσσα και Εξουσία, στα ελληνικά), ενώ η Wodak (Wodak στο Στάμου, 2014: 151) στις αρχές του 1960 εισάγει τον όρο ως πεδίο έρευνας της γλωσσολογίας, αναφερόμενη κυρίως στον τομέα της Κριτικής Γλωσσολογίας. Πλέον, η μελέτη της γλώσσας δεν συγκροτείται μόνο σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά αφορά κείμενα πραγματικού λόγου. Ο Fairclough τοποθετεί το μοντέλο της τρισδιάστατης ανάλυσης του λόγου, που αποτελείται από την αξιολόγηση του λόγου ως κείμενο, διερευνώντας τις γλωσσικές επιλογές, ενώ πολλές φορές αυτή υλοποιείται συναρτήσει της ΣΛΓ του Halliday (περιγραφική ανάλυση). Επίσης, αποτελείται από την ανάλυση της ερμηνείας του λόγου, που βρίσκεται σε εξάρτηση με το περικείμενο, ενδυναμώνοντας τη σημασία της διακειμενικότητας για την ανάλυση. Τέλος, το μοντέλο αυτό ασχολείται με την επεξηγηματική ανάλυση, η οποία επανεξετάζει την ιδεολογική επίδραση λόγου και κοινωνίας, βασιζόμενη στις αναπαραστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας που διαμορφώνει (Στάμου, 2014: 159).

2.3. Η Συστημική Λειτουργική Γραμματική του Μ.Α.Κ. Halliday

Η ΣΛΓ του Halliday προσέδωσε ένα διαφορετικό νόημα στην έννοια της Γραμματικής, καθώς μετατόπισε το ενδιαφέρον από την έμφαση στη δομή της γλώσσας, όπως αυτή υποστηρίζεται από την παραδοσιακή σχολική γραμματική, και αντιθέτως εστίασε στη σημασία, όπως εμπεριέχεται στο σχήμα «γνώση για τη γλώσσα», κατά την Λύκου (Λύκου, 2000). Υπό την έννοια αυτή, η ΣΛΓ του Halliday συνιστά ένα απαραίτητο εργαλείο για την ανεύρεση και την αξιολόγηση των μορφοσυντακτικών και υφολογικών επιλογών από την πλευρά του συγγραφέα κάθε κειμένου, με τα οποία ασχολείται η παρούσα εργασία.

Εκκινώντας από τη διάκριση του γλωσσικού σημείου σε σημαίνον (με συγκεκριμένη μορφή) και σημαινόμενο (με συγκεκριμένο περιεχόμενο), που αποτελεί ένα βασικό διαχωρισμό, ο οποίος εστιάζει στη γλώσσα ως ένα σύστημα σημείων, η ΣΛΓ τοποθετεί στο επίκεντρο ένα νέο καθοριστικό παράγοντα, ευρισκόμενο στο μέσο των δύο παραπάνω επιπέδων ανάλυσης, που δεν είχε αποκτήσει την ανάλογη σημασία στις προηγούμενες προσεγγίσεις της γλώσσας (Λύκου, 2000). Ανάμεσα, λοιπόν, στα δύο αυτά επίπεδα παρευρίσκεται το επίπεδο διατύπωσης, το οποίο υποδεικνύεται βάσει των επιλογών του χρήστη της γλώσσας, και με αυτόν τον τρόπο δύναται να κατασκευάσει διαφορετικές κάθε φορά νοηματικές σχέσεις, αναδεικνύοντας όχι μόνο τις λεξιλογικές επιλογές (σημασιολογικό επίπεδο), αλλά εστιάζοντας ταυτόχρονα στη γραμματική και τη φωνολογία, που αφορούν όλα τα επίπεδα ανάλυσης της γλώσσας (Λύκου, 2000). Έτσι, εξάγεται το συμπέρασμα πως οι γλωσσικές επιλογές που ο κειμενικός δημιουργός τοποθετεί στρατηγικά για να δομήσει τον λόγο του, ερμηνεύουν την κοινωνική πραγματικότητα με έναν συγκεκριμένο τρόπο, καθ' υπόδειξή του. Με άλλα λόγια, οι απόψεις του συγγραφέα καθίστανται χαρακτηριστικές

προκειμένου να εξαχθούν οι επικοινωνιακοί στόχοι που εκείνος θέτει (Van Dijk, 2001: 359-360).

Η θεώρηση του Halliday προσδίδει στη γραμματική τον χαρακτήρα ενός ρυθμιστικού μέσου, υπό την έννοια ότι καθιστά ικανό κάθε ομιλητή να κρίνει από το πλήθος των διαφορετικών τρόπων έκφρασης αυτόν που αντιστοιχεί κάθε φορά περισσότερο στη νοηματική απόδοση όσων επιθυμεί να μεταφέρει. Μια τέτοια γραμματική, σαφώς, διαφοροποιείται από όσα εφαρμόζονται στην κανονική χρήση της, μέσω εκείνης που διδάσκεται στα σχολικά χρόνια, και αποτελείται από το σύνολο των κανόνων που οι μαθητές οφείλουν να χρησιμοποιούν (Μιχάλης, 2014). Αντίθετα, η γραμματική του Halliday είναι συστημική, καθώς βρίσκει εφαρμογή και στα τρία επίπεδα του γλωσσικού συστήματος, δηλαδή σε επίπεδο σημασιολογικό, λεξικογραμματικό και φωνολογικό, και λειτουργική, καθώς κάθε σημείο της διακατέχει ένα συγκεκριμένο ρόλο μέσα στο σύνολο, και δεν πρέπει να εξετάζεται ως ξεχωριστό κομμάτι από το υπόλοιπο σώμα του κειμένου. Κρίνοντας από τα παραπάνω, η γραμματική αυτή επιτελεί συγκεκριμένες λειτουργίες, αναπόσταστα συσχετιζόμενη με αμοιβαία αλληλεπίδραση με την κοινωνία.

Με βάση την ανάλυση της Στάμου (Στάμου, 2014: 172-175), η θεώρηση της ΣΛΓ διακρίνει τρία είδη γλωσσικών νοημάτων, που λειτουργούν με τη σειρά τους σε τρεις κατηγορίες. Πρόκειται για την αναπαραστατική λειτουργία της γλώσσας, βασιζόμενη στη μέθοδο με την οποία ο κειμενικός παραγωγός οικοδομεί την πραγματικότητα, συσχετίζοντας παράλληλα τον εξωτερικό αλλά και εσωτερικό του κόσμο. Κατόπιν, η διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας περιλαμβάνει τους ρόλους που προσδίδει ο δημιουργός του κειμένου στον εαυτό του, αλλά και τη σχέση που επιθυμεί να διαμορφώσει με το αναγνωστικό κοινό, του οποίου τις απόψεις αποσκοπεί να επηρεάσει ποικιλοτρόπως. Η τρίτη κατηγορία μεταλειτουργίας της γλώσσας αφορά την κειμενική λειτουργία, και σχετίζεται με τον τρόπο οργάνωσης της πληροφορίας, λαμβάνοντας υπόψη τις επιλογές του συγγραφέα σχετικά με τη δόμηση των προτάσεων.

Η εργασία αυτή επιχειρεί να αναδείξει τις σημασιολογικές και λεξικογραμματικές επιλογές της γλώσσας των κειμένων, εστιάζοντας στις παραπάνω λειτουργίες της γλώσσας. Αναλυτικότερα, σχετικά με τις λειτουργίες που επιτελεί η γλώσσα, θα γίνει εκτενέστερη αναφορά στην ενότητα με τα εργαλεία μεθοδολογικής έρευνας που χρησιμοποιήθηκαν για τη διερεύνηση των κειμένων (Ενότητα 3.4.).

2.4. Ο δημοσιογραφικός λόγος

Η κατανόηση του δημοσιογραφικού λόγου ως πολυδιάστατου και διαρκώς εξελισσόμενου πεδίου γλωσσικής χρήσης είναι κρίσιμη για την ανάλυση της επίδρασης του λόγου στα κοινωνικά φαινόμενα. Ο δημοσιογραφικός λόγος αναφέρεται σε όλες τις μορφές γραπτού και προφορικού λόγου που χρησιμοποιούνται από τα ΜΜΕ για τη μετάδοση πληροφοριών στο κοινό, με πρακτικές που ανάγονται κάθε φορά στο επικοινωνιακό πλαίσιο και τον σκοπό που τίθεται (Ανδρουτσόπουλος, 2001: 169).

Η δημοσιογραφία ως λόγος έχει εξελιχθεί σε έναν δυναμικό και συνεχώς μεταβαλλόμενο τομέα. Ο ρόλος του δημοσιογράφου δεν είναι μόνο να μεταφέρει πληροφορίες, αλλά και να τις επεξεργάζεται και να τις παρουσιάζει με τρόπο που να αντικατοπτρίζει τις αξίες της κοινωνίας και του πολιτικού περιβάλλοντος (McQuail, 1994: 78-80). Έτσι, διακατέχεται από έναν διαμεσολαβητικό ρόλο, συνδέοντας τον ιδιωτικό με τον δημόσιο και πολιτικό τομέα, προωθώντας την ενημέρωση των πολιτών. Η χρήση του λόγου διαμορφώνεται με βάση τις ανάγκες της εκάστοτε κοινωνίας, καθιστώντας τον ένα εργαλείο όχι μόνο πληροφόρησης, αλλά και επιρροής και διαμόρφωσης του κοινωνικού διαλόγου. Η γλωσσική χρήση στον δημοσιογραφικό λόγο δεν είναι ποτέ ουδέτερη, αλλά αντιθέτως κάθε λέξη, κάθε φράση, φέρει μια ερμηνευτική φόρτιση που μπορεί να επηρεάσει τις στάσεις και τις αντιλήψεις του κοινού. Επιπλέον, ο δημοσιογραφικός λόγος επιτελεί κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές λειτουργίες, συντελώντας στη διαμόρφωση της δημόσιας γνώμης και των

συλλογικών αντιλήψεων, ασκώντας επιρροή στην κοινή γνώμη, συμβάλλοντας έτσι στην προώθηση του δημόσιου διαλόγου (Γιαλαμπούκη, 2008: 14).

Συχνά, ο κειμενικός παραγωγός φαίνεται να μεταφέρει την είδηση στον δέκτη, την οποία οικοδομεί με βάση την δική του, προσωπική, οπτική (Χατζησαββίδης, 2000: 34-36). Διακρίνονται περιπτώσεις, όπου επιδιώκεται η προβολή μιας γραμμής πλεύσεως, ανάλογα με την ιδεολογική ταυτότητα του μέσου, προωθώντας μια στοχευμένη κατεύθυνση των απόψεων της κοινής γνώμης (Πολίτης, 2001). Στα πλαίσια της κριτικής αξιολόγησης, η ΚΑΛ υποστηρίζει την ανάλυση των υπόρρητων εκφράσεων της ιδεολογίας που πρεσβεύουν οι επιλογές του κειμενικού συντάκτη.

Σύμφωνα με τον Χατζησαββίδη (2000: 48-53), προκρίνεται ο διαχωρισμός του δημοσιογραφικού λόγου σε τρεις κατηγορίες. Πρόκειται για τον δημοσιογραφικό λόγο, που παρέχει πληροφορίες σχετικά με ένα ζήτημα, τον σχολιογραφικό λόγο, ο οποίος ασκεί κριτική, προκρίνοντας τις προσωπικές απόψεις του συγγραφέα, και τη συνέντευξη, που οικοδομείται με άτομα που κατέχουν τις απαραίτητες γνώσεις σχετικά με το κεντρικό ζήτημα του δημοσιογραφικού λόγου.

Για την εργασία αυτή επιλέχθηκαν δημοσιογραφικά άρθρα από διαδικτυακές σελίδες ενημέρωσης, που διακατέχονται από χαρακτήρα πληροφοριακό, αλλά ενέχουν διαφορετικά γνωρίσματα, ώστε να υποστηρίζουν καλύτερα τους στόχους της εργασίας. Έτσι, άλλοτε υπερσχύει σε αυτά το πληροφοριακό σκέλος, άλλοτε διαμορφώνεται περίτρανα η οπτική του δημιουργού, προωθώντας τον σχολιογραφικό ρόλο, ενώ σε αυτά διακρίνεται και το είδος της συνέντευξης, με πρόσωπα που καταθέτουν τις απόψεις τους και επιθυμούν να προωθήσουν την πραγματικότητα, όπως την βιώνουν.

2.5. Η ΚΑΛ στην εκπαίδευση

Η ΚΑΛ κατέχει ευδιάκριτες και σαφείς εκπαιδευτικές προεκτάσεις, και συνιστά ένα ισχυρό εργαλείο, καθώς η διαχρονική επιδίωξη μιας ανθρωπιστικής εκπαίδευσης είναι η ενδυνάμωση

της κριτικής σκέψης-ερμηνείας από πλευράς μαθητών, βοηθώντας τους να εξετάζουν πώς η γλώσσα διαμορφώνει και αντικατοπτρίζει κοινωνικές σχέσεις, εξουσιαστικές δομές και ιδεολογίες, καθώς και η διαμόρφωση/ ενθάρρυνση μιας τάσης μεταστροφής του κόσμου προς κάτι καλύτερο. Πρόκειται για μια προσέγγιση που μετατρέπει τη γλώσσα από ουδέτερο εργαλείο σε μέσο κοινωνικής ανάλυσης και δράσης (Μητσοικοπούλου, 2001). Αυτή η προσδοκία τοποθετεί στο επίκεντρο την ανάγκη υιοθέτησης των προσεγγίσεων του κριτικού γραμματισμού στην εκπαιδευτική πράξη. Υπό την έννοια αυτή, με σκοπό την ενδυνάμωση της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών, η γλωσσική διδασκαλία οφείλει να ενισχύει τα γλωσσικά μαθήματα με κείμενα που πραγματεύονται επίκαιρα θέματα, σε παράλληλη χρήση με τα αφηγηματικά και λογοτεχνικά κείμενα που αποτελούν διαχρονικά το σύστημα διδασκαλίας (Αρχάκης, 2016).

Καθώς το υπό εξέταση υλικό αποτελεί μέρος της καθημερινότητας και γίνεται αντικείμενο πραγμάτευσης, με βάση τη στοχοθεσία που προηγήθηκε, η αναζήτηση και η επιλογή του μπορεί να ανατεθεί στους ίδιους τους μαθητές (Μπουτουσούλη, 2001). Από αυτή την επιλογή αποκομίζονται πολλαπλά πλεονεκτήματα, καθώς αναθερμαίνεται και πολλαπλασιάζεται το ενδιαφέρον των μαθητών, αφού τα ζητήματα είναι προσφιλή και εμπίπτουν στην καθημερινότητά τους, όσο και επειδή οι ίδιοι ξόδεψαν χρόνο προκειμένου να τα επιλέξουν και να τα προωθήσουν στη σχολική αίθουσα. Ακολούθως, αναφορικά με τα οφέλη, τους παρέχεται η ελευθερία επιλογής των κειμένων, και υπό την έννοια αυτή τα κείμενα μεταξύ τους διαφοροποιούνται ως προς την πραγματικότητα που οικοδομούν και τις αντιλήψεις που υπηρετούν, διευρύνοντας έτσι το πεδίο ανάλυσης που μπορεί να λάβει μέρος με τη συνδρομή του εκπαιδευτικού. Η ανάλυση εστιάζει στο ευρύτερο πλαίσιο που αποτελεί το κείμενο, στον τόπο, τον χρόνο, όσους μετέχουν και τις σχέσεις που το κείμενο οικοδομεί μεταξύ των δραστών (Γεωργακοπούλου & Γούτσος, 2011). Κατόπιν, η αξιολόγηση προχωράει στις συντακτικές, τις γραμματικές και τις σημασιολογικές επιλογές του γράφοντος προσώπου, ενώ η έρευνα γίνεται σε αντιστοιχία με το αναγνωστικό κοινό που απευθύνει το κείμενο,

καθώς και τους επικοινωνιακούς στόχους που επιτελεί. Η πορεία αυτή οδηγεί στην κατάκτηση της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης, και ενισχύει την άποψη ότι οι επιλογές κάθε κειμένου εξυπηρετούν τους επικοινωνιακούς σκοπούς που αυτό έχει θέσει, οι οποίοι διαμορφώνονται από το σύνολο των επιλογών του συγγραφέα, σε επίπεδο λεξιλογίου, μορφής και σύνταξης (Μπουτουλούση, 2011).

2.6. Η έννοια των Πολυγγραμματισμών

Οι σύγχρονες επικοινωνιακές ανάγκες μιας παγκοσμιοποιημένης και τεχνολογικά αναπτυσσόμενης κοινωνίας, αναγνωρίζουν τη σημασία της πολυτροπικότητας και των πολιτισμικών διαφορών στη γλωσσική εκπαίδευση. Η έννοια των "πολυγγραμματισμών" (multiliteracies) εισήχθη από τους Kalantzis & Cope (2001) και αναφέρεται σε μια διευρυμένη αντίληψη του γραμματισμού, που ξεπερνά την παραδοσιακή έννοια της ανάγνωσης και της γραφής σε έντυπα κείμενα. Η δημιουργία του κρίνεται αναπόφευκτη, καθώς η πολυπολιτισμική εποχή του σήμερα διακατέχεται από χαρακτηριστικά πολυγλωσσίας, από παραλλαγές εντός των γλωσσών, όσο και από διαφοροποιημένες κοινωνικές ποικιλίες, ενώ ταυτόχρονα τα τεχνολογικά επιτεύγματα της εποχής μας καθιστούν εν αμφιβόλω την κυριαρχία του γραπτού λόγου, διαμορφώνοντας τα νοήματα με πολυτροπικές μεθόδους, που δεν υπακούουν στις παραδοσιακές.

Το μοντέλο των πολυγγραμματισμών δεν αφορά μόνο την ικανότητα ανάγνωσης και γραφής στη μητρική γλώσσα, αλλά περιλαμβάνει εξίσου ένα ευρύ φάσμα τρόπων επικοινωνίας και αναπαράστασης νοημάτων. Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με ένα πλήθος κειμενικών ειδών, με σκοπό να κατακτήσουν την κριτική επίγνωση των τρόπων με τους οποίους η γλώσσα και η επικοινωνία διαμορφώνουν την κοινωνική πραγματικότητα

(Φτερνιάτη, 2010). Η υλοποίηση αυτών των στόχων πραγματοποιείται σε τέσσερα στάδια (Kalantzis & Cope, 2001, Κουτσογιάννης, 2017: 300-304):

- Την τοποθετημένη πρακτική (situated practice)
- Την ανοιχτή διδασκαλία (overt instruction)
- Την κριτική πλαισίωση (critical framing)
- Την μετασχηματισμένη πρακτική (transformed practice)

Πιο συγκεκριμένα, η τοποθετημένη πρακτική σχετίζεται με την ανάδειξη της εμπειρίας των διδασκόμενων εντός και εκτός του σχολείου, καθώς η επιλογή των κειμένων αφορά την καθημερινότητά τους και το ευρύτερο πλαίσιο στο οποίο ζουν και αλληλεπιδρούν με τους υπόλοιπους, με σκοπό να προσελκύσουν το ενδιαφέρον τους, και έτσι να ενισχύσουν τη συμμετοχική παρουσία τους στο μάθημα. Τα κείμενα αυτά, που ανήκουν σε διάφορα είδη και τύπους κειμένων, μπορούν να επιλεγούν από τους ίδιους τους μαθητές, οι οποίοι τα συνδέουν με τα προσωπικά τους βιώματα, και βρίσκονται σε εξάρτηση με τα ενδιαφέροντά τους. Έτσι, η ήδη διαμορφωμένη εμπειρία των παιδιών από προγενέστερα μαθήματα, αλλά και από την πραγματικότητα που βιώνουν, δεν λειτουργεί ως αποκομμένη από τον σχολικό γραμματισμό. Σαφέστατα, ο ρόλος του εκπαιδευτικού διακατέχεται από αμέριστη σημασία, καθώς επομίζεται το καθήκον να εντρυφήσει μια σχέση εμπιστοσύνης με τους μαθητές, ώστε να ακολουθήσουν μια πορεία ευθυγράμμισης με την κατεύθυνση που θα τους παρέχει.

Το δεύτερο επίπεδο της ανάλυσης των πολυγραμματισμών είναι εκείνο της ανοιχτής διδασκαλίας, κατά το οποίο ο εκπαιδευτικός παρέχει συμβουλές ανάλυσης και επεξεργασίας των κειμένων που έχουν επιλεγεί, σαφέστατα προσαρμοσμένες στις ιδιαιτερότητες των μαθητών (Φτερνιάτη, 2010). Στο σημείο αυτό, με τη χρησιμοποίηση της κατάλληλης μεταγλωσσικής ορολογίας, επιχειρείται μια διεξοδική ανάλυση των στοιχείων και των πρακτικών που δομούν το κείμενο. Μάλιστα, καθώς τα κείμενα σε πολλές περιπτώσεις είναι

πολυτροπικά, τα παιδιά διαμορφώνουν απόψεις σχετικά με το πως όλα τα στοιχεία που αποτελούν το κείμενο, είτε πρόκειται για γλωσσική επεξεργασία, είτε για επεξεργασία του ήχου, της μορφής και της εικόνας, είναι ικανά να διαμορφώσουν το κατάλληλο μήνυμα που επιθυμεί να μεταδώσει το κείμενο.

Η τρίτη φάση του μοντέλου των πολυγραμματισμών αποτελείται από την κριτική πλαισίωση. Στο στάδιο αυτό συντελείται μια προσπάθεια κριτικής εξέτασης των τρόπων κατασκευής του κειμένου, οι οποίοι εξήχθησαν στον προηγούμενο στάδιο. Με άλλα λόγια, τα κείμενα που εξετάστηκαν σε αυτό, εδώ διερευνώνται σε σχέση με το κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον μέσα στο οποίο έχουν τοποθετηθεί, ώστε τα μηνύματά τους να διασαφηνιστούν με κριτικό τρόπο (Kalantzis & Cope, 2001). Μέσα από τις δραστηριότητες αυτού του σταδίου οι μαθητές καλούνται να επανεξετάσουν τα κειμενικά χαρακτηριστικά και να αξιολογήσουν το κοινωνικό και πολιτισμικό αποτύπωμά τους (Φτερνιάτη, 2010). Η στοχοποίηση ολοκληρώνεται με τη βαθύτερη συνειδητοποίηση, από πλευράς μαθητών, των συμφερόντων και των ιδεολογιών που ενδέχεται να υπηρετούν τα κείμενα, τη διεύρυνση των στερεότυπων αντιλήψεων, καθώς και της παραδοχής ότι κάθε κείμενο δομείται ως ένα σύνολο επιλογών από πλευράς συντάκτη.

Η τελευταία φάση των πολυγραμματισμών είναι η μετασχηματισμένη πρακτική, όπου οι μαθητές συνεχίζουν με την αναπλαισίωση των κειμένων, εξετάζοντας αξιολογικά τη γνώση που αποκόμισαν μέχρι εκείνο το σημείο. Αυτό γίνεται πράξη μέσω της παραγωγής λόγου, προφορικού ή γραπτού, ώστε να ενσωματώσουν όσα διδάχτηκαν σε διαφορετικά επικοινωνιακά πλαίσια (Φτερνιάτη, 2010). Αφού ολοκληρώσουν τις προτεινόμενες δραστηριότητες, είναι πλέον σε θέση να επεξεργαστούν εκ νέου τις γνώσεις που απέκτησαν.

Συμπερασματικά, ο ρόλος των πολυγραμματισμών είναι πολυδιάστατος και η εφαρμογή τους στο σημερινό σχολείο κρίνεται αναγκαία, καθώς προσφέρει ένα δυναμικό και ευέλικτο πλαίσιο που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης εκπαίδευσης. Μέσα από την έμφαση στη γλωσσική ποικιλομορφία, την πολυτροπικότητα και την κριτική σκέψη, η

προσέγγιση αυτή επιτρέπει στους μαθητές να αναλύουν και να παράγουν νοήματα σε διαφορετικά επικοινωνιακά περιβάλλοντα. Εντούτοις, η επιτυχημένη εφαρμογή της εξαρτάται από τη συστηματική αναπροσαρμογή των διδακτικών πρακτικών, την επένδυση σε εκπαιδευτικούς πόρους και την καλλιέργεια μιας παιδαγωγικής κουλτούρας που αναγνωρίζει τη γλώσσα ως ένα πολυδιάστατο και διαρκώς εξελισσόμενο φαινόμενο.

3. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1. Στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα

Στην παρούσα εργασία ως κεντρικό ζήτημα αναδύεται η προβολή του τρόπου με τον οποίο τα δημοσιογραφικά αυτά κείμενα πραγματεύονται την αναπαράσταση μιας διοικητικής περιφέρειας της Ελλάδας, και συγκεκριμένα της Ιεράπετρας. Παράλληλα, η εργασία επιχειρεί να αξιοποιήσει διδακτικά με τον κατάλληλο τρόπο αυτά τα κείμενα, στοχεύοντας στην καλλιέργεια του Κριτικού Γραμματισμού από πλευράς των διδασκόμενων, σε σχολείο της περιφέρειας αυτής. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές μετατρέπονται σταδιακά σε κριτικά και συνειδητοποιημένα υποκείμενα, με οξυμένη την αναστοχαστική ικανότητα, ικανά να επεξεργάζονται κείμενα, διερευνώντας και αξιολογώντας τα μηνύματά τους (Μπουτουλούση, 2001).

Για να υλοποιηθούν οι στόχοι αυτοί, το δεύτερο μέρος της εργασίας απασχολούν ερευνητικά ερωτήματα που ακολουθούν:

- Ποιες γλωσσικές επιλογές διακρίνονται στα κείμενα με σκοπό την οικοδόμηση της πραγματικότητας που επιθυμούν να αναδείξουν;

- Πώς κατασκευάζονται τα επιχειρήματα του κειμενικού δημιουργού, και με ποιον βαθμό επιρροής επιχειρεί να κατευθύνει το αναγνωστικό κοινό προς τη δική του κατεύθυνση;
- Πώς διαμορφώνεται η κοινωνική πραγματικότητα των κειμένων σχετικά με τις προκλήσεις των παραγωγών/αγροτών της περιοχής της Ιεράπετρας;
- Τα προς ανάλυση κείμενα, είναι δυνατόν να εφαρμοστούν με επωφελή τρόπο κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, με βάση το μοντέλο των πολυγραμματισμών, για τη συγκρότηση ενός σχεδίου διδασκαλίας σε μαθητές της Β΄ Λυκείου, στη γεωγραφική περιοχή της Ιεράπετρας; Τι θα μπορούσαν να αποκομίσουν οι μαθητές από μια τέτοια μορφή διδασκαλίας, με την κατάλληλη θεματική οργάνωση και στοχοθεσία;

3.2. Η επιλογή της περιοχής της Ιεράπετρας

Γιατί επιλέχθηκαν τα κείμενα αυτά, που σαφώς διαθέτουν ένα παρόμοιο θεματικό πυρήνα ανάπτυξης, και οριοθετούνται τοπικά στην πόλη της Ιεράπετρα και την ευρύτερη περιοχή; Η επιλογή των συγκεκριμένων κειμένων για να αποτελέσουν το βασικό σώμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας βασίστηκε σε ένα συνδυασμό επιστημονικού και προσωπικού ενδιαφέροντος. Η αγροτική παραγωγή αποτελεί για την Ιεράπετρα έναν από τους σημαντικότερους πυλώνες που οικοδομούν την τοπική οικονομία, ενώ τα προβλήματα που ταλανίζουν τους παραγωγούς, από τις αυξομειώσεις των τιμών, ως την έλλειψη εργατικού προσωπικού και την αμέλεια που επιδεικνύουν οι κρατικοί φορείς, πολύ περισσότερο από τις αποφάσεις προς όφελος του αγροτικού τομέα από την πλευρά της κρατικής ηγεσίας, αποτελούν ζητήματα που απασχολούν εν γένει την περιοχή σε κάθε καλλιεργητική περίοδο.

Η ενασχόληση με ένα οικείο θέμα, διευκόλυνε την ερμηνευτική προσέγγιση και την εμβάθυνση στα δεδομένα που αναδύθηκαν από τα κείμενα, καθώς υπήρχε άμεση γνώση του πλαισίου και των επιπτώσεων αυτών των προβλημάτων. Επιπροσθέτως, το ειδικό ενδιαφέρον

για τα ζητήματα του αγροτικού τομέα, και η σύνδεση του θέματος με τον τρόπο καταγωγής μου, ενίσχυσαν την προσέγγιση που υπέδειξα, επιτρέποντάς μου να επεξεργαστώ με μεγαλύτερη ακρίβεια τις γλωσσικές επιλογές που διαμορφώνουν τις αναπαραστάσεις της αγροτικής πραγματικότητας.

Επιπλέον, η διερεύνηση αυτών των κειμένων δεν σχετίζεται μόνο με τη γλωσσική τους δομή, καθώς παράλληλα φέρουν κοινωνικές και ιδεολογικές προεκτάσεις, όπως συμβάίνει σε κάθε κείμενο. Τα μέσα ενημέρωσης του τόπου και οι θεσμικοί φορείς μετέρχονται τη γλώσσα για να υποστηρίξουν συγκεκριμένες αντιλήψεις σχετικά με την αγροτική παραγωγή, τα προβλήματα, και κατόπιν τις προτεινόμενες λύσεις. Με τη συμβολή της ΣΛΓ, εξετάστηκε ο τρόπος προβολής και ανάπτυξης του κοινωνικού και επαγγελματικού πορτρέτου των αγροτών, πώς κατασκευάζονται οι αιτιώδεις σχέσεις που αποδίδουν τις ευθύνες για τις προκλήσεις του κλάδου, και πώς οι διαφορετικές γλωσσικές επιλογές επηρεάζουν την πρόσληψη της πραγματικότητας από το κοινό.

Ολοκληρώνοντας, η εφαρμογή αυτών των κειμένων στην εκπαιδευτική πράξη, υποδεικνύει τη δυνατότητα ανάδειξης των κοινωνικών και οικονομικών διαστάσεων της αγροτικής παραγωγής στους μαθητές, ενισχύοντας την κριτική τους ικανότητα, και ενδυναμώνοντας τη σχέση τους με τον τόπο στον οποίο ζουν και μεγαλώνουν. Μέσω αυτής της προσέγγισης, καταληκτικά, η διδασκαλία μπορεί να ενσωματώσει αυθεντικά κείμενα που συνδέονται με την καθημερινότητα των μαθητών, μετατρέποντάς την σε ενδιαφέρουσα και ουσιώδη.

3.3. Επιλογή ερευνητικού υλικού

Για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας υιοθετήθηκαν τέσσερα άρθρα δημοσιογραφικού λόγου, προερχόμενα από διαδικτυακές ιστοσελίδες ειδήσεων, με σκοπό να

υποστηριχτεί ότι τέτοιοι τύποι κειμένων αποτελούν ενδεδειγμένες μορφές προς διδακτική αξιοποίηση. Τα κείμενα τιτλοφορούνται ως εξής:

A) «Δουλούμης: Προβληματισμός για την κλιματική αλλαγή και την κατασκευή μεγάλων θερμοκηπιακών εκτάσεων στην Αφρική» (20/04/2024)

B) «Το άλλοτε ανδροκρατούμενο επάγγελμα που γοητεύει δύο γυναίκες στην Ιεράπετρα» (09/03/2024)

Γ) «Ιεράπετρα: Καλλιεργούν και πληρώνουν καλά, αν και δεν συμφέρει, για να μην τους φύγουν οι εργάτες γης» (05/04/2024)

Δ) «Αγροτικός Σύλλογος Ιεράπετρας: Ανάγκη για μετακλήσεις εργατών γης από τρίτες χώρες» (29/05/2024)

Η επιλογή των κειμένων δεν είναι σε καμία περίπτωση τυχαία, καθώς στο σώμα τους περικλύουν τη σπαρακτική φωνή των αγροτών γης από την ευρύτερη περιοχή της Ιεράπετρας, η οποία δομείται με όλα εκείνα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει καθημερινά ο κλάδος της γεωργίας: οι τιμές των κηπευτικών που παράγουν, οι καιρικές συνθήκες και ο άμεσος αντίκτυπος στις καλλιέργιές τους, ο σφοδρός ανταγωνισμός από το εξωτερικό, οι αδράνειες και οι παραλείψεις του κρατικού μηχανισμού που έχουν φέρει τους αγρότες στα όριά τους και δοκιμάζουν τις αντοχές τους, οι εγκαταστάσεις που υπολειπούνται, τα μέτρα που δεν ελήφθησαν, τα εργατικά χέρια που εκλείπουν και περιπλέκουν την καθημερινότητά τους, δυσχεραίνοντας το έργο τους. Η θεματική αυτή της επιβάρυνσης των παραγωγών δομεί τα τρία από τα τέσσερα κείμενα της εργασίας. Το τέταρτο κείμενο, σαφώς έχει στενή συνάφεια με τον κλάδο της γεωργίας και την περιοχή στην οποία αναφέρονται τα υπόλοιπα κείμενα, αλλά σε αυτό επιτελείται ένας διαφορετικός σκοπός. Συγκεκριμένα, εστιάζει στις περιπτώσεις δύο γυναικών από την περιοχή της Ιεράπετρας, και πραγματεύεται την αλλαγή στις κοινωνικές αντιλήψεις σχετικά με την ενασχόληση των γυναικών σε επαγγέλματα που μέχρι πρότινος

ήταν κυρίαρχη η ύπαρξη του ανδρικού φύλου, ενθαρρύνοντας τη συνέχεια της προσπάθειας για πλήρη ισότητα των δύο φύλων σε κάθε τομέα.

3.4. Μεθοδολογικά εργαλεία ανάλυσης των κειμένων

Με σκοπό την ανάλυση των άρθρων επιστρατεύτηκαν τα μεθοδολογικά εργαλεία από την ΚΑΛ, και πιο συγκεκριμένα οι λειτουργίες της γλώσσας, όπως αυτές αναδεικνύονται από τον Halliday (1994). Ειδικότερα, η εστίαση τοποθετείται στην αναπαραστατική και τη διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας, που επιτελούνται μέσω του συστήματος μεταβιβαστικότητας και του τρόπου, ενώ παράλληλα αναδεικνύονται τα αξιολογικά στοιχεία που διατρέχουν το κείμενο και η κλίμακα αιτιότητας, βάσει της οποίας αποδίδονται ή όχι ευθύνες στους δράστες των πράξεων. Τέλος, την ανάλυση απασχολεί και η κειμενική λειτουργία της γλώσσας, διακρίνοντας και αξιολογώντας τον τρόπο οργάνωσης των προτασιακών δομών (Λύκου, 2000).

Διακρίνονται τρεις λειτουργίες της γλώσσας, η διερεύνηση των οποίων ακολουθεί.

• Αναπαραστατική λειτουργία της γλώσσας

Η αναπαραστατική λειτουργία της γλώσσας, βασιζόμενη στη ΣΛΓ του Halliday, εκφράζει την μέθοδο με την οποία η γλώσσα αναπαριστά την εμπειρία και την πραγματικότητα. Μέσω αυτής της λειτουργίας, η γλώσσα περιγράφει γεγονότα, καταστάσεις, δράσεις, σχέσεις και αντικείμενα, αποδίδοντας νοήματα που αντικατοπτρίζουν τον κόσμο γύρω μας. Όλα αυτά επιτελούνται μέσω του συστήματος της μεταβιβαστικότητας, που οικοδομείται από ρήματα που εκφράζουν διαδικασίες, πρόσωπα, και περιστάσεις. Συνολικά, η αναπαραστατική λειτουργία της γλώσσας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της γνώσης και της

κατανόησης του κόσμου, επηρεάζοντας τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε και δομούμε την πραγματικότητα μέσω του λόγου.

Η κλίμακα αιτιότητας, κατά την εξέταση της αναπαραστατικής λειτουργίας της γλώσσας, αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο εκφράζεται και κατασκευάζεται η αιτιώδης σχέση μεταξύ γεγονότων, καταστάσεων και ενεργειών μέσα σε ένα κείμενο. Ανάμεσα στους μετέχοντες του κειμένου ενδέχεται να υπάρχουν δράστες που ενοχοποιούνται ευδιάκριτα, ενώ σε άλλες περιπτώσεις η ευθύνη μπορεί να μετριάζεται ή να παραλείπεται εντελώς (Στάμου, 2011). Ανάλογα με τις γλωσσικές επιλογές του κειμενικού παραγωγού, μπορεί να αποδοθούν ευθύνες, να προταθούν λύσεις ή να διαμορφωθούν συγκεκριμένες αντιλήψεις για ένα θέμα (Κωστούλη, 2013).

• Διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας

Η διαπροσωπική λειτουργία προβάλλει τον τρόπο με τον οποίο η γλώσσα χρησιμοποιείται για να εκφράσει στάσεις, συναισθήματα, σχέσεις και κοινωνικές δομές, εκφράζοντας την αλληλεπίδραση μεταξύ των συνομιλητών. Έτσι, η γλώσσα δεν μεταδίδει απλώς πληροφορίες, αλλά διαμορφώνει την επικοινωνιακή δυναμική μεταξύ των ομιλητών, βασιζόμενη στις γλωσσικές τους επιλογές (Λύκου, 2000). Η διαπροσωπική λειτουργία γίνεται ορατή με τη χρήση της τροπικότητας, των εγκλίσεων στις ρηματικές επιλογές, των ρηματικών προσώπων, τη χρήση προσωπικών αντωνυμιών κ.α. Οι συγκεκριμένες επιλογές αναδεικνύουν την οπτική του γράφοντος και ακολούθως συνδράμουν στη δημιουργία σχέσεων μεταξύ των δραστών, αλλά και με το αναγνωστικού κοινού. Οι αντιλήψεις αυτές εκφράζουν συγκεκριμένες κοινωνικές δομές και σχέσεις, ενώ καθορίζουν το πώς αλληλεπιδρούμε με τους άλλους και πώς διαμορφώνουμε τις κοινωνικές μας σχέσεις μέσω του λόγου (Μιχάλης, 2014).

• Κειμενική λειτουργία της γλώσσας

Η κειμενική λειτουργία της γλώσσας είναι καθοριστική για την κατανόηση και την παραγωγή κειμένων, και συνοψίζει το μέσο επικοινωνίας, με το οποίο προωθείται το μήνυμα που θέλει

να κατασκευάσει το κείμενο. Η λειτουργία αυτή καθορίζει τη σχέση που διαμορφώνεται μεταξύ θέματος και σχολίου, δηλαδή των γνωστών πληροφοριών που εμπεριέχονται στην αρχή κάθε πρότασης και στον μετέπειτα σχολιασμό τους, καθώς οι επιλογές στην αρχή των προτάσεων είναι προσεκτικά τοποθετημένες, ώστε να τονίσουν μια συγκεκριμένη πτυχή του μηνύματος, ή να εστιάσουν σε συγκεκριμένα γεγονότα και χρονικές περιόδους (Μανιού, 2016: 162-163).

4. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

4.1. Κείμενο 1: «Δουλούμης: Προβληματισμός για την κλιματική αλλαγή και την κατασκευή μεγάλων θερμοκηπιακών εκτάσεων στην Αφρική»

<https://www.hxonews.gr/article/doyloymhs-problhmatismos-gia-thn-klimatikh-allagh-kai-thn-kataskeyh-megalwn-thermokhpiakwn-ektasewn-sthn-afrikh>

Στο συγκεκριμένο άρθρο ο συγγραφέας, το όνομα του οποίου δεν παρατίθεται, επιχειρεί μια συνολική ανασκόπηση των βασικών στοιχείων που απορρέουν από τη συνέντευξη με τον κ. Δουλούμη Φώντα. Η συνέντευξη με τον εκπρόσωπο του αγροτικού συνεταιρισμού Ανατολή, η οποία κατέχει μια μακρά πορεία εγνωσμένης αξίας στη συσκευασία και το εμπόριο αγροτικών προϊόντων, τόσο στην Ελλάδα αλλά και σε χώρες του εξωτερικού, πραγματοποιήθηκε στην τοπική ραδιοφωνική εκπομπή «Ιεραπετρίτικη Γη». Στο άρθρο, διακρίνεται ο έντονος προβληματισμός του κ. Δουλούμη για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, αλλά και για την κατασκευή μεγάλων θερμοκηπιακών εκτάσεων στην Αφρική, ιδιαίτερα στην Αίγυπτο, που πρόκειται να αποτελέσει ένα σημαντικό ανταγωνιστικό περιβάλλον για τα κρητικά κηπευτικά προϊόντα. Ο κ. Δουλούμης επιχειρεί να οικοδομήσει μια πραγματικότητα, με βάση τις ιδέες και τις διαπιστώσεις του, όπως αυτή εκφράζεται παραπάνω, η οποία θα αναλυθεί με βάση τα εργαλεία της ΣΛΓ του Halliday.

4.1.1 Η αναπαραστατική λειτουργία

Στο κείμενο διακρίνονται κατά βάση διάφορες υλικές προτάσεις, στις οποίες ο δράστης είτε αναφέρεται, είτε αποκρύπτεται, όπως θα δούμε στην υποενότητα αυτή. Αρχικά, στις πρώτες γραμμές του άρθρου βλέπουμε την υλική πρόταση («Ο κ. Δουλούμης έπιασε τα μηνύματα της αγοράς»), όπου έχουμε την υλική διαδικασία «έπιασε», το υποκείμενο δηλώνεται ήδη από το ξεκίνημα («ο κ. Δουλούμης»), και στόχος είναι η φράση «τα μηνύματα της αγοράς», θέλοντας να δηλώνει άμεσα πως όσα θα λεχθούν στη συνέχεια από μέρους του έχουν ουσιαστική σημασία και εγκυρότητα, καθώς αποτελούν συμπεράσματα από την έκθεση που πραγματοποιήθηκε στην Θεσσαλονίκη.

Στη συνέχεια, έχουμε τις υλικές ρηματικές προτάσεις, στις οποίες εμπεριέχεται μια συσχετιστική ρηματική πρόταση («Η Ιεράπετρα ακολουθεί συγκεκριμένες διαδικασίες και έχει συνηθίσει σε μια τετριμμένη κατάσταση από την οποία ξεφεύγει πολύ δύσκολα»). Εδώ, για την υλική διαδικασία «ακολουθεί», στόχος είναι οι «συγκεκριμένες διαδικασίες», για την συσχετιστική διαδικασία «έχει συνηθίσει» ως στόχος παρουσιάζεται η «τετρημένη κατάσταση», ενώ η επόμενη πρόταση με την υλική διαδικασία «ξεφεύγει» και την τροπική περίπτωση «πολύ δύσκολα», έρχεται να καταδείξει την περίπλοκη κατάσταση. Ως δράστης για τις ενέργειες των παραπάνω πράξεων παρουσιάζεται εν γένει η Ιεράπετρα, αποτελούμενη από τους φορείς και τους κατοίκους της, χωρίς να κατονομάζεται κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο ή κάποιος φορέας, σε μια προσπάθεια να αναδειχθεί η δυσαρέσκεια του ομιλητή για τις πρακτικές της πόλης, απευθυνόμενος στο σύνολο των πολιτών που θα τον ακούσει ή θα τον διαβάσει.

Παρακάτω, διακρίνουμε τις προτάσεις στις οποίες περιλαμβάνονται υπαρκτικές, συσχετιστικές και υλικές ρηματικές διαδικασίες («Υπάρχει λοιπόν ενδιαφέρον αλλά πρέπει να είμαστε σε θέση να το εκμεταλλευτούμε»). Στο σημείο αυτό, για την υπαρκτική ρηματική

διαδικασία «υπάρχει», στόχος είναι το «ενδιαφέρον», ενώ για τη διαδικασία «πρέπει» στόχος είναι οι επόμενες συσχετιστικές «να είμαστε σε θέση» και υλικές ρηματικές διαδικασίες «να το εκμεταλλευτούμε». Στην προκειμένη περίπτωση, το υποκείμενο που εκφράζει το ενδιαφέρον δεν κατονομάζεται, αλλά αφήνεται να εννοηθεί με βάση τα συμφραζόμενα που έχουν προηγηθεί, για το ενδιαφέρον από τις «Βαλτικές και Αραβικές χώρες», χωρίς να προσθέτει κάτι πιο συγκεκριμένο. Το μοτίβο αυτό εκφράζει έμμεσα μια στρατηγική για ασάφεια του υποκειμένου. Ακολουθούν οι συσχετιστικές και υλικές ρηματικές προτάσεις («πρέπει το κράτος να έχει ως βασικό μέλημα τις εξαγωγές οι οποίες φέρνουν εισοδήματα στη χώρα»), που προσδιορίζουν ως δράστη το «κράτος», και εμπεριέχουν έμμεσα μια νοητική διαδικασία, κατά την οποία το κράτος «νοιάζεται για τις εξαγωγές». Σε αυτές βρίσκουμε τη συσχετιστική διαδικασία «να έχει», στόχος είναι οι «εξαγωγές», συνοδευόμενη από την περίπτωση «ως βασικό μέλημα» που δηλώνει τον τρόπο, ενώ στην επόμενη διακρίνουμε την υλική διαδικασία «φέρνουν», ο στόχος είναι τα «εισοδήματα», ενώ χρησιμοποιείται και η περίπτωση «στη χώρα» που δηλώνει τον τόπο. Με τις προτάσεις αυτές, ο κ. Δουλούμης επικεντρώνεται στις προοπτικές που ανοίγονται από το ενδιαφέρον άλλων χωρών του εξωτερικού, και για πρώτη φορά απευθύνεται στο κράτος, με σκόπο να το παρακινήσει ώστε να βοηθήσει ουσιαστικά τους αγρότες, έχοντας βέβαια ως δικό του όφελος τα «εισοδήματα» που θα εισέρχονται στη χώρα.

Συνεχίζοντας την ανάλυση του κειμένου, παρακάτω εντοπίζουμε τις υλικές και νοητικές ρηματικές προτάσεις («μιας και η κλιματική αλλαγή είναι κάτι που δεν μπορούμε να αλλάξουμε ή να προβλέψουμε»), όπου για την υλική διαδικασία «δεν μπορούμε», στόχο και φαινόμενο αποτελούν η υλική ρηματική διαδικασία «να αλλάξουμε» και η νοητική διαδικασία «να προβλέψουμε». Για τις προτάσεις αυτές στόχο αποτελεί «κλιματική αλλαγή», τοποθετημένη στην αρχή της περιόδου, και έτσι ο κ. Δουλούμης επιχειρεί να μετατοπίσει την ευθύνη από τις κλιματικές συνθήκες, που είναι αδύνατον να αλλάξουν, στις πράξεις των ίδιων των ανθρώπων, που έχουν τη δυνατότητα να επιφέρουν αλλαγές προς όφελός τους. Επίσης,

στην πρόταση («ο ανταγωνισμός είναι ακόμα ένα αρνητικό και πια θα είναι αδυσώπητος»), η έμφαση αποδίδεται στην προοπτική του ανταγωνισμού, μέσω ονοματοποίησης. Υπό την έννοια αυτή, ως προς την ανάλυση των προτάσεων που προηγήθηκαν, οφείλουμε να υπογραμμίσουμε ότι το μοτίβο φαίνεται να υποδηλώνει μια στρατηγική προς την απόκρυψη της αιτιότητας, και η ευθύνη μεταφέρεται σε ανεξέλεγκτες δυνάμεις, όπως η κλιματική αλλαγή και ο διεθνής ανταγωνισμός.

Προχωρώντας την ανάλυση, διακρίνουμε την υλική ρηματική πρόταση («όπου ξεκινάει η κατασκευή του “Μέγα Θερμοκηπίου” με έκταση 900.000 στρεμμάτων»), όπου για την υλική διαδικασία «ξεκινάει», στόχος είναι η «κατασκευή του “Μέγα Θερμοκηπίου”», ενώ υπάρχει και η περίπτωση «με έκταση 900.000 στρεμμάτων», για να τονιστεί το τεράστιο εύρος της κατασκευής. Βέβαια, μέσα στο άρθρο δεν κατονομάζεται ποιος κατασκευάζει το εν λόγω έργο και αποκρύπτεται ποιος ενδεχομένως ευθύνεται για αυτήν την πράξη, με σκοπό να μεταφέρει την ευθύνη από συγκεκριμένα άτομα ή φορείς. Παρόμοια τακτική ακολουθείται και για τις υλικές προτάσεις («του χρόνου κιόλας η κατάσταση θα πιεστεί πάρα πολύ και θα πρέπει άμεσα να βρούμε λύσεις»), όπου για την υλική περίπτωση «θα πιεστεί», ως στόχος τίθεται «η κατάσταση», ενώ έχουμε απαλοιφή του δράστη της πράξης, χωρίς να γίνεται σαφές από ποιόν ή τι θα πιέσει την κατάσταση. Ακολουθεί η υλική διαδικασία «να βρούμε» με στόχο τις «λύσεις», μαζί με την περίπτωση «άμεσα», προκειμένου να τονιστεί η αναγκαιότητα για έγκαιρα αποτελέσματα.

Τέλος, στις ακόλουθες προτάσεις («η κυβέρνηση έχει τεράστιο χρηματικό όφελος από τα προϊόντα μας και οφείλει να βοηθήσει θεσμικά τον παραγωγό να επιζήσει»), για τη συσχετιστική διαδικασία «έχει», και για τις υλικές διαδικασίες «οφείλει» και «να βοηθήσει», ως δράστης προβάλλεται η «κυβέρνηση», όπου ο κ. Δουλούμης απευθύνεται στην κυβέρνηση που οφείλει να σκεφτεί τους παραγωγούς έμπρακτα και να λάβει τις κατάλληλες αποφάσεις, ώστε να μπορούν «να επιζήσουν», ένα ρήμα συναισθηματικά φορτισμένο, πολύ προσεκτικά

τοποθετημένο, ώστε να αναδείξει τη σημασία όσων υποστηρίζει, καθώς και τα αποτελέσματα των πολιτικών πράξεων στις ζωές των αγροτών.

Στο κείμενο εντοπίζονται και νοητικές προτάσεις, που αφορούν τις σκέψεις, τους προβληματισμούς και τις πεποιθήσεις του κ. Δουλούμη. Έτσι, έχουμε την νοητική πρόταση «ο κ. Δουλούμης εκφράζει έντονο προβληματισμό για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής», όπου διακρίνεται η έκφραση του προβληματισμού σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Επίσης, ο κ. Δουλούμης παρουσιάζεται «να φοβάται ότι τα επόμενα τρία με τέσσερα χρόνια θα είναι πολύ κρίσιμα». Στις προτάσεις αυτές, καθίσταται σαφές το υποκείμενο των σκέψεων και αποδίδονται οι ανησυχίες και οι φόβοι του. Οι προτάσεις αυτές δίνουν μια ανθρώπινη διάσταση στο κείμενο, καθώς ο αρθρογράφος δεν αποκρύπτει ποιος αισθάνεται ή σκέφτεται, αλλά παρουσιάζει το υποκείμενο/αισθανόμενο, υποδεικνύοντας μια άμεση σύνδεση με το κοινό.

Παράλληλα, στο σώμα του κειμένου εμφανίζονται συσχετιστικές προτάσεις. Στην πρώτη («τα προϊόντα της Ιεράπετρας είναι σίγουρα τα κορυφαία της Ε.Ε.»), έχουμε την απόδοση ενός χαρακτηριστικού, όπου το μετέχον χαρακτηριστικό «τα κορυφαία της Ε.Ε.» αποδίδει μια ιδιότητα στον μετέχοντα φορέα, «τα προϊόντα». Επίσης, στη συσχετιστική πρόταση («η γεύση μας είναι κάτι το αδιαπραγμάτευτο»), το μετέχον χαρακτηριστικό «κάτι το αδιαπραγμάτευτο», αποδίδει μια ιδιότητα στον μετέχοντα φορέα, που είναι η «γεύση μας», εννοώντας τη γεύση από τα προϊόντα που παράγει η Ιεράπετρα. Σε αυτές τις προτάσεις, ο αρθρογράφος ταυτίζει την ποιότητα των προϊόντων της Ιεράπετρας με θετικές ιδιότητες, επιχειρώντας να αναδείξει έναν ισχυρό δεσμό μεταξύ της τοπικής παραγωγής και της κορυφαίας ποιότητας. Η συσχέτιση αυτή οικοδομείται χωρίς να αποδίδεται η αιτία ή η διαδικασία που καθιστά τα προϊόντα κορυφαία, υπονοώντας βέβαια πως η διαδικασία αυτή είναι αυτονόητη και κοινώς αποδεκτή.

Τέλος, στο άρθρο διακρίνουμε πολλές λεκτικές προτάσεις, εφόσον μεταφέρονται οι δηλώσεις του κ. Δουλούμη. Ενδεικτικά, αναφέρουμε τις λεκτικές προτάσεις («ο κ. Δουλούμης

μας ενημέρωσε ότι υπάρχει φοβερό ενδιαφέρον για τα προϊόντα μας τόσο από τις Βαλτικές όσο και από τις Αραβικές χώρες»), όπου για το λεκτικό ρήμα «ενημέρωσε», λεγόμενο είναι η φράση «ότι υπάρχει φοβερό ενδιαφέρον για τα προϊόντα μας», συνοδευόμενο από το ποιητικό αίτιο «από τις Βαλτικές και από τις Αραβικές χώρες». Επίσης, διακρίνουμε τη λεκτική πρόταση (είπε ότι φέτος λόγω της απουσίας χειμώνα είχαμε μεγάλο πρόβλημα από άποψη ασθενειών»), όπου για το λεκτικό ρήμα «είπε», λεγόμενο είναι η φράση «ότι είχαμε μεγάλο πρόβλημα», συνοδευόμενο από τις εκφράσεις τρόπου «λόγω της απουσίας χειμώνα» και «από άποψη ασθενειών». Οι παραπάνω λεκτικές προτάσεις δίνουν έμφαση στη μετάδοση των πληροφοριών, καθιστώντας σαφές ποιος εκφράζει την άποψη ή την πληροφορία.

Συμπερασματικά, η ιδεοποιητική λειτουργία του κειμένου διαμορφώνεται μέσα από υλικές προτάσεις που περιγράφουν τις δράσεις, νοητικές προτάσεις που αποκαλύπτουν τις σκέψεις και τα συναισθήματα, συσχετιστικές προτάσεις που τονίζουν τις ιδιότητες των προϊόντων και λεκτικές προτάσεις που μεταφέρουν τις δηλώσεις του κ. Δουλούμη. Μέσα από την επιλεκτική χρήση της κλίμακας αιτιότητας, ο αρθρογράφος κατονομάζει κάποιους δράστες, ενώ ταυτόχρονα αποκρύπτει άλλους, δίνοντας έμφαση στις συλλογικές ή εξωτερικές δυνάμεις που επηρεάζουν τις καταστάσεις.

4.1.2 Η διαπροσωπική λειτουργία

Η διαπροσωπική λειτουργία δηλώνει τη σχέση μεταξύ του συγγραφέα/ομιλητή και των αναγνωστών/ακροατών, αφορά δηλαδή τον τρόπο που μεταφέρεται η θέση του συγγραφέα σε σχέση με το περιεχόμενο που παρουσιάζει και τους αποδέκτες αυτού (Λύκου, 2000). Αυτή η μέθοδος αλληλεπίδρασης γίνεται φανερή με βάση τα γλωσσικά στοιχεία της «δείξης προσώπου», των «πράξεων λόγου», και της «τροπικότητας».

Σχετικά με τη δείξη προσώπου, ο αρθογράφος, συνεπώς και ο ίδιος ο κ. Δουλούμης, χρησιμοποιεί κατά βάση ρήματα σε άπληθυντικό πρόσωπο, όπως φαίνεται από τις περιπτώσεις «*πρέπει να φτιάξουμε*», «*πρέπει να δώσουμε βάρος*», «*πρέπει να παίξουμε τον δικό μας ρόλο*». Η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου (εμείς) δημιουργεί μια αίσθηση συλλογικότητας. Έτσι, ο συγγραφέας δεν παρουσιάζει τα προβλήματα και τις λύσεις ως ατομικές υποθέσεις, αλλά πολύ περισσότερο ως ζητήματα που αφορούν ολόκληρη την κοινότητα των παραγωγών, τους καταναλωτές και το ίδιο το κράτος. Υπό την έννοια αυτή, απευθύνεται σε ένα ευρύτερο κοινό, όπου όλοι θεωρούνται συμμετοχοί στην προσπάθεια αντιμετώπισης των δυσκολιών που αναδύονται. Παράλληλα, το άρθρο διατρέχει ένα προσωπικό ύφος, καθώς ο κ. Δουλούμης αποσκοπεί να οργανώσει ένα διεπιδραστικό σώμα κειμένου με τις απαντήσεις του, ένα κλίμα κοινής ευθύνης με τους αναγνώστες, κάνοντάς τους να αισθάνονται μέρος της συλλογικής λύσης που επικαλείται.

Για τον ίδιο λόγο, η χρήση του δεύτερου προσώπου αποφεύγεται, γεγονός που δρα αποτρεπτικά προς τη δημιουργία ενός αισθήματος επίπληξης ή κατηγοριών. Ο αρθογράφος δεν επιδιώκει να υποδείξει τις ευθύνες των άλλων, αλλά πολύ περισσότερο επιθυμεί να υπογραμμίσει την ανάγκη για κοινή δράση, ενισχύοντας την αίσθηση ότι η επίλυση των προκλήσεων είναι μια υπόθεση συλλογική.

Συνεχίζοντας την ανάλυση της διαπροσωπικής λειτουργίας του κειμένου, οφείλουμε να αναφέρουμε πως οι πράξεις λόγου που κυριαρχούν μέσα στο κείμενο είναι οι κατευθυντικές, με στόχο να παρακινήσουν τους παραγωγούς και τους αναγνώστες να σκεφτούν με συγκεκριμένο τρόπο. Έτσι, έχουμε τις προτάσεις («*πρέπει να δώσουμε βάρος στην παραγωγή και το πως αυτή θα γίνει καλύτερη*»), αλλά και («*πρέπει το κράτος να έχει ως βασικό του μέλημα τις εξαγωγές*»), όπου ο κ. Δουλούμης προωθεί τις απόψεις του με αποφασιστικό τρόπο, σε μια προσπάθεια να ενθαρρύνει τους παραγωγούς και το κράτος να αναλάβουν συγκεκριμένες δράσεις. Η χρήση του ρήματος «*πρέπει*» δημιουργεί μια αίσθηση αναγκαιότητας, παρουσιάζοντας τις προτροπές ως επιτακτική ανάγκη.

Εκτός αυτών, μέσα στο άρθρο μπορούμε να διακρίνουμε στοιχεία τροπικότητας, κυρίως δεοντικής και αξιολογικής. Παρατηρούμε πως ο κ. Δουλούμης χρησιμοποιεί δεοντική τροπικότητα, η οποία προωθεί την αναγκαιότητα των λεγομένων του, όπως στις περιπτώσεις *«πρέπει να είμαστε πιο ανταγωνιστικοί»* και *«πρέπει να παίζουμε τον δικό μας ρόλο πρωτοπορώντας»*. Οι δηλώσεις αυτές παρουσιάζουν τις προτάσεις ως αδιαμφισβήτητες και αναπόφευκτες, δημιουργώντας μια αίσθηση επείγουσας ανάγκης για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα.

Επίσης, μπορούμε να εντοπίσουμε περιπτώσεις αξιολογικής τροπικότητας, στις προτάσεις *«ο ανταγωνισμός θα είναι αδυσώπητος»* και *«η κατάσταση θα πιεστεί πάρα πολύ»*, όπου υποδηλώνεται μια βεβαιότητα για τις αρνητικές εξελίξεις στο μέλλον, αναδεικνύοντας έτσι τις επικείμενες απειλές για την παραγωγή και το εμπόριο κηπευτικών. Παράλληλα, είναι ορατή και μια θετική αξιολογική τροπικότητα, στις προτάσεις *«τα προϊόντα μας είναι σίγουρα τα κορυφαία»* και *«η γεύση μας είναι κάτι το αδιαπραγμάτευτο»*, όπου τονίζονται τα πλεονεκτήματα σε σύγκριση με άλλους παραγωγούς. Ο κ. Δουλούμης αποδίδει υψηλή αξία στα προϊόντα, προσπαθώντας να ενισχύσει την πίστη στην ανωτερότητά τους, και να ενθαρρύνει τους παραγωγούς.

Συμπερασματικά, η διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας στο άρθρο αυτό ενισχύει την αλληλεπίδραση ανάμεσα στον συγγραφέα και τους αναγνώστες. Μέσω της δείξης προσώπου, ο κ. Δουλούμης τοποθετεί τον εαυτό του στο ίδιο μήκος κύματος με το αναγνωστικό κοινό, δημιουργώντας μια κοινή αίσθηση ευθύνης. Ακόμα, μέσα από τις κατευθυντικές πράξεις λόγου και την τροπικότητα, ενθαρρύνεται η λήψη άμεσων και σημαντικών αποφάσεων, ενώ ταυτόχρονα προβλέπει πιθανές δυσκολίες στο μέλλον. Η χρήση της τροπικότητας ενισχύει την πειστικότητα του κειμένου, και συνεπικουρεί στη διαμόρφωση του ύφους, το οποίο εναλλάσσεται μεταξύ της ανησυχίας για τα προβλήματα από τη μια, και της αισιοδοξίας για τα θετικά χαρακτηριστικά που μπορούν να αξιοποιηθούν από την άλλη.

4.1.3 Η κειμενική λειτουργία

Η ενότητα αυτή στρέφει το ενδιαφέρον της στον συνδυασμό του θέματος με το σχόλιο, δηλαδή των γνωστών πληροφοριών που εμπεριέχονται στην αρχή κάθε πρότασης και στον σχολιασμό τους. Αυτός ο συνδυασμός ενισχύει την κειμενική εξέλιξη των πληροφοριών, ενώ ταυτόχρονα ενθαρρύνει τον κειμενικό διάλογο (Μανιού, 2016: 163). Καθώς γνωρίζουμε, όταν το υποκείμενο τοποθετείται στην αρχή της πρότασης, τότε το θέμα χαρακτηρίζεται ως «αμαρκάριστο». Στο εν λόγω άρθρο, η επιλογή αυτή μπορεί να κριθεί ως η πιο συχνή, λ.χ. για τις περιστάσεις «*Η Ιεράπετρα ακολουθεί...*», «*Ο κ. Δουλούμης ήταν εκεί...*», «*Το κράτος πρέπει να έχει...*», «*Η Ιεράπετρα ανησυχεί...*», «*Ο κ. Δουλούμης προτείνει να...*». Τα υποκείμενα στις παραπάνω περιπτώσεις βρίσκονται στην αφετηρία της πρότασης, προωθώντας τη σαφήνεια και την ευκολία κατανόησης, ενώ παράλληλα εφιστά την προσοχή σε βασικούς φορείς δράσης ή καταστάσεις (π.χ. η Ιεράπετρα, το κράτος, ο κ. Δουλούμης), και διατηρεί τη φυσική ροή του κειμένου. Αυτή η οργάνωση αναδεικνύει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τους «δράστες» των ενεργειών, τοποθετώντας τους στρατηγικά στο επίκεντρο, και δίνεται έμφαση στις «πράξεις» που ακολουθούν στα σχόλια, εξελίσσοντας το θέμα μέσα από τις ρηματικές ενέργειες που χρησιμοποιούνται.

Ακολουθούν οι λιγότερες σχετικά περιπτώσεις του άρθρου, στις οποίες το θέμα είναι «μαρκαρισμένο». Πρόκειται για τις περιπτώσεις αυτές, όπου στην αρχή της πρότασης τοποθετούνται ως «θέμα» επιρρηματικά σύνολα με συντακτικό ρόλο περιστάσεων, τοπικών, χρονικών ή τροπικών, και ονοματικά σύνολα που λειτουργούν ως αντικείμενα ή κατηγορούμενα (Μανιού, 2016: 165). Το «μαρκαρισμένο θέμα» διακρίνεται στις περιστάσεις: «*Στην κεντρική Ευρώπη, την Πολωνία, την Γαλλία, και ιδιαίτερα στην Ισπανία και την Ιταλία...*», «*Μιας και η κλιματική αλλαγή...*», «*Με την υπάρχουσα κατάσταση...*». Εδώ, ο συγγραφέας επιχειρεί να τονίσει στοιχεία εκτός του υποκειμένου, με χρονικούς και τοπικούς προσδιορισμούς, ή άλλες εκφράσεις, προωθώντας τις περιστάσεις, και όχι τους φορείς της

δράσης, ενθαρρύνοντας τους αναγνώστες να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη θέαση της επεξεργασίας των πληροφοριών.

Σχόλιο του ερευνητή: Η εξέταση της αναπαραστατικής λειτουργίας του κειμένου ανέδειξε τη χρήση διαφορετικών τύπων ρηματικών προτάσεων, που συνέβαλαν καταλυτικά στη διαμόρφωση της πραγματικότητας από την πλευρά του συντάκτη. Συγκεκριμένα, στο κείμενο παρεμβάλλονται υλικές ρηματικές προτάσεις, οι οποίες ανέδειξαν τις ενέργειες και τις πράξεις που συντελούνται στον αγροτικό τομέα, προσδίδοντας ένα δυναμικό τόνο στο άρθρο. Ακολούθως, αξιοποιήθηκαν νοητικές προτάσεις που απέδωσαν απόψεις και αξιολογήσεις αναφορικά με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι παραγωγοί της περιοχής της Ιεράπετρας, και την κατάσταση που επικρατεί στον τομέα της γεωργίας. Ακόμα, η χρήση συσχετιστικών προτάσεων αποδείχτηκε σημαντική, συμβάλλοντας στην παρουσίαση των γεγονότων με λογική ακολουθία, προσδίδοντας παράλληλα συνοχή στο σώμα του κειμένου, ενώ η χρήση λεκτικών προτάσεων ενίσχυσε την αξιοπιστία του κειμένου, καθώς με την παρεμβολή δηλώσεων από κατάλληλα και εμπλεκόμενα με τη θεματολογία πρόσωπα, τοποθέτησε άμεσες μαρτυρίες και τεκμηρίωσε εμπράκτως τα γεγονότα.

Βασικό εργαλείο αποτέλεσε η χρήση της κλίμακας αιτιότητας, καθώς επέτρεψε την αποσαφήνιση των αιτιών και των συνεπειών για τα πρόβλήματα που θίγονται. Ο συντάκτης του κειμένου ανέδειξε επιλεκτικά τους δράστες των ενεργειών, ενώ για άλλες περιπτώσεις επιχείρησε να μην τους τονίσει, αποκρύπτοντάς τους, με σκοπό να εξασφαλίσει την ανάδειξη της δυναμικής από εξωτερικούς και συλλογικούς παράγοντες, ώστε να επηρεάζουν και να διαμορφώνουν τις υφιστάμενες καταστάσεις.

Αναφορικά με τη χρήση της διαπροσωπικής λειτουργίας, αυτή συνέβαλε στη δημιουργία ενός κλίματος αλληλεπίδρασης μεταξύ του κειμενικού παραγωγού και του κοινού του, αναδεικνύοντας τη στάση του πρώτου απέναντι στα θέματα που αναπτύσσονται. Η χρήση του άπληθυντικού ρηματικού προσώπου και του β' ενικού/πληθυντικού ρηματικού προσώπου, σε σχέση με τη δείξη προσώπου, διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην καλλιέργεια

ενός κλίματος που τοποθετεί στο επίκεντρο την ταύτιση συντάκτη και αναγνώστη, ενώ σε άλλες περιπτώσεις δηλώνει την άμεση πρόσκληση σε δράση, τόσο συλλογική όσο και ατομική. Στο πλαίσιο αυτό, οι κατευθυντικές πράξεις λόγου ενισχύουν αυτή την παρακίνηση και υπογραμμίζουν τη σημασία για άμεση λήψη καθοριστικών αποφάσεων, που αφορούν παρεμβάσεις στα προβλήματα που αναδύονται από το κείμενο. Παράλληλα, η εξέταση της τροπικότητας ενίσχυσε το αίσθημα του επείγοντος και τη χαρακτηριστική ανάγκη για επεμβάσεις, ενώ ταυτόχρονα ανέδειξε και μια αίσθηση προοπτικής και αισιοδοξίας, καθώς συνέβαλε στη δημιουργία ενός κλίματος για θετικές επικείμενες εξελίξεις. Υπό την έννοια αυτή, το κείμενο εξισορρόπησε ανάμεσα στην προβολή της ανησυχίας για τα υφιστάμενα προβλήματα και στην αξίωση αισιόδοξων μηνυμάτων για το μέλλον, επισημαίνοντας τις δυνατότητες για αξιοποίηση των ευκαιριών που θα βελτιώσουν τις καταστάσεις.

4.2. Κείμενο 2: «Το άλλοτε ανδροκρατούμενο επάγγελμα που γοητεύει δύο γυναίκες στην Ιεράπετρα»

https://www.neakriti.gr/kriti/lasithi/2044948_allote-androkratoymeno-epaggelma-poy-goiteyei-dyo-gynaikes-stin-ierapetra-vid

Το παρόν άρθρο έχει δημοσιευθεί στην ιστοσελίδα neakriti.gr, η οποία ασχολείται με μια ποικιλία θεμάτων που αφορά την Κρήτη και τους κατοίκους της, ενώ περιλαμβάνει επίσης ειδήσεις και άρθρα για ζητήματα που απασχολούν το σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Μέσα σε αυτό, αναδύεται η κοινωνική πραγματικότητα της αγροτικής κοινωνίας στην Ιεράπετρα που συνεχώς μεταβάλλεται, καθώς πλέον το γυναικείο φύλο καταλαμβάνει πρωτοποριακές θέσεις σε έναν παραδοσιακό ανδροκρατούμενο τομέα, που αφορά το επάγγελμα του γεωπόνου πρωτίστως, αλλά και γενικότερα την ενασχόληση με τον χώρο της γεωργίας. Ο αρθρογράφος του κειμένου, αντλώντας στοιχεία από τις προσωπικές συνεντεύξεις δύο γυναικών, που διαδραματίζουν τον δικό τους ρόλο στην αγροτική αυτή κοινωνία,

υπογραμμίζει την εντυπωσιακή παρουσία τους στον τομέα αυτό, ενώ παράλληλα επιχειρεί να καταρρίψει τα στερεότυπα γύρω από τα δύο φύλα.

4.2.1 Η αναπαραστατική λειτουργία

Η ιδεοποιητική λειτουργία στο πλαίσιο της ΣΛΓ του Halliday, σχετίζεται με το πως η γλώσσα διαμορφώνει την πραγματικότητα μέσω των προτάσεων, οι οποίες προωθούν ενέργειες, σχέσεις και νοητικές διαδικασίες. Στο υπό ανάλυση κείμενο, είμαστε σε θέση να διακρίνουμε υλικές, νοητικές, συσχετιστικές και λεκτικές προτάσεις, οι οποίες συνεισφέρουν στην οικοδόμηση των ιστοριών των γυναικών που ασχολούνται με τον τομέα της γεωπονίας.

Οι υλικές προτάσεις αναφέρονται κυρίως στις δράσεις που λαμβάνουν χώρα στον εξωτερικό κόσμο. Στο πρώτο μέρος του άρθρου, ο συγγραφέας επιχειρεί να μας εισάγει στο θέμα που παρουσιάζεται ενδελεχώς στο υπόλοιπο άρθρο, και προβάλλει τη γυναικεία δυναμική σε επαγγελματικούς τομείς όπου οι άντρες κατείχαν πρωτότερα κυριαρχική θέση, όπως η γεωργία και η γεωπονική. Υπό το πρίσμα αυτό, ήδη στην αρχή του κειμένου έχουμε την υλική ρηματική πρόταση (*«Πριν από 30 χρόνια, στην αγροτική Ιεράπετρα οι γεωπόνοι που γιάτρευαν τα φυτά των παραγωγών κηπευτικών και ελαιολάδου»*), όπου για την υλική διεργασία «γιάτρευαν», ως στόχος τοποθετούνται τα «φυτά», με τη συνοδεία των παρακάτω προσδιορισμών: «πριν από 30 χρόνια» για να δείξει τη χρονική περίοδο (σε αντιδιαστολή με τις προτάσεις που θα ακολουθήσουν), «στην αγροτική Ιεράπετρα» για να δηλώσει τον τόπο με τον οποίο θα ασχοληθεί στο υπόλοιπο κείμενο, «των παραγωγών κηπευτικών και ελαιολάδου» για να επεκτείνει το φάσμα της αγροτικής ενασχόλησης. Στην πρόταση αυτή το ρήμα περιγράφει μια ενέργεια με πραγματικό αποτέλεσμα (που είναι η φροντίδα των φυτών), και αποσκοπεί να τονίσει την κυριαρχική παρουσία των ανδρών στο επάγγελμα. Το υποκείμενο εδώ κατονομάζεται («οι γεωπόνοι»), αναδεικνύοντας την αποκλειστική τους παρουσία στον συγκεκριμένο επαγγελματικό τομέα.

Στη συνέχεια, διακρίνουμε τις υλικές ρηματικές προτάσεις (*«Μετά το 1990 περίπου άρχισαν οι πρώτες τολμηρές γυναίκες να σπουδάζουν στα Γεωπονικά Πανεπιστήμια, και μετά από λίγα χρόνια, αφού έπαιρναν το πτυχίο τους, να επιχειρούν δειλά-δειλά να κατακτήσουν ένα ακόμα ανδροκρατούμενο κάστρο»*), όπου για την υλική διαδικασία «άρχισαν», στόχος είναι η υλική διαδικασία «να σπουδάζουν», για την υλική διαδικασία «έπαιρναν», στόχος είναι τα «πτυχία τους», και τέλος για την υλική διαδικασία «να επιχειρούν», στόχος είναι η διαδικασία «να κατακτήσουν». Στην πρόταση αυτή διακρίνουμε τις εξής περιστάσεις: «μετά το 1990 περίπου», για να δηλωθεί ο χρόνος και να τονιστεί έτσι η αντίθεση με το νόημα της πρότασης που αναλύθηκε προηγουμένως, «στα Γεωπονικά Πανεπιστήμια», ώστε να δηλωθεί μεταφορικά ο τόπος και στην ουσία η πανεπιστημιακή μόρφωσή τους, η χρονική περίσταση «μετά από λίγα χρόνια», και η περίσταση «δειλά-δειλά», για να δηλωθεί ο τρόπος, για μια διαδικασία που απαιτούσε θάρρος και σκληρή δουλειά, ώστε να επιτευχθεί το αποτέλεσμα. Όλες οι παραπάνω πράξεις δηλώνουν την ενεργή καταβολή των σωματικών, πνευματικών και ψυχικών δυνάμεων των γυναικών, προκειμένου να εισέλθουν σε έναν χώρο που μέχρι τότε τα πρωτεία κατείχαν οι άνδρες. Ως υποκείμενο για τις παραπάνω υλικές διαδικασίες τίθενται «οι πρώτες τολμηρές γυναίκες», και με την ονομαστική τους αναφορά ενισχύεται η έμφαση στην παρουσία τους και στην ηρωική τους προσπάθεια.

Παρακάτω, υπάρχουν οι υλικές προτάσεις «είτε έχουν ανοίξει δικές τους επιχειρήσεις, είτε εργάζονται σε μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες παραγωγής σπόρων, πολλαπλασιαστικού υλικού ή αγροτικών εφοδίων», όπου οι υλικές διεργασίες «έχουν ανοίξει» και «εργάζονται» προβάλλουν συγκεκριμένες επαγγελματικές δραστηριοποιήσεις των γυναικών (πρόκειται για το άνοιγμα επιχειρήσεων, αλλά και για την εργασία σε πολυεθνικές), υπογραμμίζοντας την ανεξαρτησία και την επιτυχία τους. Στην φράση αυτή το υποκείμενο είναι επίσης ορατό και κατονομάζεται (οι γυναίκες γεωπόνοι), τονίζοντας την αλματώδη επαγγελματική τους ανέλιξη.

Εν συνεχεία, καθώς περνάμε στις τοποθετήσεις της κ. Τσαγκαράκη, διακρίνουμε τις υλικές, συσχετιστικές και νοητικές προτάσεις: «είχα την ευκαιρία να βουτήξω στην αγορά

εργασίας και να μάθω κολύμπι». Εδώ υπάρχει μια συσχετιστική ρηματική διαδικασία (είχα την ευκαιρία), ενώ για την υλική διεργασία «να βουτήξω» και για την νοητική διεργασία «να μάθω», στόχος και φαινόμενο ταυτίζονται (κολύμπι). Στις προτάσεις αυτές η κ. Τσαγκαράκη αξιοποιεί σε α' ενικό πρόσωπο μεταφορικές γλωσσικές διεργασίες, προκειμένου να περιγράψει την εμπειρία που βίωσε στην αγορά εργασίας. Οι προτάσεις αυτές αναδεικνύουν τις προκλήσεις που αντιμετώπισε, αλλά και το πως κατάφερε να τις ξεπεράσει μέσα από την προσπάθεια και την ικανότητα για προσαρμογή που επέδειξε. Παρακάτω, έχουμε μια συσχετιστική πρόταση («η καθημερινότητά μου περιλαμβάνει επισκέψεις σε θερμοκηπιακές καλλιέργειες από την περιοχή του Γούδουρα έως τον Κερατόκαμπο»), η οποία όμως υποκρύπτει την υλική διαδικασία του επισκέπτομαι. Για την ρηματική διαδικασία «περιλαμβάνει», περιεχόμενο είναι οι «επισκέψεις», ως υποκείμενο τίθεται μεταφορικά η «καθημερινότητά μου», η οποία προσωποποιείται, και συνδέεται με την υλική ρηματική πρόταση «όπου εργάζομαι», στην οποία δράστης είναι η κ. Τσαγκαράκη. Οι προτάσεις αυτές παρουσιάζουν τις επαγγελματικές δραστηριότητες της γεωπόνου, όπως τις καθημερινές επισκέψεις της σε καλλιέργειες και την υποστήριξη εμπορικών ποικιλιών από προϊόντα. Στο σημείο αυτό η δράση της αναδεικνύεται ως κεντρικό στοιχείο της εργασίας της, και το γεγονός ότι κατονομάζεται η ίδια ως υποκείμενο αποδίδει την πρέπουσα προσωπική ευθύνη στο έργο που επιτελεί. Οι περιστάσεις τόπου που διακρίνονται (από την περιοχή του Γούδουρα έως τον Κερατόκαμπο), τοποθετούνται με σκοπό να αναδείξουν το μεγάλο εύρος απόστασης που καλύπτουν οι επισκέψεις της γεωπόνου, και συνεπώς να τονίσουν περαιτέρω τη σημασία των δραστηριοτήτων της.

Η επόμενη υλική ρηματική πρόταση «πραγματοποιούνται καθημερινά ξεναγήσεις στον πειραματικό μας σταθμό από αγρότες και συνεργάτες όλης της Ελλάδας», τοποθετεί την υλική διαδικασία «πραγματοποιούνται», με στόχο τις «ξεναγήσεις», και καταγράφει την περίσταση «στον πειραματικό μας σταθμό», για να δηλώσει τον τόπο της ενέργειας του ρήματος. Παρόλο που στην πρόταση διακρίνεται η χρήση της παθητικής σύνταξης, εντούτοις οι δράστης δεν

απαλείφεται, αλλά δίνεται με την μορφή ποιητικού αιτίου («*από αγρότες και συνεργάτες όλης της Ελλάδας*»). Έτσι, το ποιητικό αίτιο λειτουργεί με τρόπο συμπληρωματικό, αφήνοντας στο επίκεντρο την ενέργεια της ξενάγησης. Με βάση την κλίμακα αιτιότητας, η παθητική σύνταξη χρησιμοποιείται στην περίπτωση αυτή για να αποσιωποήσει σε έναν βαθμό τους δράστες, οι οποίοι σαφώς αναφέρονται, αλλά δεν υπάρχει εστίαση στο ποιοι ακριβώς πραγματοποιούν τις ξεναγήσεις, ούτε αναφορά σε πιθανές αποφάσεις από μέρος των δραστών. Τα παραπάνω συνηγορούν σε μια έμμεση αιτιότητα, όπου η χρήση του ποιητικού αιτίου διαμορφώνει την εντύπωση ότι οι ξεναγήσεις αυτές είναι μια τυπική, καθημερινή διαδικασία, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί ποιος αναλαμβάνει την πρωτοβουλία.

Παραμένοντας στα λόγια της κ. Τσαγκαράκη, έχουμε τις ρηματικές προτάσεις «*ακόμα και εν έτει 2024, είναι άπειρες οι γυναίκες στην ηλικία μου που απορρίπτονται από εταιρείες*». Η συσχετιστική ρηματική πρόταση «*είναι άπειρες οι γυναίκες στην ηλικία μου*», ακολουθείται από την νοητική διαδικασία σε παθητική σύνταξη (*απορρίπτονται*), με αναφορά στο ποιητικό αίτιο (*από εταιρείες*), όπου ο μετριασμένος δράστης (*οι εταιρείες*) δεν προσδιορίζεται με ακρίβεια και δεν κατονομάζεται πλήρως, αλλά στο προσκήνιο τίθεται το αντικείμενο αυτής, δηλαδή οι *άπειρες γυναίκες*. Εδώ περιγράφεται μια συνεχιζόμενη πράξη διάκρισης σε βάρος των γυναικών, όπου η χρήση του ποιητικού αιτίου συνεισφέρει στην emphatic αναφορά σε όσες βιώνουν την απόρριψη, αφού αποσιωπώνται οι πράττοντες, με αποτέλεσμα να αποδυναμώνεται εν μέρει η αιτιότητα. Το γεγονός αυτό ενισχύει αποτελεσματικά τη μετατόπιση της προσοχής από τον υπεύθυνο της πράξης, στην ομάδα που πλήττεται από αυτήν. Ίσως ταυτόχρονα αποσκοπεί και στην δημιουργία ενός γενικευμένου αισθήματος αδικίας, το οποίο αντί να στοχοποιεί μεμονομένους δράστες, επιλέγει να αναφερθεί στο σύστημα ή στις δομές συνολικά.

Παρακάτω, καθώς έχουμε περάσει στις τοποθετήσεις της κ. Ναταλίας Στεπιέν, διακρίνουμε επίσης τη χρήση υλικών προτάσεων, με σκοπό να περιγράψουν τις ενέργειες του υποκειμένου. Στις υλικές ρηματικές προτάσεις «*Η 34χρονη Ναταλία Στεπιέν άφησε τη*

λογιστική για να ασχοληθεί με την καλλιέργεια των κηπευτικών στο θερμοκήπιο», για την υλική διαδικασία «άφησε», ως στόχος τίθεται η «λογιστική», και για την υλική διαδικασία «να ασχοληθεί» στόχος είναι η «καλλιέργεια». Εδώ η ρηματική διαδικασία «άφησε» αποδίδει μια ενέργεια αλλαγής κατεύθυνσης, δηλώνοντας την συνειδητή επιλογή του υποκειμένου να αλλάξει επάγγελμα, ενώ η διαδικασία «να ασχοληθεί» δείχνει το περιεχόμενο της ενασχόλησης. Η περίοδος αυτή είναι χαρακτηριστική για όσα επιθυμεί να μας μεταφέρει με τον λόγο της, καθώς περιγράφει τη μετάβαση από ένα παραδοσιακό επάγγελμα γραφείου (τη λογιστική), σε μια ιδιαιτέρως απαιτητική εργασία με έντονη σωματική καταπόνηση (τη γεωργία). Στο άρθρο η κίνηση αυτή παρουσιάζεται ως παράδειγμα αυτονομίας, ενισχύοντας της εικόνα της Ναταλίας Στεπιέν ως μια δυναμική και αποφασιστική γυναίκα. Επίσης, στις προτάσεις «και μεγάλα φορτία μπορούμε να σηκώσουμε και τη μεταφορά των κηπευτικών μας στο δημοπρατήριο να κάνουμε», οι ρηματικές επιλογές εκφράζουν αμιγώς υλικές διαδικασίες (να σηκώσουμε, να κάνουμε), και χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν τις σωματικές πράξεις που σχετίζονται με τη δουλειά της Ναταλίας Στεπιέν. Στο σημείο αυτό, η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου στα ρήματα, είναι τοποθετημένη έτσι ώστε να αναδείξει τον συλλογικό χαρακτήρα που θέλει να εντάξει στον λόγο της. Η πρόταση αυτή συνεισφέρει στην προβολή της γυναίκας που αναλαμβάνει σωματικά απαιτητικές εργασίες και συμμετέχει ενεργά σε όλη τη διαδικασία της παραγωγής όσο και της διαχείρισης των προϊόντων.

Συνολικά, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι στο άρθρο επιδιώκεται να αναδειχθεί η ενεργός συμμετοχή των γυναικών στη γεωργική βιομηχανία, τονίζοντας τις δυσκολίες που κατάφεραν να ξεπεράσουν, καθώς και τη σημαντική πρόοδο που έχουν επιτελέσει. Ακόμα, παρατηρούμε ότι το υποκείμενο των υλικών προτάσεων συνήθως κατονομάζεται, καθώς σκοπός είναι να δοθεί έμφαση στις πρωτοβουλίες και τις επιτυχίες τους. Η αιτιότητα παραμένει εμφανής, αποδίδοντας την ευθύνη στις συγκεκριμένες πράξεις των γυναικών, που παρουσιάζονται ως πρότυπα ανεξάρτητης και δυναμικής γυναίκας. Τα υλικά ρήματα επιτρέπουν στον αρθρογράφο να παρουσιάσει μια αφήγηση δράσης, συνεχούς προόδου και

σταδιακής αλλά έντονης ενδυνάμωσης, προσδίδοντας έναν ενεργητικό και δυναμικό χαρακτήρα στις ιστορίες τους.

Παράλληλα με τις υλικές προτάσεις, στο άρθρο μπορούμε να διακρίνουμε και νοητικές προτάσεις, οι οποίες διαμορφώνουν μια βαθύτερη διάσταση της προσωπικής εξέλιξης των δύο γυναικών, και μας βοηθούν να κατανοήσουμε πώς οι εσωτερικές σκέψεις και οι εμπειρίες τους εμπλουτίζουν την αφήγηση του λόγου τους. Στην αφήγηση της κ. Τσαγκαράκη διακρίνουμε την νοητική πρόταση «εκεί συνειδητοποίησα τη μαγεία του να παίρνει η γνώση “σάρκα και οστά”», όπου για την νοητική διαδικασία «συνειδητοποίησα», φαινόμενο είναι η «μαγεία». Εδώ το υποκείμενο είναι η αισθανόμενη της πράξης (η κ. Τσαγκαράκη), η οποία καταγράφει μια εσωτερική γνωστική διαδικασία, αυτή της συνειδητοποίησης, και εξηγεί την κρίσιμη χρονική περίοδο κατά την οποία επήλθαν σημαντικές αποφάσεις για τη ζωή της, όταν αντιλήφθηκε τη γοητεία που της ασκεί η γεωπονική, γεγονός που την οδήγησε στις επόμενες αποφάσεις της. Έπειτα, στη φράση «πιστεύω ότι έχω κερδίσει τον σεβασμό», το νοητικό ρήμα «πιστεύω» έχει ως φαινόμενο την υλική φράση «ότι έχω κερδίσει», και εκφράζει την βαθεία πεποίθηση της γεωπόνου για τη θέση που καταλαμβάνει στον επαγγελματικό της χώρο. Εδώ η αιτιότητα παραμένει εστιασμένη στην ίδια, και αναδεικνύει την αυτοπεποίθηση που έχει αποκομίσει μέσα από την εμπειρία της.

Κατόπιν, στα λόγια της κ. Στεπιέν, έχουμε την νοητική φράση, που συσχετίζεται με μια υπαρκτική ρηματική φράση («πιστεύω πως πλέον δεν υπάρχει διαχωρισμός στην εργασία»), στην οποία, όπως ακριβώς και για την περίπτωση της κ. Τσαγκαράκη, έτσι και εδώ τονίζεται η πεποίθηση του υποκειμένου πως δεν υπάρχει πλέον καμία διαφορετική μεταχείριση στην εργασία μεταξύ των δύο φύλων, προερχόμενη από προκαταλήψεις ή συμφέροντα, στέλνοντας έτσι ένα αισιόδοξο μήνυμα για τη θέση τους στον επαγγελματικό χώρο. Τέλος, στις νοητικές φράσεις «αγαπώ τη γη και τη σέβομαι», στις οποίες το υποκείμενο εκφράζει τα συναισθήματα, καθώς και τον σεβασμό που επιδεικνύει προς τη γη, αποδεικνύεται έμπρακτα πως η αγάπη και

η εκτίμηση οδηγούν στην επίτευξη των στόχων μας, υπογραμμίζοντας την προσωπική της στάση ως κεντρικό σημείο για την επιτυχία της.

Στο κείμενο διακρίνουμε μια νοητική πρόταση, που συναρθρώνεται με μια συσχετιστική πρόταση («θεωρώ ότι οι γυναίκες είμαστε σε πολύ καλύτερη μοίρα»), όπου η κ. Τσαγκαράκη συγκρίνει την τρέχουσα κατάσταση των γυναικών με εκείνη του παρελθόντος, αναδεικνύει την πρόοδο που έχει σημειωθεί στις μέρες μας, και καταλήγει σε μια θετική αντίληψη για το σήμερα, τονίζοντας την αλλαγή στην κοινωνία. Εδώ, η αιτία για τη βελτίωση της θέσης των γυναικών συνδέεται άρρηκτα με τις κοινωνικές αλλαγές και τις διεκδικήσεις δικαιωμάτων που έχουν γίνει στο πέρασμα του χρόνου.

Συμπερασματικά, η ιδεοποιητική λειτουργία αναδεικνύεται μέσα από την παρουσίαση των προσωπικών εμπειριών των δύο γυναικών, οι οποίες πρωταγωνιστούν σε έναν παραδοσιακά ανδροκρατούμενο τομέα, που σχετίζεται με τη γεωπονική και την γεωργία. Η λειτουργία αυτή αποκαλύπτει τις δυναμικές αλλαγές που συμβαίνουν στην κοινωνία, καθώς οι γυναίκες κερδίζουν έδαφος σε τομείς που παραδοσιακά κατείχαν οι άνδρες. Οι γυναικείες φωνές του κειμένου, όπως αυτές αποτυπώνονται στα λόγια της Σοφίας και της Ναταλίας, εκπέμπουν μηνύματα αυτοπεποίθησης και ισονομίας, και έτσι συνολικά το κείμενο ενθαρρύνει τη συνεχή αναζήτηση της ισότητας και της αυτονομίας, προβάλλοντας τις προσωπικές τους ιστορίες ως παράδειγμα για τις επόμενες γενιές, αλλά και για κάθε γυναίκα που θα τις διαβάσει. Η συσχέτιση με την κλίμακα αιτιότητας, υποδεικνύει πως η πρόοδος συντελείται μέσα από τις ατομικές και συλλογικές προσπάθειες των γυναικών, οι οποίες μάχονται ακραιφνώς για έναν κόσμο στον οποίο η ισότητα θεωρείται αυτονόητη και λογική.

4.2.2 Η διαπροσωπική λειτουργία

Η παρούσα ενότητα ασχολείται με τον τρόπο που οι ομιλήτριες του κειμένου διατυπώνουν τις σχέσεις τους και αλληλεπιδρούν μέσω της γλώσσας. Στο κείμενο η διαπροσωπική λειτουργία

γίνεται εμφανής μέσα από την επεξεργασία της «δείξης προσώπου», των «πράξεων λόγου» και της «τροπικότητας».

Ως προς τη δείξη προσώπου, αυτή εκφράζεται κυρίως με τη χρήση του πρώτου προσώπου, ενικού και πληθυντικού αριθμού, καθώς και με το δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο. Έτσι, στην πρόταση *«Προσωπικά δεν σταμάτησα ποτέ να κυνηγώ το κάτι καλύτερο, με αποτέλεσμα να εξελίσσομαι διαρκώς»*, η χρήση του πρώτου ενικού προσώπου στις επιλογές των ρημάτων (*σταμάτησα, κυνηγώ, εξελίσσομαι*) θέτει στο επίκεντρο την ατομική προσπάθεια της Σοφίας και αναδεικνύει τη συνεχή επιδίωξή της για βελτίωση σε κάθε τομέα. Επίσης, προσδίδει αξιοπιστία στις απόψεις της και επιτρέπει στο κοινό να ταυτιστεί μαζί της. Στην πρόταση *«Φυσικά δεν θα μπορούσα να παραλείψω να ευχαριστήσω τους διευθυντές μου, που μου έδωσαν την ευκαιρία να δουλέψω κοντά τους και να δείξω ότι αξίζω»*, η επαναλαμβανόμενη χρήση του πρώτου ενικού προσώπου, επιτρέπει στην γεωπόνο να μοιραστεί προσωπικές σκέψεις και συναισθήματα, ενισχύοντας τη διαπροσωπική σύνδεση με τους αναγνώστες. Ως προς τη χρήση του πρώτου πληθυντικού προσώπου, με την πρόταση *«Σίγουρα θεωρώ ότι οι γυναίκες σήμερα είμαστε σε πολύ καλύτερη μοίρα απ'ό,τι ήμασταν παλιότερα»*, οι τύποι «*είμαστε*» και «*ήμασταν*» υποδεικνύουν την έντονη ταύτιση με το κοινό των γυναικών, εκφράζοντας την αίσθηση της συλλογικής αλληλεγγύης, ενώ στην πρόταση *«Εμείς οι γυναίκες πλέον έχουμε καταφέρει να κάνουμε στο θερμοκήπιο ακόμα και τις δουλειές που απαιτούν μυϊκή δύναμη»*, η χρήση της προσωπικής αντωνυμίας «*εμείς*» όχι μόνο εκφράζει την αίσθηση της σύμπραξης μεταξύ των γυναικών, αλλά παράλληλα ενδυναμώνει την εικόνα αυτή των δυναμικών και ικανών γυναικών για δουλειές που παλαιότερα θεωρούνταν «ανδρικές», ενισχύει τη διαπροσωπική σύνδεση και αναδεικνύει την ιδέα της ομαδικής προόδου. Επίσης, στις προτάσεις *«Να προσέχετε τους εαυτούς σας! Να σας αγαπάτε!»* και *«Ορμήστε στη ζωή! Μην περιμένετε την ιδανική στιγμή!»*, οι προτροπές σε δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο μεταφέρουν ένα σαφές μήνυμα στις αναγνώστριες, προσδίδοντας έναν υποστηρικτικό και συμβουλευτικό τόνο. Έτσι, οι προτροπές αυτές

ενθαρρύνουν τις γυναίκες να αναλάβουν πρωτοβουλίες και προσδίδουν άμεσο τόνο στην αφήγηση, διευκολύνοντας την αμεσότητα και τον διάλογο. Υπό την έννοια αυτή, η δείξη προσώπου με την εναλλαγή των ρηματικών προσώπων, όπως τεκμηριώθηκε παραπάνω, δημιουργεί ένα πολυεπίπεδο επικοινωνιακό πλαίσιο που υποστηρίζει τη διαπροσωπική λειτουργία του κειμένου, εντείνοντας την ταύτιση του κοινού με τις εμπειρίες των γυναικών του κειμένου. Η στρατηγική αυτή επιτρέπει στη γλώσσα να λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ της ατομικής και της συλλογικής εμπειρίας, ενισχύοντας την αίσθηση της ενότητας και της ενθάρρυνσης στο πλαίσιο του άρθρου.

Οι πράξεις λόγου, στο πλαίσιο της διαπροσωπικής λειτουργίας του κειμένου, διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην κοινοποίηση των συναισθημάτων και των επιδιώξεων των ομιλητριών προς το αναγνωστικό κοινό. Οι βασικές πράξεις λόγου που εντοπίζονται στο κείμενο περιλαμβάνουν τις δηλώσεις, τις προτροπές και τις εκφράσεις ενθάρρυνσης. Διακρίνονται αποφαντικές πράξεις λόγου (*«Θεωρώ πως πλέον στα 28 μου και μετά από 6 χρόνια εργασιακής εμπειρίας, έχω κερδίσει τον σεβασμό τόσο των αγροτών όσο και των συναδέλφων γεωπόνων»*), που τοποθετούν τις προσωπικές απόψεις της ομιλήτριας σχετικά με την επαγγελματική αναγνώριση, συμβάλλοντας στο θετικό πρότυπο που αποσκοπεί να αναδείξει. Με την δεύτερη αποφαντική πράξη λόγου (*«Δεν ένιωσα ούτε μια στιγμή ότι είναι πρόβλημα στη δουλεία μου πως είμαι γυναίκα, με ο,τι ιδιαιτερότητες βιολογικές και μη μπορεί να περιλαμβάνει αυτό»*), τίθεται μια οπτική για τη φυσιολογική αποδοχή της γυναικείας ταυτότητας στον εργασιακό χώρο, συνεισφέροντας στην αποδόμηση των προκαταλήψεων, ενισχύοντας την αίσθηση της ισότητας και της αποδοχής. Παρακάτω, στις προτάσεις (*«Οι γυναίκες σήμερα είμαστε σε πολύ καλύτερη μοίρα από ο,τι ήμασταν παλιότερα»*) και (*«Πριν από μερικά χρόνια, οι γυναίκες δεν είχαν δικαίωμα να ψηφίσουν και η θέση τους στην κοινωνία γενικά ήταν αρκετά υποτιμημένη»*), οι αποφαντικές δηλώσεις της γεωπόνου τοποθετούν στο επίκεντρο την πρόοδο των γυναικών σε σύγκριση με το παρελθόν, αναδεικνύοντας τα κοινωνικά επιτεύγματα και τη βελτίωση των συνθηκών, στοιχεία που

ενισχύουν το μήνυμα αισιοδοξίας και αναγνώρισης της εξέλιξης. Επίσης, καταγράφοντας την ιστορική αλήθεια για την πρωτύτερη θέση των γυναικών, επιχειρείται μια δυναμική προσπάθεια να τονιστεί η σημαντική αλλαγή που έχει επέλθει στην κοινωνία. Η χρήση αυτών των πράξεων ενισχύει την αντίθεση μεταξύ παρελθόντος και παρόντος, κάνοντας τις αναγνώστριες να εκτιμήσουν δεόντως τα σημερινά επιτεύγματα.

Παράλληλα, διακρίνονται κατευθυντικές πράξεις λόγου, που εκφράζουν δεοντική τροπικότητα, με τη χρήση της υποτακτικής και προστακτικής έγκλισης, και περιλαμβάνουν προτροπές, επισημάνσεις και συμβουλές, ή άλλοτε την ηθική υποχρέωση που οφείλουν να διαθέτουν οι γυναίκες. Χαρακτηριστικές είναι οι προτάσεις *«Να προσέχετε τους εαυτούς σας! Να σας αγαπάτε!»*, *«Να δίνετε μέχρι εκεί που μπορείτε!»*, *«Να αγαπάτε την ευάλωτη πλευρά σας!»*, *«Ορμήστε στη ζωή!»*, *«Να τους πετάτε έξω από τη ζωή σας!»*, όπου η επιλογή των εγκλίσεων προσδίδει ένταση και άμεση επιδραστικότητα. Η χρήση κατάλληλων ρημάτων (*προσέχω, αγαπώ, δίνω, ορμάω, πετάω*) δηλώνει τη στάση της γεωπόνου ως προς το τι είναι επιθυμητό, αναγκαίο ή σωστό, και μεταφέρει την ανάγκη για ενεργή συμμετοχή και ανάληψη πρωτοβουλιών από μέρους των γυναικών αλλά και ολόκληρης της κοινωνίας.

Σχετικά με τη χρήση της τροπικότητας, είμαστε σε θέση να υποστηρίξουμε πως τα αξιολογικά στοιχεία που διαθέτει το κείμενο αποτελούν κεντρικό στοιχείο της δομής του, ευρισκόμενα άλλοτε στο λόγο του αρθρογράφου και άλλοτε σε εκείνο των δύο γυναικών που δεσπόζουν σε όλη την έκταση του άρθρου. Η αξιολογική τροπικότητα διατρέχει ολόκληρο το κείμενο, και αντικατοπτρίζεται στη δόμηση του λόγου. Σε ένα πρώτο επίπεδο ανάλυσης, είναι ορατή η χρήση αξιολογικών επιθέτων που συνδέεται άρρηκτα με τον υποκειμενισμό του κειμένου, όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις *«ευλογημένη γενιά»*, *«κοινωνική καταξίωση»*, *«χειραφετημένη»*, *«αξιόπιστοι συνεργάτες»*, *«τολμηρές γυναίκες»*, *«υψηλές απαιτήσεις»*, *«επιτυχημένες γεωπόνοι»*, *«αγροτική Ιεράπετρα»*, *«ανδροκρατούμενο επάγγελμα»*, καθώς και επιρρηματικών προσδιορισμών, λ.χ. στις περιπτώσεις *«δυστυχώς»*, *«εξαιρετικά»*, *«ισάξια»*, *«χωρίς δεύτερη σκέψη»*, *«δειλά δειλά»*. Με τις συγκεκριμένες επιλογές ο αρθρογράφος και οι

πρωταγωνίστριες αξιολογούν όσα υποστηρίζουν (Στάμου, 2014: 186), λαμβάνοντας στοχευμένη θέση υπέρ των γυναικών και όσων έχουν καταφέρει, τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί και τις κοινωνικές αντιλήψεις.

Επίσης, μέρος της αξιολογικής τροπικότητας αποτελούν και οι φράσεις συγκινησιακού περιεχομένου, συναισθηματικά φορτισμένες (Στάμου, 2014: 187). Τέτοια παραδείγματα διαπιστώνουμε στις εξής περιπτώσεις: *«η μεγάλη μου αγάπη»*, *«Ορμήστε στη ζωή!»*, *«δεν υπάρχει ιδανική στιγμή»*, *«μη νιώσετε τύψεις»*, *«νιώθει ελεύθερη και τολμά να διεκδικεί»*, *«συνειδητοποίησα τη μαγεία»*, *«να αγαπάτε την ευάλωτη πλευρά σας»*. Οι εκφράσεις αυτές παρεμβάλουν σχόλια, καθιστούν το κείμενο πιο προσωπικό και άμεσο, και καθ'αυτόν τον τρόπο εμπλέκουν τους αναγνώστες ώστε να δημιουργηθεί μια συναισθηματική σύνδεση με αυτούς, ενισχύοντας το μήνυμα που θέλουν να μεταδώσουν.

Παράλληλα, στο κείμενο διακρίνεται και η μεταφορική χρήση της γλώσσας σε αρκετά σημεία, όπως *«κάστρο ανδρών»*, *«γιάτρευαν τα φυτά»*, *«παίρνει η γνώση "σάρκα και οστά"»*, *«να βουτήξω στον ωκεανό της αγοράς εργασίας και να μάθω κολύμπι»*, *«αρπάζω τη ζωή από τα μαλλιά»*, *«σκοτεινή πλευρά»*, τα οποία προσδίδουν παραστατικότητα και λογοτεχνικό ύφος στο κείμενο (Τσιτσανούδη, 2015: 167). Σχετικά με τη χρήση των σημείων στίξης, οφείλουμε να σχολιάσουμε την επιλογή του θαυμαστικού, έναντι της τελείας, στις περιπτώσεις *«Ορμήστε στη ζωή!»*, *«Μην το ξεχνάτε ποτέ!»*, *«Δεν υπάρχει ιδανική στιγμή!»*, *«Είστε όλες μοναδικές!»*, που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση αξιολογικών κρίσεων και προσδίδουν έμφαση στον λόγο της γεωπόνου Σοφίας. Όλες οι παραπάνω επιλογές εντείνουν τον προσωπικό και εμπυχωτικό τόνο του κείμενου, προωθούν την υποκειμενική άποψη των γυναικών και υπογραμμίζουν τη σημασία της ισότητας και της δράσης.

4.2.3 Η κειμενική λειτουργία

Η παρούσα ενότητα τοποθετεί την κειμενική λειτουργία του άρθρου, όπως αυτή αναδύεται με βάση τη δομή των προτάσεων και τη ροή των ιδεών, εξετάζοντας το θέμα (δηλαδή την αφηγηρία της πρότασης) και το σχόλιο (αυτό που λέγεται σχετικά με το θέμα), τα οποία διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο. Κατά την ανάλυση του θέματος ως μαρκαρισμένο ή αμαρκάριστο, είμαστε σε θέση να αναδείξουμε τον τρόπο με τον οποίο οι ομιλητές εστιάζουν σε πρόσωπα, συνθήκες και καταστάσεις, ανάλογα με το πώς ξεκινούν τα εκφωνήματά τους στον λόγο και πώς αυτή η αφηγηρία αναπτύσσεται στη συνέχεια.

Στο άρθρο είναι χαρακτηριστική η χρήση του μαρκαρισμένου θέματος, καθώς για τη θέση του θέματος συχνά επιλέγονται προσδιορισμοί ή περιγραφές καταστάσεων, και όχι η αναφορά σε πρόσωπα. Στο παράδειγμα *«Σε αυτή τη περίοδο, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν διάφορες προκλήσεις»*, ως θέμα (*Σε αυτή τη περίοδο*) τοποθετείται ένας προσδιορισμός που αφορά τη χρονική περίσταση, και όχι κάποιο πρόσωπο. Έτσι, διακρίνουμε τη μετατόπιση της έμφασης από τα άτομα στις συνθήκες και τα κοινωνικά δεδομένα, και το ενδιαφέρον προσανατολίζεται στις ευρύτερες κοινωνικές και χρονικές περιστάσεις, κάτω από τις οποίες εκτυλίσσονται τα γεγονότα. Έπειτα, στην πρόταση *«Μετά το 1990 περίπου άρχισαν οι πρώτες τολμηρές γυναίκες να σπουδάζουν...»*, έχουμε ένα θέμα που προσδιορίζει το χρονικό πλαίσιο της αλλαγής. Έτσι, δίνεται βάρος στη μεταβολή της εποχής, συνδέοντας τις εξελίξεις με τη χρονική περίοδο παρά με συγκεκριμένα πρόσωπα. Ακόμα, στην πρόταση *«Σήμερα στην Ιεράπετρα οι γυναίκες γεωπόνοι είναι πολύ περισσότερες και είναι όλες τους επιτυχημένες»*, μπορούμε να διακρίνουμε και πάλι τη χρήση ενός μαρκαρισμένου θέματος, εδώ είναι χρονικό και τοπικό ταυτόχρονα, το οποίο στρέφει την προσοχή του αναγνώστη στο παρόν της Ιεράπετρας, με σκοπό να αναδείξει τη σύγχρονη πραγματικότητα της πόλης, χωρίς να γίνεται αναφορά σε συγκεκριμένα άτομα σε αυτό. Με τη χρήση του μαρκαρισμένου θέματος οι ομιλητές αναδεικνύουν τον χώρο, τον χρόνο και τις περιστάσεις, που σχηματίζουν τις εμπειρίες και τις προκλήσεις των γυναικών. Επίσης, ενισχύουν το ρόλο που διαδραματίζουν οι

συγκυρίες στη διαμόρφωση της επαγγελματικής και κοινωνικής τατότητας των γυναικών. Εστιάζοντας στις καταστάσεις, το άρθρο προβάλλει μια συλλογική οπτική, όπου ο αναγνώστης συνδέεται με τις εκάστοτε κοινωνικές πραγματικότητες, παρά με ατομικά χαρακτηριστικά και πρόσωπα.

Σε μικρότερη κλίμακα εμφανίζονται στο κείμενο προτάσεις με αμαρκάριστο θέμα, στις οποίες συναντάμε ως υποκείμενα συγκεκριμένα πρόσωπα ή ομάδες. Στην πρόταση *«Η Σοφία Τσαγκαράκη μεγάλωσε στην Ιεράπετρα»*, το αμαρκάριστο θέμα είναι και το υποκείμενο της πρότασης (*Η Σοφία Τσαγκαράκη*), επιχειρώντας να τονίσει τη προσωπική διαδρομή της και τον τόπο που καλλιέργησε τις επιλογές της, ενώ στην πρόταση *«Η επιστροφή μου ήταν δύσκολη»*, το υποκείμενο – αμαρκάριστο θέμα (*Η επιστροφή μου*), προσδίδει ένα προσωπικό χαρακτήρα στην αφήγηση, που αφορά τις δυσκολίες τις οποίες βίωσε η γεωπόνος κατά την επιστροφή της στην Ιεράπετρα. Για την πρόταση *«Οι γυναίκες σήμερα είμαστε σε πολύ καλύτερη μοίρα απ’ ό,τι ήμασταν παλιότερα»*, το αμαρκάριστο θέμα *«Οι γυναίκες σήμερα»* προτάσσει το υποκείμενο της πρότασης και αναδεικνύει το ακόλουθο σχόλιο ως προς τη βελτίωση της γυναικείας θέσης συγκριτικά με το παρελθόν, υποστηρίζοντας τη συλλογική πρόοδο των γυναικών. Τέλος, στην πρόταση *«Οι γονείς μου με μεγάλωσαν έτσι και τους ευγνωμονώ»*, το αμαρκάριστο θέμα – υποκείμενο (*Οι γονείς μου*) προβάλλει τους συγκεκριμένους ανθρώπους που διαμόρφωσαν τον εσωτερικό κόσμο της αφηγήτριας, ενώ παράλληλα αναδεικνύει τη βαθειά σημασία της οικογένειας. Η χρήση του αμαρκάριστου θέματος στις παραπάνω περιπτώσεις τονίζει συγκεκριμένα άτομα ή ομάδες, προσδίδοντας στην αφήγηση ένα έντονα προσωπικό στοιχείο. Συνολικά, η ταυτόχρονη χρήση του αμαρκάριστου και του μαρκαρισμένου θέματος, επιτυγχάνει μια εξαιρετικά ισορροπημένη παρουσίαση των κοινωνικών περιστάσεων όσο και τις ατομικής εμπειρίας, και έτσι τοποθετεί στο επίκεντρο άλλοτε την προσωπική ευθύνη και άλλοτε τις εξωτερικές προκλήσεις και καταστάσεις.

Σχόλιο του ερευνητή: Το άρθρο που προηγήθηκε υπέδειξε την ενεργή συμμετοχή του γυναικείου φύλου στον τομέα της γεωργίας, θέτοντας στο επίκεντρο τις δυσκολίες που έχουν

υπερβεί και τα θετικά μηνύματα που επιθυμούν να κοινωνήσουν προς όλες τις γυναίκες, ανεξάρτητα από τον κλάδο ενασχόλησής τους. Η δομή του κειμένου αναδεικνύει τις προσωπικές ιστορίες δύο γυναικών, υποστηρίζοντας ταυτόχρονα την αποφασιστικότητα που επιδεικνύουν και τις καινοτομίες που έχουν επιτελέσει με την προσπάθειά τους. Τα υποκείμενα των ρηματικών προτάσεων τις περισσότερες φορές δηλώνονται με ρητό τρόπο, αποδίδοντας έμφαση στις δυναμικές τους δράσεις και τις επιτυχίες που έχουν κατορθώσει. Η αιτιότητα είναι εμφανής, διαμορφώνοντας την άποψη πως η πρόοδος γίνεται πράξη μέσα από ατομικές και συλλογικές προσπάθειες του γυναικείου φύλου, που μάχεται καθημερινά με σκοπό την κατάκτηση της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων.

Στα πλαίσια της αναπαραστατικής λειτουργίας, στο κείμενο διακρίνεται η χρήση υλικών ρηματικών προτάσεων, που τοποθετούν τις ενέργειες και τις πρακτικές των γυναικών, ώστε να επιτύχουν όσα αναφέρουν στις δηλώσεις τους. Σχετικά με τις νοητικές προτάσεις, η χρήση τους αξιοποιεί την καταγραφή των σκέψεων, των συναισθημάτων, και των επιδιώξεων αυτών των γυναικών απέναντι σε όσα βίωσαν, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και τις επιτυχίες που κατάφεραν να αποκομίσουν. Οι συχετιστικές προτάσεις επιτέλεσαν ένα σημαντικό σκοπό, καθώς δημιούργησαν μια συγκριτική αντιπαραβολή του πριν με το τώρα, του χθες με το σήμερα, ενδυναμώνοντας την πρόοδο που έχει πραγματοποιηθεί, ενή η χρήση λεκτικών ρηματικών προτάσεων έδωσε τον λόγο στις ίδιες τις γυναίκες, επέκτεινε την διεπίδραση με το αναγνωστικό κοινό, εν πολλοίς αποτελούμενο από γυναίκες, και κοινώνησε τα μηνύματα αισιοδοξίας, συμβάλλοντας καταλυτικά στην ενίσχυση της ρητορικής του κειμένου.

Η διαπροσωπική λειτουργία, όπως αναλύθηκε, ενίσχυσε το αίσθημα ταύτισης του συγγραφέα με το κοινό που απευθύνεται, καθώς η αξιοποίηση της δείξης προσώπου δημιούργησε το αίσθημα της εγγύτητας και της αλληλεγγύης. Λαμβάνοντας υπόψη τις πράξεις λόγου που αναδύθηκαν από την διερεύνηση του κειμένου, οι κατευθυντικές πράξεις που κυριαρχούν προτρέπουν τις γυναίκες να εμπνευστούν από τα παραδείγματα των δύο εκπροσώπων του γυναικείου φύλου και τις καινοτομίες τους στον χώρο της γεωργίας.

Κλείνοντας, η χρήση της τροπικότητας ανέδειξε μια αισιόδοξη προοπτική, καθώς από την μια πλευρά υποστηρίξε τις προκλήσεις των γεγονότων, ενώ από την άλλη εξέφρασε την προοπτική για ένα καλύτερο μέλλον, που θα στηρίζεται στη συλλογική δράση των γυναικών, στην αυθεντικότητα, και θα δημιουργεί το πρόσφορο έδαφος για την παγίωση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών.

4.3. Κείμενο 3: «Ιεράπετρα: Καλλιεργούν και πληρώνουν καλά, αν και δεν συμφέρει, για να μην τους φύγουν οι εργάτες γης»

https://www.neakriti.gr/kriti/lasithi/2048871_ierapetra-kalliergoyn-kai-plironoyn-kala-kai-de-symferei-gia-na-min-toys

Στο συγκεκριμένο άρθρο, που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα ειδήσεων neakriti.gr, και ο συγγραφέας του οποίου αναφέρεται ονομαστικά στην δεξιά πλευρά του τίτλου, καθώς επιθυμεί να εμπλακεί στα αναφερόμενα γεγονότα, επιχειρείται μια προσπάθεια καταγραφής της κατάστασης στην οποία έχουν περιέλθει οι αγρότες στην πόλη της Ιεράπετρας. Στο κείμενο αυτό η έμφαση μετατοπίζεται στα διλήμματα με τα οποία έρχονται αντιμέτωποι λόγω της παρατεταμένης λειψυδρίας από την μία, και της σφοδρής ανάγκης για διατήρηση του εργατικού δυναμικού από την άλλη. Παρόλο που οι καλοκαιρινές καλλιέργειες δεν συνίστανται λόγω συνθηκών που θα καταγραφούν στο άρθρο, εντούτοις οι παραγωγοί στην Ιεράπετρα εξακολουθούν να επενδύουν σε αυτές με σκοπό να αποκομίσουν τη συνεχόμενη απασχόληση των εργατών γης, οι οποίοι σε αντίθετη περίπτωση πρόκειται να αναζητήσουν αλλού εργασία. Έτσι, αναδύονται τα μείζονα προβλήματα της λειψυδρίας, της αγωνίας για το εργατικό δυναμικό, καθώς και της μείωσης της παραγωγής όσο και της ποιότητας των κηπευτικών, με τα οποία οι αγρότες της περιοχής οφείλουν να αναμετρηθούν. Η μελέτη του άρθρου θα πραγματοποιηθεί με βάση τη ΣΛΓ του Halliday, κατά την οποία θα γίνουν ορατά τα γλωσσικά στοιχεία του κειμένου σε επίπεδο γραμματικής, λεξιλογίου, συντακτικού και

σημασιολογίας (Στάμου, 2014: 172). Με σκοπό να αναζητήσουμε τις γλωσσικές επιλογές από πλευράς συντάκτη, η παρούσα ανάλυση θα ασχοληθεί με τις τρεις λειτουργίες των στοιχείων της γλώσσας, δηλαδή την αναπαραστατική, τη διαπροσωπική και την κειμενική λειτουργία (Λύκου, 2000).

4.3.1 Η αναπαραστατική λειτουργία

Στο άρθρο μπορούν να εντοπιστούν προτάσεις που εκφράζουν υλικές διαδικασίες, στις οποίες άλλοτε οι δράστες είναι ορατοί, ενώ σε άλλες παρατηρούμε απαλοιφή ή μετριασμό του δράστη. Αρχικά, διακρίνουμε τις υλικές ρηματικές προτάσεις, στις οποίες παρεμβάλλεται μια νοητική διαδικασία (*«Οι περισσότεροι παραγωγοί της Ιεράπετρας, που ξεριζώνουν τις χειμερινές τους καλλιέργειες, υποχρεώνονται να φυτέψουν δεύτερες και τρίτες ανοιξιότικες και καλοκαιρινές καλλιέργειες, για να προσφέρουν απασχόληση 12 μήνες τον χρόνο στους αλλοδαπούς εργάτες γης»*), όπου για την υλική ρηματική διαδικασία «ξεριζώνουν», ως στόχος τίθενται οι «χειμερινές τους καλλιέργειες», ενώ για τη νοητική ρηματική διαδικασία «υποχρεώνονται», φαινόμενο είναι οι υλικές προτάσεις που ακολουθούν: «*να φυτέψουν*» και «*να προσφέρουν*». Εδώ, για την ρηματική υλική διαδικασία «*να φυτέψουν*», στόχος είναι οι «*δεύτερες και τρίτες καλλιέργειες*», ενώ για τη ρηματική υλική διαδικασία «*να προσφέρουν*», στόχος είναι η «*απασχόληση*». Για όλες τις παραπάνω προτάσεις, το υποκείμενο είναι εμφανές ήδη από την αρχή της περιόδου. Είναι οι «*παραγωγοί της Ιεράπετρας*», οι οποίοι αναδεικνύονται ως διαμεσολαβητές ανάμεσα σε φυσικές διαδικασίες (αγροτική παραγωγή) και κοινωνικές απαιτήσεις (εργασία), και στρατηγικά επιλέγουν να φυτεύουν συνεχώς νέες καλλιέργειες, εξασφαλίζοντας έτσι τη συνέχιση της εργασίας για τους αλλοδαπούς εργάτες γης, αν και την ίδια στιγμή γνωρίζουν περίτρανα πως αναλαμβάνουν ένα μεγάλο οικονομικό ρίσκο, λόγω των μη κερδοφόρων καλλιεργειών, αλλά και την παρατεταμένη ανομβρία, υπό τον φόβο μήπως οι εργάτες τους αναζητήσουν αλλού εργασία. Έτσι, υποδηλώνεται εν γένει η μεταβατική φάση στην οποία έχει περιέλθει η αγροτική δραστηριότητα στην περιοχή της Ιεράπετρας, και τίθεται στο επίκεντρο η ανάγκη για προσαρμογή στις νέες συνθήκες.

Παρακάτω, υπάρχει η υλική πρόταση (*«Οι παραγωγοί εξαρτώνται από το αρδευτικό νερό»*), όπου δεσπόζει η υλική διαδικασία *«εξαρτώνται»*, στόχο αποτελεί το *«αρδευτικό νερό»*, και ως υποκείμενο τίθενται εκ νέου *«οι παραγωγοί»*. Στο σημείο αυτό τοποθετείται ευδιάκριτα η σχέση εξάρτησης των παραγωγών από το νερό, παράγοντα υψίστης σημασίας για τις καλλιέργειές τους, ενισχύοντας το πρόβλημα της λειψυδρίας, καθώς οι συνεχόμενες καλλιέργειες έχουν προκαλέσει τεράστια κατάρρευση των υδάτινων πόρων της περιοχής. Επίσης, από την κύρια υλική πρόταση *«Οι παραγωγοί καταναλώνουν το νερό»*, εξαρτώνται οι δευτερεύουσες ρηματικές διαδικασίες *«που δικαιούνται και δεν έχουν στη συνέχεια νερό για τις χειμωνιάτικες καλλιέργειες»*. Η έμφαση εδώ δίνεται στην κατανάλωση του νερού που τους αναλογεί με τις συνεχόμενες φυτεύσεις και την έλλειψή του για τις επόμενες καλλιέργειες.

Εκτός από τους παραγωγούς κηπευτικών της περιοχής, διακρίνονται περιστάσεις στις οποίες το υποκείμενο είναι κάποιο τεχνικό μέσο, άλλοτε ένα φυσικό φαινόμενο, και σε άλλες περιπτώσεις ως υποκείμενο παρουσιάζεται η ίδια η λύση για το αναφερόμενο πρόβλημα. Έτσι, στη περίοδο (*«Στον ταμιευτήρα των Μπραμιανών σήμερα, παρά την παρατεταμένη ανομβρία, έχει μείνει μια μεγάλη ποσότητα αρδευτικού νερού, που βρίσκεται μεταξύ των 8,8 και 9 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων»*), η υλική διαδικασία *«έχει μείνει»* έχει ως υποκείμενο τη *«μεγάλη ποσότητα αρδευτικού νερού»*, όπου αναφέρεται ο τρόπος καταμέτρησης των αποθεμάτων νερού στα φράγματα υδάτινων πόρων. Στο σημείο αυτό δίνεται έμφαση στην υφιστάμενη κατάσταση, αναδεικνύοντας το πλαίσιο για την ανάγκη εξοικονόμησης. Στην πρόταση, επίσης, μπορούμε να διακρίνουμε τις ακόλουθες περιστάσεις: *«στον ταμιευτήρα των Μπραμιανών»*, μια περίπτωση χώρου, όπου ορίζεται το πλαίσιο - μέρος στο οποίο αποθηκεύεται το νερό, τη χρονική περίπτωση *«σήμερα»*, με σκοπό να προσδιοριστεί η χρονική στιγμή κατά την οποία παρατηρείται η κατάσταση, και την τροπική περίπτωση *«παρά την παρατεταμένη ανομβρία»*, που λειτουργεί ως ένας περιορισμός αιτίας, δηλώνοντας την αντίθεση που υπάρχει μεταξύ της διατήρησης του νερού και της έλλειψης βροχής στην περιοχή. Στο σημείο αυτό, αναδεικνύεται η επιτυχημένη διατήρηση ενός υψηλού ποσοστού

νερού παρά τις δυσμενείς συνθήκες, και πολύ περισσότερο υποστηρίζεται έμμεσα η σημασία της ορθής διαχείρισης, ειδικότερα σε καιρούς κρίσης. Η παραπάνω πρόταση προβάλλει την πραγματικότητα, περιβαλλοντική και οικονομική, με σκοπό να ενηρώσει τους αναγνώστες, ενώ ταυτόχρονα διατυπώνει την κριτική της σχετικά με τη διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Σε επόμενο σημείο, διακρίνουμε την υλική πρόταση (*«από τα σημάδια στις όχθες του ταμιευτήρα καθημερινά τον Μάρτη και τον Απρίλη η στάθμη του νερού πέφτει ένα μέτρο περίπου»*), όπου για την υλική ρηματική διαδικασία *«πέφτει»*, ως υποκείμενο τοποθετείται η *«στάθμη του νερού»*, το φαινόμενο που εκτελεί τη διαδικασία του ρήματος. Ακόμα, είναι ορατές οι εξής περιστάσεις: η περίπτωση τόπου (μεταφορικά) *«από τα σημάδια στις όχθες του ταμιευτήρα»*, που δηλώνει τον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτό το φαινόμενο, η χρονική περίπτωση *«καθημερινά τον Μάρτη και τον Απρίλη»*, όπου η εναναλαμβανόμενη διαδικασία ενδυναμώνει τη σημασία του φαινομένου ως χρόνιου προβλήματος, καθώς και η τροπική/ποσοτική περίπτωση *«ένα μέτρο περίπου»*, που δίνει μια μετρήσιμη πληροφορία σχετικά με την ένταση της πτώσης. Ακολούθως, θα ασχοληθούμε με τη συσχετιστική πρόταση *«η στάγδην άρδευση είναι μονόδρομος»*, που συνδέεται με τη δυνατότητα της ρηματικής υλικής διαδικασίας *«να μας ποτίσει πιο σωστά τα ελαιόδεντρά μας»*, όπου αυτό που αναδεικνύεται είναι ένα αίτημα τρόπου άρδευσης με στόχο τα ελαιόδεντρα. Στο σημείο αυτό, η *«στάγδην άρδευση»* παρουσιάζεται ως εκείνος ο δράστης που προκαλεί τις αλλαγές, δηλαδή την εξοικονόμηση νερού και το σωστό πότισμα. Η παρουσίαση της *στάγδην άρδευσης* ως μοναδικής λύσης ενθαρρύνει την ιδέα ότι η αλλαγή στις μεθόδους άρδευσης είναι αποτέλεσμα εξωτερικών περιβαλλοντικών ή κοινωνικών πιέσεων (π.χ. λειψυδρία, ανάγκη βελτίωσης της απόδοσης).

Με βάση την ανάλυση που παρουσιάστηκε παραπάνω, είμαστε σε θέση να παρατηρήσουμε ότι αρχικά οι παραγωγοί της Ιεράπετρας εμφανίζονται ως οι κύριοι δρώντες των ενεργειών, με σκοπό να αναδειχθεί η ανθρώπινη δράση, και να καταστεί σαφές πως εκείνοι έχουν την ευθύνη ώστε να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα προσαρμογής στις νέες

συνθήκες, καθώς οι δράσεις τους συνδέονται με την απασχόληση των εργατών γης, και συνακόλουθα με την επιβίωση της γεωργικής παραγωγής. Μετά την εστίαση στους ανθρώπους ως δράστες, το κείμενο στρέφει την προσοχή του σε φυσικά ή τεχνικά φαινόμενα, όπως η στάθμη του νερού, η μεγάλη ποσότητα αρδευτικού νερού, η στάγδην άρδευση, και έτσι η ευθύνη μεταφέρεται σε εξωγενείς παράγοντες, περιβαλλοντικούς όσο και τεχνικούς, υποδηλώνοντας τελικά πως οι παραγωγοί δεν είναι οι μόνοι υπεύθυνοι, μιας και είναι αποδεκτό πως οι καταστάσεις επηρεάζονται από ευρύτερες συνθήκες, όπως η λειψυδρία και οι περιορισμοί φυσικών πόρων. Αυτές οι μετατοπίσεις των υποκειμένων υποδεικνύουν μια εξισορρόπηση ανάμεσα στην ανάδειξη ευθυνών προς τους ανθρώπους, και τη διαμόρφωση μέσων αντιμετώπισης του προβλήματος. Με αυτόν τον τρόπο, αποφεύγεται η ολοκληρωτική κριτική προς τους ανθρώπους, και οι αναγνώστες εντοπίζουν την αιτία των προβλημάτων όχι μόνο στις πράξεις τους, αλλά και στις συνθήκες που επικρατούν στο περιβάλλον, ενισχύοντας έτσι την κατανόηση ότι υπάρχουν εξωγενείς παράγοντες που δεν μπορούν να ελεγχθούν πλήρως.

Στο κείμενο, παράλληλα, μπορούμε να διακρίνουμε και συσχετιστικές προτάσεις, που συνδράμουν στην οργάνωση του κείμενου με σαφήνεια, διευκολύνοντας τη ροή της σκέψης, όπως για τις περιπτώσεις («Η λειψυδρία είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα των παραγωγών»), («Το νερό είναι απαραίτητο για τις καλλιέργειες»), και («Οι καλοκαιρινές καλλιέργειες είναι περισσότερο απαιτητικές σε νερό»). Στις προτάσεις αυτές αποδίδονται ιδιότητες ή σχέσεις μεταξύ των όρων της πρότασης. Έτσι, στην πρώτη πρόταση γίνεται ορατή η σχέση της λειψυδρίας με την καθημερινότητα των παραγωγών, μια σχέση αλληλεξάρτησης, στη δεύτερη αναδεικνύεται η σημασία του νερού για τις αγροτικές δραστηριότητες, δηλώνοντας ουσιαστικά μια σχέση εξάρτησης, ενώ η τρίτη πρόταση θέτει στο επίκεντρο τις προκλήσεις της θερινής αγροτικής παραγωγής, σε άμεση συσχέτιση με τις δύο προηγούμενες. Στο άρθρο υπάρχουν ακόμα νοητικές προτάσεις, όπως στις περιπτώσεις («Οι παραγωγοί φοβούνται τη συνεχιζόμενη λειψυδρία»), («Οι ειδικοί πιστεύουν ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί»), («Οι

αγρότες αναγνωρίζουν τη σημασία της εξοικονόμησης νερού») και (*«Οι πολίτες ανησυχούν για την παγκόσμια κλιματική αλλαγή»*). Αυτές οι νοητικές διαδικασίες σχετίζονται με τις αγωνίες των αγροτών, την πεποίθηση για άμεση κλιμάκωση του φαινομένου από πλευράς ειδικών, ενισχύουν την ανάγκη για ευαισθητοποίηση σχετικά με το ζήτημα της εξοικονόμησης νερού, ενώ τέλος συνδέουν τις τοπικές – κοινωνικές ανησυχίες με παγκόσμια προβλήματα. Έτσι, τοποθετούν στο επίκεντρο τις αντιλήψεις και τις ανησυχίες των υποκειμένων, ενώ ταυτόχρονα προσδίδουν μια συναισθηματική διάσταση στο άρθρο, και ενισχύουν την ουσιαστική σύνδεση μεταξύ των επιπτώσεων από το φαινόμενο της λειψυδρίας και της ανάγκης για άμεση δράση.

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση της ιδεοποιητικής λειτουργίας της γλώσσας στο κείμενο, θα ασχοληθούμε με προτάσεις που εκφράζουν λεκτικές διαδικασίες ή διαδικασίες του «λέγειν», σύμφωνα με τον Halliday (Halliday, 1985: 101), όπως στις περιπτώσεις (*«Οι επιστήμονες προειδοποιούν για την κλιματική αλλαγή»*) και (*«Οι παραγωγοί ζητούν περισσότερη υποστήριξη από την πολιτεία»*). Στην πρώτη περίπτωση παρουσιάζονται οι λέγοντες, δηλαδή οι επιστήμονες, οι οποίοι τονίζουν τη σημασία της επιστημονικής γνώσης σε σημαντικά ζητήματα, ενώ στη δεύτερη, οι λέγοντες – παραγωγοί αναζητούν αντίδραση από το κράτος, ενισχύοντας έτσι την κοινωνική διάσταση του προβλήματος. Επιπροσθέτως, το κείμενο βρίθει από εκφράσεις όπως «μας είπε», «δήλωσε», «αναφέρθηκε» ή άλλες παρόμοιες, οι οποίες τοποθετούν εξωτερικές φωνές σε αυτό, από ειδικούς, παραγωγούς ή φορείς. Οι φωνές αυτές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο, καθώς εντείνουν την αξιοπιστία του άρθρου, την αντικειμενικότητα συγγραφής του αρθρογράφου, αφού οι πληροφορίες που παρουσιάζει τεκμηριώνονται από λόγια τρίτων, και έτσι δρούν ως σημείο αναφοράς σε όσα επιθυμεί να μας μεταφέρει το κείμενο. Έτσι, ο αρθρογράφος αναδεικνύεται ως ένας διαμεσολαβητής, που δεν εκφράζει μόνο υποκειμενικές κρίσεις, αλλά παραθέτει δεδομένα προς υποστήριξη αυτών, ενισχύοντας την πειθώ του κειμένου. Οι φωνές του κειμένου παρουσιάζονται ως φορείς εξειδικευμένης γνώσης (*«Ο πρόεδρος του ΤΟΕΒ δήλωσε ότι η στάγδην άρδευση είναι η μόνη λύση»*) και (*«Ας το ξανασκεφτούν οι παραγωγοί μας, γιατί έχουμε πρόβλημα αρδευτικού νερού*

και ο ανταγωνισμός το καλοκαίρι είναι πάρα πολύ σκληρός», μας είπε, μεταξύ άλλων, ο Φώντας Δουλούμης»), και έτσι τοποθετούν τα γεγονότα ως αποτελέσματα συλλογικής παρατήρησης, και όχι προσωπικής εικασίας.

4.3.2 Η διαπροσωπική λειτουργία

Η παρούσα ενότητα επικεντρώνεται στην ανάλυση των διαπροσωπικών στοιχείων του άρθρου, μέσω των οποίων, καθώς έχει αναφερθεί εξίσου στο θεωρητικό σκέλος, είναι δυνατή η διεπίδραση του κειμενικού παραγωγού με το αναγνωστικό κοινό (Στάμου, 2011: 185).

Η δείξη προσώπου συντελεί ένα βασικό στοιχείο της διαπροσωπικής λειτουργίας του κειμένου, καθώς η επιλογή των ρηματικών προσώπων υποδεικνύει τη σχέση που επιθυμεί να διαμορφώσει ο αρθρογράφος με τους αναγνώστες και τα υποκείμενα του κειμένου. Έτσι, χρησιμοποιεί το γ' ενικό και πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο στις εξής περιπτώσεις: «Οι παραγωγοί της Ιεράπετρας συνεχίζουν να χρησιμοποιούν», «Οι παραγωγοί ξεριζώνουν», «Η στάθμη του νερού πέφτει καθημερινά, ενώ η ζήτηση αυξάνεται συνεχώς», «Η στάθμη άρδευση θα μπορούσε να μειώσει», «Οι αρμόδιοι φορείς δεν έχουν λάβει επαρκή μέτρα», για να εστιάσει την προσοχή σε δράστες (παραγωγοί, φορείς) ή σε εξωτερικούς παράγοντες (στάθμη του νερού, στάθμη άρδευση). Υπό την έννοια αυτή, τα γεγονότα παρουσιάζονται με αντικειμενικό και ουδέτερο τρόπο, και ο αρθρογράφος συντηρεί μια απόσταση, αναδεικνύοντας τα υπαίτια υποκείμενα ή τις εξωτερικές συνθήκες.

Ισχυρή είναι και η χρήση του α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου, συνοδευόμενη από την παρουσία κτητικών αντωνυμιών στο κείμενο. Ο συντάκτης του άρθρου τοποθετεί το α' πληθυντικό πρόσωπο στην προσπάθειά του να δημιουργήσει ένα αίσθημα οικειότητας και συλλογικής ευθύνης με τους αναγνώστες του κειμένου. Πιο συγκεκριμένα, διακρίνουμε τις περιπτώσεις «Αν δεν αλλάξουμε πρακτικές, θα βρεθούμε μπροστά», «Θα μας εξοικονομήσει», «Θα μας ποτίσει», «Χρειάζεται να αναλάβουμε δράση άμεσα για να διασφαλίσουμε», «Όλοι

εμείς που ζούμε», «Πρέπει να αναλογιστούμε τι μπορούμε να κάνουμε». Ο συγγραφέας θέτει τον εαυτό του και τους αναγνώστες στην ίδια κατάσταση, αναδεικνύοντας τα ζητήματα ως άμεσα και ισχυρά, ομοίως και τις πιθανές τους λύσεις. Μέσα από τη συναισθηματική εμπλοκή του αναγνώστη, με την οποία ωθείται να ενστερνιστεί τις απόψεις που αναπτύσσονται στο κείμενο, υποστηρίζεται η επίλυση των προβλημάτων ως μέρος μιας συλλογικής προσπάθειας, γεγονός που προϋποθέτει την άμεση κινητοποίηση – αντίδραση όλων. Αυτή ακριβώς η μετάβαση από το τρίτο ρηματικό πρόσωπο στο πρώτο, υποδεικνύει τη μετατόπιση της ευθύνης, εκκινώντας από τη συλλογική (*«μας αφορά όλους»*), και καταλήγοντας σε πιο συγκεκριμένες ευθύνες.

Όσον αφορά τις πράξεις λόγου, σκοπό έχουν να περιγράψουν τον σκοπό της εκφοράς του λόγου, δηλαδή αν πρόκειται για ενημέρωση, παρότρυνση ή κάποια προειδοποίηση. Στο κείμενο είναι χαρακτηριστικές οι αποφαντικές πράξεις λόγου, τοποθετημένες στρατηγικά ώστε να μεταφέρουν πληροφορίες, γεγονότα ή διαπιστώσεις, εντείνοντας το αίσθημα της αντικειμενικότητας, καθώς βεβαιώνουν τον αναγνώστη για τη σοβαρότητα όσων εκφράζουν και την αλήθεια των γεγονότων που διαδραματίζονται μέσα στο κείμενο (Στάμου, 2011: 190). Στην περίοδο *«Στον ταμιευτήρα των Μπραμιανών, σήμερα, έχει μείνει μια μεγάλη ποσότητα αρδευτικού νερού»*, η αποφαντική πράξη λόγου που αναπτύσσεται, και δηλώνει επιστημική τροπικότητα, παρουσιάζει την πληροφορία ως ένα δεδομένο γεγονός, και έτσι ενισχύει την αξιοπιστία του αρθρογράφου. Ομοίως, στην αποφαντική πρόταση *«Η στάθμη του νερού πέφτει καθημερινά τον Μάρτη και τον Απρίλη»*, η αδιαμφισβήτητη παρουσίαση της πραγματικότητας, με την επαναλαμβανόμενη φύση του υπάρχοντος προβλήματος, υποδεικνύει τη σοβαρότητα της κατάστασης και σοκάρει το αναγνωστικό κοινό. Η δεοντική τροπικότητα ενισχύεται περαιτέρω και από τη χαρακτηριστική φράση *«Η στάγδην άρδευση είναι μονόδρομος»*, όπου δηλώνεται με ολοφάνερο τρόπο η αναπόφευκτη λύση που πρέπει να υιοθετηθεί, παρουσιάζοντάς τη με ένα τόνο βεβαιότητας. Έτσι, αναδεικνύεται μια αντικειμενική απεικόνιση της πραγματικότητας.

Αξιοσημείωτη είναι και η χρήση των κατευθυντικών πράξεων λόγου, που επηρεάζουν την συμπεριφορά του αναγνώστη, με χαρακτηριστικά παραδείγματα τις προτάσεις *«Πρέπει να αλλάξουμε τις πρακτικές μας στην καλλιέργεια και τη διαχείριση του νερού»* και *«Πρέπει να αναλογιστούμε τι μπορούμε να κάνουμε ως κοινότητα»*, όπου, με τη χρήση της δεοντικής τροπικότητας, ο αρθρογράφος ζητάει από τους παραγωγούς αλλά και τους αναγνώστες να αναλάβουν δράση, ενδυναμώνοντας το συναίσθημα της ευθύνης και της συνεργασίας, εξασφαλίζοντας ένα πλαίσιο διαλόγου με αυτούς. Με τον ίδιο τρόπο, η αποφαντική πράξη λόγου *«Χρειάζεται να αναλάβουμε δράση άμεσα για να διασφαλίσουμε το μέλλον των καλλιεργειών μας»*, που χρησιμοποιεί το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο, τοποθετεί στο επίκεντρο την έννοια της συλλογικής ευθύνης. Συμπερασματικά, οι κατευθυντικές πράξεις λόγου ωθούν τον αναγνώστη να εμπλακεί στα τεκτενόμενα, ενδυναμώνοντας τη μετατροπή της παθητικής κατανόησης και κριτικής του προβλήματος σε μια ενεργή συμμετοχή, ικανή να προσφέρει λύσεις.

Σχετικά με την αξιολογική τροπικότητα που παρουσιάζεται στο συγκεκριμένο άρθρο, μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι το κείμενο βρίθει από αξιολογικά στοιχεία, που διατυπώνουν τη στάση, την κρίση, κα υπό την έννοια αυτή τον βαθμό εμπλοκής του αρθρογράφου στο κείμενο. Είναι, μάλιστα, χαρακτηριστική η άποψη που εκφράζει ήδη από τον τίτλο του κειμένου, καταγράφοντας την κατάσταση που θα αναλύσει στη συνέχεια, συνοδευόμενη από το αξιολογικό σχόλιο *«αν και δεν συμφέρει»*, με το οποίο διατυπώνει την οξεία αποδοκιμασία του απέναντι στην πράξη που επιτελείται. Με τον τρόπο αυτόν, ήδη από την αρχή του κειμένου, προκαλεί έντονο προβληματισμό στους αναγνώστες σχετικά με όσα θα λεχθούν, σχολιάζοντας έτσι την ορθότητα των πράξεων των παραγωγών. Επίσης, ο βαθμός εμπλοκής του γίνεται ορατός στο σχόλιο *«είναι μονόδρομος»*, με το οποίο υπογραμμίζει πως η λύση που προτείνει αποτελεί τη μόνη ορθολογική επιλογή, ενισχύοντας έτσι την επιχειρηματολογία του και λαμβάνοντας θέση απέναντι στο ζήτημα.

Ακόμα, στην πρόταση *«Οι παραγωγοί υποχρεώνονται να ξεριζώσουν»*, η ρηματική επιλογή (υποχρεώνονται, σε παθητική φωνή) εμπεριέχει αξιολογικό υπόβαθρο, και διατυπώνει μια κρίση απέναντι στις συνθήκες που οδηγούν σε αυτή την κατάσταση. Εδώ ο αρθρογράφος σχολιάζει το πλαίσιο συνεχόμενης πίεσης που αντιμετωπίζουν οι παραγωγοί της περιοχής, με σκοπό να εμπλέξει τους αναγνώστες στην πληροφορία, παρουσιάζοντας τους καλλιεργητές ως θύματα εξωγενών παραγόντων, που δεν είναι δυνατόν να αλλάξουν. Άλλες αξιολογικές παρατηρήσεις που παρατίθενται στο κείμενο είναι ακόμα οι φράσεις *«θα μας ποτίσει πιο σωστά»*, και *«η στάθμη του νερού πέφτει, γεγονός ανησυχητικό»*, που διαμορφώνουν προβληματισμούς στο αναγνωστικό κοινό, θέτοντάς το αντιμέτωπο με τις υπάρχουσες συνθήκες, για τις οποίες ο ίδιος υποδεικνύει την ανάγκη να αντιμετωπιστούν εγκαίρως. Με όλες τις παραπάνω επιλογές του, ο συγγραφέας ενσωματώνει τη δική του κρίση στο κείμενο και διαμορφώνει τα συναισθήματα των αναγνωστών, την ανησυχία και την ενσυναίσθηση.

4.3.3 Η κειμενική λειτουργία

Στην τελευταία υποενότητα θα εξεταστεί η κειμενική λειτουργία που εφαρμόζεται στο κείμενο, ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με την οργάνωση της πληροφορίας και την απόδοση της έμφασης σε συγκεκριμένα στοιχεία από πλευράς αρθρογράφου. Παρατηρούμε πως είναι συχνότερη η πρόταξη του υποκειμένου των ρημάτων των προτάσεων, και αυτή η διάταξη ενισχύει σαφώς την απόδοση ευθυνών, καθώς η εστίαση μεταφέρεται στον εκάστοτε δράστη της πράξης που επιτελείται (Λύκου, 2000). Σαφώς, πρόκειται για τη χρήση του «αμαρκάριστου θέματος» που κυριαρχεί, κατά την οποία η πληροφορία τίθεται στην αρχή της περιόδου, και το ρήμα που υποδεικνύει τη νέα πληροφορία ακολουθεί, με σκοπό να διευκολύνει τους αναγνώστες στην προσπάθειά τους για την κατάλληλη επεξεργασία του άρθρου (Μανιού, 2016: 165). Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τα εξής: *«Η στάθμη του νερού... καθημερινά»*, *«Οι περισσότεροι παραγωγοί... καλλιέργειες»*, *Το νερό... επίπεδα»*, *«Οι*

εργάτες γης... τον χρόνο», «Οι παραγωγοί φοβούνται... εργοδότες», «Η λειψυδρία... αγρότες μας». Με τις συγκεκριμένες επιλογές οργάνωσης του θέματος, ο αρθρογράφος τονίζει το αναμενόμενο θέμα (δηλαδή το υποκείμενο) στην εκκίνηση των προτάσεων, ώστε να αναδείξει τους παράγοντες που επηρεάζουν την κατανόηση και να αποδώσει ευθύνες. Παράλληλα, ο τυπικός τρόπος οργάνωσης της πληροφορίας μέσω του αμαρκάριστου θέματος, παρουσιάζει τα γεγονότα με πιο άμεσο τρόπο, και στρέφει το ενδιαφέρον του αναγνώστη στο σχήμα σχόλιο - ρήμα, σχετικά με τις ενέργειες/πράξεις των δραστών.

Ταυτόχρονα, διακρίνουμε πως αξιοποιούνται και άλλα ιδεοποιητικά στοιχεία στην αρχή του κειμένου, εκτός από την τοποθέτηση του υποκειμένου, που αναλύσαμε προηγουμένως. Πρόκειται για περιστάσεις που οργανώνονται με επιρρηματικά σύνολα, από τα οποία τα περισσότερα δηλώνουν τον τρόπο και λιγότερα πράξεις χρονικές, και συντελούν το «μαρκκαρισμένο θέμα». Η χρήση αυτή είναι ορατή στις προτάσεις *«Καθημερινά τον Μάρτη και τον Απρίλη... περίπου», «Για να προσφέρουν απασχόληση 12 μήνες τον χρόνο... καλλιέργειες», «Παρά την παρατεταμένη ανομβρία... νερού», «Με την κατάλληλη διαχείριση... το νερό», «Σωστά, το νερό... επιβίωσής μας».* Στις παραπάνω περιπτώσεις, τα μαρκκαρισμένα θέματα παρουσιάζουν τη σκοπιμότητα της δράσης των υποκειμένων, τη συχνότητα των προβλημάτων και την έντασή τους, τις συνθήκες, εστιάζουν στη λύση και τη σημασία της διαχείρισης, είτε λειτουργούν ως ενίσχυση για τα επιχειρήματα που θα ακολουθήσουν. Ως εκ τούτου, τοποθετούνται στρατηγικά για να υποστηρίξουν συνθήκες, αιτίες, σκοπιμότητες, να δώσουν έμφαση, επισημαίνουν τις περιστάσεις και τις αιτίες των γεγονότων, και μετατοπίζουν έτσι το ενδιαφέρον του αναγνώστη σε συγκεκριμένες περιστάσεις, αναδεικνύοντας τη δομή και την πειθώ του κειμένου.

Σχόλιο του ερευνητή: Το κείμενο εστίασε την προσοχή του στην οικονομική βιωσιμότητα των καλλιεργητών της περιοχής της Ιεράπετρας, και διερεύνησε τις αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν οι παραγωγοί, με βάση την αγορά, τις ασταθείς τιμές, τη λειψυδρία, και την έλλειψη βοήθειας από την πλευρά του κράτους. Σε σχέση με την αναπαραστατική λειτουργία

του κειμένου, ιδιαίτερη έμφαση αποδώθηκε στην μετατόπιση των υποκειμένων/δραστών, που άλλοτε αποδίδουν τη βαρύτητα των προβλημάτων στους ίδιους τους παραγωγούς, ενώ σε άλλες περιπτώσεις η ευθύνη μεταφέρεται στις γενικότερες περιβαλλοντικές συνθήκες, μετριάζοντας την απόδοση ευθυνών προς τους ανθρώπους. Αυτή η εναλλαγή συνεπικουρεί στη δημιουργία μιας πολυεπίπεδης αφήγησης, όπου η ευθύνη των ανθρώπων - παραγωγών συνυπάρχει ταυτόχρονα με την επίδραση εξωγενών παραγόντων που είναι απαπόφευκτοι και δεν μπορούν να ανασταλλούν. Η χρησιμοποίηση των υλικών προτάσεων αναφέρεται στις δράσεις των παραγωγών της περιοχής, ενώ οι συσχετιστικές ρηματικές προτάσεις αφορούν τις σχέσεις μεταξύ των οικονομικών συνθηκών και των αποτελεσμάτων που διαμορφώνουν για τις καλλιέργειες.

Ως προς τη διερεύνηση της διαπροσωπικής λειτουργίας του κειμένου, αυτή ενισχύεται μέσω της χρήσης της τροπικότητας, η οποία τονίζει τα αρνητικά συναισθήματα της αβεβαιότητας και της γενικότερης ανησυχίας για το μέλλον του αγροτικού τομέα. Η τροπικότητα γίνεται ορατή μέσα από λέξεις ή εκφράσεις που υποδηλώνουν την αδυναμία ελέγχου των εξελίξεων (λ.χ. για τις περιπτώσεις «ενδέχεται», «είναι δύσκολο να προβλεφθεί»). Επιπρόσθετα, οι κατευθυντικές πράξεις λόγου υποδεικνύουν λύσεις και στρατηγικές διαχείρισης των καταστάσεων, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη ενός πρακτικού - συμβουλευτικού χαρακτήρα στο κείμενο, προωθώντας μια αφήγηση που δεν ενημερώνει απλά, αλλά εξίσου επιχειρεί να προκαλέσει τη συναισθηματική αντίδραση από την πλευρά του αναγνωστικού κοινού. Η εναλλαγή της σύνταξης, από ενεργητική σε παθητική, άλλοτε αποδίδει έμφαση στις πράξεις των ανθρώπων και άλλοτε σε όσα προβλήματα προκύπτουν εξαιτίας της επίδρασης εξωγενών παραγόντων.

4.4. Κείμενο 4: «Αγροτικός Σύλλογος Ιεράπετρας: Ανάγκη για μετακλήσεις εργατών γης από τρίτες χώρες»

<https://www.ypaithros.gr/agrotikos-syllogos-ierapetras-anagki-metakliseis-ergaton-gis-apo-trites-xores/>

Το τέταρτο άρθρο, με το οποίο ασχολείται η παρούσα διπλωματική εργασία, είναι δημοσιευμένο στο διαδικτυακό μέσο ypaithros.gr, μια ενημερωτική σελίδα που ασχολείται με θέματα που αφορούν την αγροτική οικονομία, την παραγωγή, και την πολιτική γύρω από τον πρωτογενή τομέα. Πρόκειται σαφέστατα για ένα έγκυρο μέσο πληροφόρησης, απευθυνόμενο τόσο σε αγρότες και καλλιεργητές, όσο και σε κάθε ενδιαφερόμενο για θέματα που απασχολούν τον αγροτικό τομέα. Στην προκειμένη περίπτωση, λειτουργεί ως μια γέφυρα επικοινωνίας μεταξύ του φορέα, όπως είναι ο Αγροτικός Σύλλογος Ιεράπετρας (στο εξής Α.Σ. Ιεράπετρας) που διακρίνουμε στον τίτλο του άρθρου, και των επαγγελματιών του αγροτικού χώρου, και στοχευμένα δημοσιεύεται σε ένα τέτοιο μέσο ώστε να είναι έγκυρη η ενημέρωση κάθε ενδιαφερόμενου. Στο παρόν κείμενο, δεν δηλώνεται κάποιος συγκεκριμένος συγγραφέας, μια συνηθισμένη πρακτική σε ανακοινώσεις, καθώς ακριβώς αυτή η απουσία δηλώνει ευδιάκριτα ότι το κείμενο αποτελεί τη συλλογική φωνή του Α.Σ. Ιεράπετρας και όχι τις προσωπικές απόψεις ενός ατόμου, προσδίδοντας την απαιτούμενη επιστημότητα στην ανακοίνωση, ενισχύοντας ταυτόχρονα την εγκυρότητα όσο και την αμεροληψία του λόγου που θα αναπτυχθεί στις γραμμές της.

Κεντρικό θέμα του κειμένου της ανακοίνωσης αποτελεί η επιτακτική ανάγκη, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί, σχετικά με τις μετακλήσεις εργατών γης από τρίτες χώρες, με σκοπό να εξισορροπιστεί η έντονη έλλειψη εργατικού δυναμικού που πλήττει βαρύτατα την αγροτική παραγωγή. Αναμφίβολα, πρόκειται για ένα ζήτημα που ξεφεύγει από τα τοπικά όρια της εν λόγω περιοχής, και πολύ περισσότερο αφορά το σύνολο της αγροτικής κοινωνίας. Αυτή η έλλειψη επηρεάζει αρνητικά τόσο την ποιότητα, όσο και την ποσότητα της παραγωγής, καθιστώντας την άμεση επίλυση του προβλήματος κρίσιμη για τη βιωσιμότητα του αγροτικού

τομέα. Ως εκ τούτου, καθώς αναφέρει η ανακοίνωση, η συντονισμένη δράση μεταξύ αγροτικών συλλόγων, τοπικών αρχών, αλλά και της ίδιας της κυβέρνησης, κρίνεται εξόχως απαραίτητη ως προς την εξασφάλιση μιας λειτουργικής και αποδοτικότερης αγροτικής παραγωγής.

Στις επόμενες υποενότητες θα διερευνηθεί διεξοδικά η αναπαραστατική, η διαπροσωπική, και η κειμενική λειτουργία, έχοντας ως άξονα τη ΣΛΓ του Halliday, ώστε να διεισδύσουμε στην ανάλυση και ερμηνεία των γλωσσικών επιλογών της ανακοίνωσης.

4.4.1 Η αναπαραστατική λειτουργία

Στο μεγαλύτερο μέρος του το άρθρο – ανακοίνωση επιχειρεί να καταστήσει σαφή τη δυσκολία ανεύρεσης αγροτικού προσωπικού, ταυτόχρονα με την ανάγκη για μετακλήσεις εργατών από άλλες χώρες, όπως δηλώνεται στον τίτλο. Η πρώτη υλική πρόταση της ανακοίνωσης (*«Το πρόβλημα διαρκώς οξύνεται»*), συντάσσεται παρατακτικά με τη συσχετιστική πρόταση (*«και η έλλειψη εργατικού δυναμικού έχει σαν αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση του ημερομισθίου»*). Η υλική διαδικασία *«οξύνεται»*, θέτει ως υποκείμενο-δράστη *«το πρόβλημα»*, ενώ από τη συσχετιστική ρηματική διαδικασία *«έχει σαν αποτέλεσμα»*, προκύπτει ως χαρακτηριστικό η *«κατακόρυφη αύξηση του ημερομισθίου»*, με ονοματοποιημένο δράστη *«την έλλειψη εργατικού δυναμικού»*, με τη χρήση της χρονικής περίπτωσης *«διαρκώς»*. Στις προτάσεις αυτές, αρχικά μπορούμε να παρατηρήσουμε τη χρήση της παθητικής φωνής – διατύπωσης (*οξύνεται*), που δεν θέτει στο επίκεντρο κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο, αλλά προωθώντας την απόκρυψη των ευθυνών, μετατοπίζει την έμφαση στο αποτέλεσμα της ενέργειας, και όχι στους παράγοντες που την προκαλούν. Έτσι, επιτυγχάνεται η αποφυγή της ανάθεσης ευθυνών σε πρόσωπα, κάνοντας το πρόβλημα να μοιάζει “φυσικό” (διαδικασία φυσικοποίησης του νοήματος), αναγνωρίσιμο σε όλους. Στο υπόλοιπο μέρος της περιόδου γίνεται χρήση ενεργητικής ονοματοποίησης (*Η έλλειψη εργατικού δυναμικού*), που σαφώς

αναδεικνύει το πρόβλημα, αλλά αποφεύγει εκ νέου να αποδώσει σοβαρές ευθύνες σχετικά με τους λόγους που οδηγούν στην έλλειψη ή στις διαδικασίες που διαμόρφωσαν την κατάσταση. Οι παραπάνω ρηματικές προτάσεις υπογραμμίζουν, ήδη από την αρχή, για να θέσουν τη σοβαρότητα της κατάστασης, την αυξανόμενη δυσκολία των αγροτικών εργασιών, και τον οικονομικό αντίκτυπο που αναδύεται λόγω της σοβαρής έλλειψης εργατικού δυναμικού.

Στην επόμενη ρηματικές διαδικασίες (*«Ο κάθε αγρότης πρέπει να αναλάβει την ευθύνη που του αναλογεί και να εκμεταλεуτεί τις θέσεις εργασίας που δικαιούται»*), αναδεικνύονται ως στόχοι η *ευθύνη*, και οι *θέσεις εργασίας*. Στις προτάσεις αυτές διακρίνεται η χρήση ενεργητικής διατύπωσης, που κατονομάζει το υποκείμενο (ο *κάθε αγρότης*), και επιδιώκεται η απόδοση ευθύνης στους αγρότες της περιοχής. Έτσι, οι αγρότες παροτρύνονται να αναλάβουν ατομική δράση, και τονίζεται η σημαντική προσωπική τους αρμοδιότητα - υποχρέωση στην κατάσταση που έχει διαμορφωθεί. Επίσης, παρουσιάζεται μια ξεκάθαρη απόδοση ευθύνης στους αγρότες ώστε να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους, που αφορούν τα ατομικά δικαιώματα που διαθέτουν «*βάσει ΟΣΔΕ*» (τα αρχικά του δηλώνουν το «Ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου») για τις μετακλήσεις των εργατών γης από τρίτες χώρες, ενισχύοντας το αίσθημα της ενεργοποίησης που επιθυμεί να μεταφέρει το κείμενο.

Εν συνεχεία, η υπαρκτική ρηματική διαδικασία (*«Οι γραφειοκρατικές διαδικασίες υφίστανται»*), και η υλική ρηματική διαδικασία (*«Οι Υπηρεσίες να διαθέτουν τον απαιτούμενο χρόνο επεξεργασίας του μεγάλου όγκου αιτημάτων»*), θέτουν στο επίκεντρο το κράτος, μέσω των «*γραφειοκρατικών διαδικασιών*» και των «*Υπηρεσιών*» που τίθενται ως υποκείμενα για την υπαρκτική («*υφίστανται*») και την υλική ρηματική διαδικασία («*να διαθέτουν*»). Εν προκειμένω, η ανακοίνωση υποδεικνύει την ανάγκη για διοικητική στήριξη, καθώς οι αρμόδιες Υπηρεσίες οφείλουν να είναι προετοιμασμένες για τον μεγάλο όγκο αιτήσεων που θα προωθηθούν από τους αγρότες, αφού η έγκαιρη υποβολή των αιτήσεων κρίνεται κομβική για να διευκολυνθεί η επεξεργασία τους. Τέλος, στις προτάσεις (*«Η πιθανότητα να βελτιωθεί η κατάσταση στην νέα καλλιεργική περίοδο είναι μεγάλη»*), διακρίνουμε την υλική ρηματική

διαδικασία «να βελτιωθεί», ως υποκείμενο τίθεται η «κατάσταση», και η ανακοίνωση δηλώνει συμπερασματικά πως με την εφαρμογή των μέτρων που έχει καταγράψει, μπορούν τελικά να εκφραστούν προσδοκίες για βελτίωση των συνθηκών εργασίας και κόστους. Στο σημείο αυτό δημιουργείται ένα αίσθημα αισιοδοξίας, χωρίς σαφή υπαινιγμό στους υπεύθυνους, καθώς αποκρύπτεται το πρόσωπο που θα υποστηρίξει τη βελτίωση.

Επιπροσθέτως, παρατηρούνται λεκτικές ρηματικές διαδικασίες, όπως στις περιπτώσεις «Ανακοίνωση, στην οποία επισημαίνουν», «Όπως αναφέρει στην ανακοίνωση ο Σύλλογος», και «Ενημερώνουμε ότι είμαστε σε συνεννόηση», με σκοπό να εγκιβωτιστεί η φωνή της ανακοίνωσης του Συλλόγου στο άρθρο, ενισχύοντας έτσι τη ρητορική του κειμένου, και υπογραμμίζοντας τη σοβαρότητα της κατάστασης, ώστε να ενδυναμωθεί η συλλογική δράση. Οι διαδικασίες αυτές συνδέονται άρρηκτα με τους σκοπούς που θέτει το κείμενο, αφενός να κατευθύνει του αγρότες σε συγκεκριμένες ενέργειες, και αφετέρου να υποστηρίξει την επίλυση των προβλημάτων.

Επιπλέον, το εν λόγω άρθρο διαθέτει συσχετιστικές και νοητικές ρηματικές διαδικασίες, όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις «τα στοιχεία δείχνουν ότι», «υφίστανται και είναι χρονοβόρες», «γνωρίζουμε ότι είναι ένα αγκάθι», «η πιθανότητα είναι μεγάλη», όπου η ανακοίνωση αποδίδει συγκεκριμένα γνωρίσματα σχετικά με την αναγνώριση και την ταξινόμηση των πραγμάτων (Μανιού, 2016: 79). Οι συσχετιστικές και νοητικές ρηματικές διαδικασίες προτάσσουν την αιτιολογική βάση των προβλημάτων, αναδεικνύουν τις επιπτώσεις και τα οφέλη των προτεινόμενων λύσεων, και παράλληλα ωθούν το αναγνωστικό κοινό – τους αγρότες προς συγκεκριμένες ενέργειες.

4.4.2 Η διαπροσωπική λειτουργία

Η συγκεκριμένη ενότητα ασχολείται με την ανάλυση των διαπροσωπικών επιλογών από μέρους των μελών του Α.Σ. Ιεράπετρας, που συγγράφουν την παρούσα ανακοίνωση, οι οποίες αντικατοπτρίζουν τη σχέση που επιθυμούν να οικοδομήσουν με το αναγνωστικό κοινό (μέσω

της δείξης προσώπου και των πράξεων λόγου), καθώς και την εκφορά της γνώμης τους σχετικά με τα υφιστάμενα γεγονότα (μέσω της τροπικότητας) (Στάμου, 2011: 185).

Στο κείμενο αυτό η δείξη προσώπου κινείται μεταξύ πρώτου και τρίτου προσώπου, ανάλογα με τις προθέσεις που κρύβονται κάθε φορά πίσω από τον λόγο. Η χρήση του πρώτου προσώπου συνδέεται με το αίσθημα της συλλογικότητας, αναδεικνύοντας την απαίτηση για άμεση κινητοποίηση, ενώ αντίθετα το τρίτο πρόσωπο μετατρέπει το υπάρχον πρόβλημα σε μια οικεία κατάσταση, μεταφέροντας έκκληση για ατομική ευθύνη από πλευράς αγροτών, που αποτελούν την πλειοψηφία του αναγνωστικού κοινού. Έτσι, στις περιπτώσεις *«καλούμε τους παραγωγούς»* (κατευθυντική πράξη λόγου), *«γνωρίζουμε ότι»*, *«ενημερώνουμε ότι είμαστε σε συνεννόηση»* (αποφαντική πράξη λόγου) και *«παροτρύνουμε τους αγρότες»* (κατευθυντική πράξη λόγου), οι παραπάνω ρηματικές επιλογές σε πρώτο πρόσωπο εκφράζουν την πρωτοβουλία για συλλογική κινητοποίηση, ενθαρρύνουν συγκεκριμένες δράσεις, και παρουσιάζουν τον Α.Σ. Ιεράπετρας ως υπεύθυνο φορέα που συνεργάζεται δυναμικά με τις αρχές, εμφυσώντας ένα αίσθημα εμπιστοσύνης, δημιουργώντας τελικά ένα σώμα κειμένου όπου ο κειμενικός παραγωγός και οι κειμενικοί καταναλωτές αποτελούν *«συλλογικούς δράστες»* της κατάστασης. Ακόμα, η φράση *«με όλα τα παραπάνω»* δημιουργεί εξίσου το αίσθημα της συλλογικής δράσης, που υποστηρίζει τη λύση του προβλήματος, εφόσον γίνουν πράξη όσα έχουν προηγηθεί στο κείμενο. Αντίθετα, η χρήση του τρίτου ρηματικού προσώπου επιθυμεί να παρουσιάσει το πρόβλημα ως ένα αντικειμενικό, γνωστό γεγονός, και με τον τρόπο αυτόν να δημιουργήσει μια αίσθηση ουδετερότητας. Πιο συγκεκριμένα, οι ρηματικές επιλογές *«έχει σαν αποτέλεσμα»*, *«διαθέτουν τον απαιτούμενο χρόνο»*, *«η διαδικασία είναι»*, *«το πρόβλημα διαρκώς οξύνεται»*, δεν αποδίδουν άμεσα ευθύνες αλλά παρουσιάζουν δεδομένα ευρέως ορατά, αποστασιοποιώντας τους συγγραφείς, και συμβάλλουν στην εξισορρόπηση μεταξύ εμπλοκής, πειθούς και ουδετερότητας.

Ως προς τις πράξεις λόγου που αξιοποιούνται στο κείμενο, διακρίνουμε τη χρήση αποφαντικών προτάσεων με οριστική έγκλιση, η οποία συνήθως συμβάλλει στην παρουσίαση

των γεγονότων, των απόψεων και των εκτιμήσεων, ως αντικειμενικές αλήθειες ή δεδομένα, όπως π.χ. *«Το πρόβλημα διαρκώς οξύνεται»*, *«Η έλλειψη εργατικού δυναμικού έχει σαν αποτέλεσμα»*, *«Τα στοιχεία έως τώρα δείχνουν»*. Στα σημεία αυτά έχουμε την περιγραφή των καταστάσεων ως αντικειμενική πραγματικότητα, αποδίδοντας την κατάλληλη έμφαση στη σοβαρότητα του ζητήματος, ενώ ταυτόχρονα δομούν με αντικειμενικότητα το κείμενο, παρουσιάζουν τις προτάσεις ως τεκμηριωμένο γεγονός και ενισχύουν την αξιοπιστία προς το ακροατήριο. Συνολικά, η χρήση αποφαντικών προτάσεων ενισχύει την επιστημονικότητα του λόγου και δίνει την εντύπωση πως οι δηλώσεις βασίζονται σε δεδομένα και αναμφισβήτητες αλήθειες.

Ευδιάκριτη είναι και η χρήση κατευθυντικών πράξεων λόγου, όπως έχει ήδη σημειωθεί σε προηγούμενα παραδείγματα, υπεύθυνες να προσδώσουν διαδραστικότητα στο κείμενο, οι οποίες έχουν ως στόχο τους αναγνώστες, από τους οποίους κάτι ζητάνε (Στάμου, 2014: 186). Εν προκειμένω, πραγματώνονται κυρίως με τη χρήση της υποτακτικής έγκλισης, π.χ. *«πρέπει να αναλάβει»*, *«να εκμεταλλευτεί»*, *«να προβεί»*, *«να πράξουν»*, *«να διαθέτουν»*, *«να ξεπεραστούν»*, *«να επιλέξουν»*. Με αυτόν τον τρόπο, ο πομπός του κειμένου, δηλαδή ο Α.Σ. Ιεράπετρας, προσπαθεί να κινητοποιήσει τους δέκτες, και συγκεκριμένα του παραγωγούς – αγρότες, υποδεικνύοντας τις ενέργειες που πρέπει να επιτελέσουν. Η χρήση της υποτακτικής ενισχύει την αίσθηση του επείγον, καλεί για άμεση και αποφασιστική δράση, και εκφράζει υποχρέωση με τη χρήση της δεοντικής τροπικότητας (*πρέπει να αναλάβει, τους καλούμε να πράξουν*). Η δεοντική τροπικότητα, λοιπόν, επιτρέπει στον πομπό να κατευθύνει - προτρέπει τους αναγνώστες στην πραγματοποίηση των ενεργειών, οι οποίες δεν επιδέχονται καμία καθυστέρηση (Χατζησαββίδης, κ.ά., 2011.: 128). Έτσι, οι κατευθυντικές πράξεις λόγου υπηρετούν την προσπάθεια για κινητοποίηση των αγρωτών, με τρόπο πειστικό, αλλά όχι πιεστικό.

Επιπροσθέτως, κεντρικό γνώρισμα του κειμένου που αναλύουμε αποτελούν τα αξιολογικά του στοιχεία. Η αξιολογική τροπικότητα διαχέεται σε ολόκληρο το κείμενο, και

γίνεται ορατή ήδη κατά την ανάγνωση του τίτλου, όπου η χρήση της λέξης «*ανάγκη*» (*Ανάγκη για μετακλήσεις εργατών γης από τρίτες χώρες*), προσδίδει έντονη αξιολογική φόρτιση, δηλώνοντας ρητά πως η δράση είναι πλέον επιτακτική. Χρήση αντίστοιχου συναισθηματικά φορτισμένου λεξιλογίου διακρίνουμε επίσης στις περιπτώσεις «*το πρόβλημα διαρκώς οξύνεται*», όπου η ενέργεια του ρήματος προσδίδει δραματικότητα και υπογραμμίζει την κρισιμότητα που υπάρχει, και «*κατακόρυφη αύξηση ημερομισθίου*», όπου ο επιθετικός προσδιορισμός δημιουργεί την αίσθηση του επείγοντος. Ακολούθως, η διάθεση για σχολιασμό ανακύπτει και από τη χρήση μεταφορικού λεξιλογίου σε σημεία του κειμένου, όπως π.χ. «*το ζήτημα στέγασης είναι ένα αγκάθι*» και «*η γραφειοκρατία είναι χρονοβόρα*», που μεταφέρουν την κριτική προς τις διαδικασίες, εκφράζοντας έμμεσα τη δυσαρέσκεια. Αντίθετα, στη φράση «*Η πιθανότητα να βελτιωθεί η κατάσταση είναι μεγάλη*» εμπεριέχεται μια θετική αξιολόγηση, που αποπνέει αισιοδοξία για το μέλλον. Τέλος, η χρήση των επιθέτων στα σύνολα «*σημαντική μείωση*» και «*έγκαιρη ενέργεια*», αξιολογούν αρνητικά και θετικά αντίστοιχα τα γεγονότα. Έτσι, καθώς ολοκληρώνουμε την ανάλυση της αξιολογικής τροπικότητας, μπορούμε να επισημάνουμε πως η χρήση έντονου λεξιλογίου, μεταφορικής χρήσης της γλώσσας και επιθετικών προσδιορισμών, χρωματίζουν υποκειμενικά τις καταστάσεις, κάνουν το κείμενο λογοτεχνικό και εύληπτο, ενισχύουν την έμφαση και εντείνουν την κρίση, εμπλέκοντας συναισθηματικά τους αναγνώστες, διεγείροντας έντονες σκέψεις και διαμορφώνοντας τη στάση τους, με βάση την κρισιμότητα της κατάστασης.

4.4.3 Η κειμενική λειτουργία

Φτάνοντας στο τέλος της ανάλυσης αυτής, θα εξετάσουμε την κειμενική λειτουργία της ανακοίνωσης. Στην κειμενική λειτουργία, οι όροι «*μαρκαρισμένο θέμα*» και «*αμαρκάριστο θέμα*» αφορούν τον τρόπο με τον οποίο το κείμενο οργανώνει και αναδεικνύει τις πληροφορίες κατά την επιθυμία του συγγραφέα, δημιουργώντας έτσι τις κατάλληλες προτεραιότητες ως προς την παρουσίαση του περιεχόμενου που περιλαμβάνεται κάθε φορά

στις προκείμενες προτάσεις. Αυτές οι έννοιες συνδέονται με την εστίαση του λόγου και το πως κατευθύνεται η προσοχή του αναγνωστικού κοινού σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου.

Στο κείμενο της ανακοίνωσης γίνεται φανερό πως αξιοποιούνται ως επί το πλείστον άλλα ιδεοποιητικά στοιχεία, εκτός του υποκειμένου, στην αρχή των προτάσεων, όπου τα διαρθρωτικά και γλωσσικά αυτά στοιχεία επηρεάζουν τη συνολική κατεύθυνση της προτασιακής δομής. Πρόκειται, σαφώς, για τη χρήση του «μαρκαρισμένου θέματος», η οποία στο παρόν κείμενο απαντάται στα παραδείγματα *«Ανακοίνωση, στην οποία...»*, *«Όπως αναφέρει στην ανακοίνωση»*, *«Με δεδομένο ότι οι γραφειοκρατικές διαδικασίες»*, *«Σχετικά με το ζήτημα στέγασης»*, *«Τέλος, παροτρύνουμε»*, *«Με όλα τα παραπάνω»*, *«Για περισσότερες πληροφορίες και λεπτομέρειες»*. Σε όλες τι περιπτώσεις που αναφέρθηκαν, παρατηρούμε την πρόταξη διάφορων στοιχείων, καθώς το κείμενο οργανώνεται σε θεματικές ενότητες (π.χ. γραφειοκρατία, στέγαση) που εισάγονται με μαρκαρισμένα θέματα, τα οποία επιτρέπουν την εισαγωγή του κατάλληλου πλαισίου, και θα λέγαμε ότι ταιριάζουν στο ύφος της ανακοίνωσης. Με αυτές τις επιλογές, τα μαρκαρισμένα θέματα προσελκύουν το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού, συμβάλλουν στην κατανόηση των κεντρικών θεμάτων, και εισάγουν σημαντικές πληροφορίες για την εξέλιξη του νοήματος, υπηρετώντας τους επικοινωνιακούς στόχους που θέτουν τα μέλη του Α.Σ. Ιεράπετρας (Μανιού, 2016: 166).

Αντιθέτως, η χρήση του «αμαρκάριστου θέματος» παρατηρείται μόνο μια φορά, στην περίπτωση *«Ο κάθε αγρότης πρέπει να αναλάβει»*, καθώς η ανακοίνωση δεν επιθυμεί να αποδώσει ευθύνες, μεταφέροντας την έμφαση κάθε φορά στους δράστες, με εξαίρεση το παράδειγμα που μόλις καταγράφηκε. Στην πρόταση αυτή, ο στόχος είναι να περιγραφεί η γενική ευθύνη όλων των αγροτών (ο προσδιορισμός *«κάθε»* μετριάζει την ευθύνη), χωρίς ιδιαίτερη εστίαση σε συγκεκριμένα πρόσωπα ή ενέργειες (Μανιού, 2016: 167). Με αυτόν τον τρόπο οργάνωσης, τίθεται στο επίκεντρο η σημασία των ενεργειών που οφείλει κάθε παραγωγός να επιτελέσει, και η προσοχή του αναγνώστη στρέφεται στο σχόλιο - ρήμα, δηλαδή στις πράξεις του υποκειμένου.

Σχόλιο του ερευνητή: Το κείμενο της ανακοίνωσης του Α.Σ. Ιεράπετρας εστίασε στις μετακλήσεις των εργατών γης, αναδεικνύοντας την ανάγκη ρύθμισης του ζητήματος της εργασίας στον αγροτικό τομέα της περιοχής, ενώ ταυτόχρονα υπέδειξε τις επιπτώσεις που συνοδεύουν την έλλειψη εργατικού δυναμικού, καθώς και την ανάγκη για άμεσες παρεμβάσεις από την πολιτεία, τονίζοντας την κρατική ευθύνη. Η αναπαραστατική λειτουργία του κειμένου έγινε ορατή κυρίως μέσω των υλικών ρηματικών προτάσεων, που κατέγραψαν τις ενέργειες (ή και την απουσία αυτών) των παραγωγών αλλά και της πολιτείας. Ακολούθως, οι συσχετιστικές προτάσεις έθεσαν σε αντιστοιχία την έλλειψη εργατών γης που περιγράφεται με τις επιπτώσεις στην αγροτική παραγωγή της περιοχής της Ιεράπετρας, ενώ διακρίνεται η ισχυρή παρουσία της αξιολογικής τροπικότητας, προωθώντας την απόδοση θετικής ή αρνητικής στάσης απέναντι σε συγκεκριμένες πρακτικές. Εμφατική είναι και η εμφάνιση επιρρημάτων και επιθέτων (λ.χ. στις περιπτώσεις «*επιτακτική ανάγκη*», «*αδιέξοδη κατάσταση*», «*αναγκαίες παρεμβάσεις*»), που ενισχύουν την επιχειρηματολογία του κειμένου, αποδίδοντας έμφαση στις προτάσεις που διατυπώνονται.

Η διαπροσωπική λειτουργία του κειμένου επιτείνεται από τη χρήση της δείξης προσώπου, η οποία προωθεί την καλλιέργεια ενός αισθήματος συλλογικότητας. Η συνεχόμενη χρήση του α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου (λ.χ. στις περιπτώσεις «*πρέπει να αναλάβουμε δράση*», «*οφείλουμε να βρούμε λύση*»), ενισχύει το αίσθημα κοινής ευθύνης, υπογραμμίζοντας τη συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων. Επίσης, οι κατευθυντικές πράξεις λόγου λειτουργούν ως μηχανισμοί ενίσχυσης της πειθούς, δημιουργώντας ένα κείμενο που επιδιώκει να κινητοποιήσει το κοινό προς δράση.

Ολοκληρώνοντας, αξίζει στα σταθούμε στις υποδείξεις που προέκυψαν από τη διερεύνηση της κειμενικής λειτουργίας, κατά την οποία αποδείχτηκε πως, εν αντιθέσει με την τυπική διάρθρωση των κειμένων όπου το υποκείμενο προτάσσεται στην αρχή της πρότασης, στο εν λόγω κείμενο το υποκείμενο εμφανίζεται μόνο σε μια περίπτωση, ενώ για όλες τις υπόλοιπες επιλέγονται να τοποθετηθούν άλλοι προσδιορισμοί. Αυτή η δομική επιλογή

οικοδομεί τη δημιουργία ενός ύφους που αποδίδει έμφαση στη διαδικασία και τις περιστάσεις παρά στα πρόσωπα που δρουν, ενισχύοντας έτσι την αίσθηση ότι το πρόβλημα είναι πολυπαραγοντικό και απαιτεί συνολική αντιμετώπιση.

5. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΩΝ ΠΟΛΥΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΩΝ

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί θα επιχειρήσουμε να αξιοποιήσουμε στην εκπαιδευτική πράξη τα τέσσερα κείμενα, τα οποία ερευνήθηκαν ενδελεχώς στο προηγούμενο κεφάλαιο, και πιο συγκεκριμένα στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας για τη Β' τάξη του Γενικού Λυκείου. Σε ένα πρώτο στάδιο, πριν προχωρήσουμε στην εκπαιδευτική παρέμβαση, στόχος είναι η εξαγωγή συμπερασμάτων από τη μελέτη των άρθρων, ώστε να γίνεται κατανοητή η κατανομή των στόχων κατά τη διαμόρφωση της εκπαιδευτικού μοντέλου που θα ακολουθήσουμε.

5.1. Συμπεράσματα από τη μελέτη των άρθρων

Τα ειδησεογραφικά κείμενα που επεξεργαστήκαμε στην παρούσα εργασία, υπέδειξαν συγκεκριμένους τρόπους θέασης της κοινωνικής πραγματικότητας, μετατοπίζοντας το ενδιαφέρον του αναγνωστικού κοινού προς ένα καθορισμένο τρόπο πρόσληψης και αποδοχής των θεμάτων που πραγματεύθηκαν. Τα κείμενα αυτά συνέβαλαν στη δημιουργία ενός κοινού θεματικού άξονα, καθώς στο σύνολό τους ανέδειξαν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι παραγωγοί στην περιοχή της Ιεράπετρας, που επηρεάζονται από πλήθος παραγόντων, προέταξαν τα καθήκοντα και τις ευθύνες που έχει το κράτος, ενώ ταυτόχρονα έθεσαν το ζήτημα της ισότητας που έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια, ανάμεσα στα δύο φύλα, σε σχέση με τον αγροτικό τομέα.

Το πρώτο άρθρο (Κεφάλαιο 4.1.) ανέδειξε τις προκλήσεις με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπη η αγροτική παραγωγή της Ιεράπετρας, καθώς και τις απαραίτητες ενέργειες για την αντιμετώπισή τους, προβάλλοντας την αναγκαιότητα στρατηγικού σχεδιασμού και συνεργασίας. Οι προκλήσεις αυτές αφορούν τον έντονο ανταγωνισμό από άλλες χώρες, όσο και τα προβλήματα υποδομών, υποστηρίζοντας την ανάγκη για εκσυγχρονισμό και ενίσχυση αυτών. Ακολουθώντας, έθεσε το ζήτημα της έλλειψης εθνικής υποστήριξης, καθώς τα ευρωπαϊκά προγράμματα παραμένουν χωρίς εκμετάλλευση και διακρίνεται ελλιπής στήριξη των παραγωγών από το κράτος. Το άρθρο υπέδειξε τη συνεργασία ομάδων παραγωγών, που θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της παραγωγής, όσο και τη διαχείριση των προβλημάτων. Παρά τις αυξημένες απειλές από την κλιματική αλλαγή, αλλά και τις εγχώριες αδυναμίες, ως συμπέρασμα ανάγεται ότι η αγροτική παραγωγή της Ιεράπετρας μπορεί να επιβιώσει και να ευημερήσει.

Το δεύτερο άρθρο (Κεφάλαιο 4.2.) υποστήριξε την αυξανόμενη παρουσία των γυναικών στον αγροτικό τομέα της Ιεράπετρας, αναδεικνύοντας τη συμβολή τους σε έναν παραδοσιακά ανδροκρατούμενο χώρο, καθώς και τις προκλήσεις που αυτές αντιμετωπίζουν. Πλέον, ο αγροτικός τομέας έχει ενσωματώσει τις γυναίκες σε καίριες θέσεις, η παρουσία των οποίων αναγνωρίζεται τόσο στις γεωπονικές επιχειρήσεις, όσο και στη διαχείριση των θερμοκηπιακών καλλιεργειών. Ακόμα, στο άρθρο προωθείται η σημασία της γνώσης, της επιμονής και της σκληρής δουλειάς, για οποιονδήποτε επιθυμεί να ενδυναμώσει τη θέση του. Η ιστορίες του άρθρου αντικατοπτρίζουν την πρόοδο που έχει συντελεστεί στην Ιεράπετρα και γενικότερα στην ελληνική κοινωνία, όπου οι γυναίκες διεκδικούν θέσεις σε επαγγελματικούς χώρους που άλλοτε θεωρούνταν αποκλειστικά ανδρικοί, και μάλιστα διαπρέπουν, εμπνέοντας αλλαγές και επαναπροσδιορίζοντας τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τη γεωργία και την κοινωνία συνολικά.

Στο τρίτο άρθρο (Κεφάλαιο 4.3.) αναδεικνύεται ένα νέο ζήτημα – δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι αγρότες της Ιεράπετρας, και αφορά τη λειψυδρία και την ανάγκη για

διατήρηση των εργατών γης. Ο συγγραφέας προτάσσει τη λεπτή ισορροπία που πρέπει να διατηρήσουν οι παραγωγοί μεταξύ της διαχείρισης φυσικών πόρων, της οικονομικής βιωσιμότητας και της διατήρησης του εργατικού δυναμικού. Οι λύσεις που προβάλλονται απαιτούν εκ νέου συντονισμένες δράσεις, από αγρότες, γεωπόνους και τοπικές αρχές, με σκοπό την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση του νερού, την προσαρμογή στις κλιματικές αλλαγές και τη διασφάλιση ενός βιώσιμου μέλλοντος για τον αγροτικό τομέα.

Τέλος, το τέταρτο άρθρο (Κεφάλαιο 4.4.) με το οποίο ασχολήθηκε η παρούσα διπλωματική, έθεσε το ζήτημα της έλλειψης εργατικών χεριών που κρίνεται έντονη, παράλληλα με την αυξανόμενη στάθμη του ημερομισθίου και την μειωμένη ποιότητα εργασίας. Έτσι, η αναζήτηση εργατών γίνεται με μετακλήσεις από άλλες χώρες, ενώ ταυτόχρονα αναζητούνται λύσεις για την ομαλή εγκατάσταση του εργατικού δυναμικού. Ωστόσο, απαιτείται η ταχεία διεκπεραίωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών και η έγκαιρη κινητοποίηση των αγροτών που θα διασφαλίσει τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας και τη μείωση του κόστους, ενώ θα ενισχύσει τη βιωσιμότητα της επόμενης καλλιεργητικής περιόδου.

5.2. Το διδακτικό πλαίσιο

Καθώς αναφέραμε, τα υπό ανάλυση κείμενα είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαιδευτική πράξη, οργανώνοντας και αξιοποιώντας ένα σχέδιο διδασκαλίας, που θα εφαρμοστεί στα πλαίσια του μαθήματος της Έκφρασης – Έκθεσης της Β' Λυκείου, σε σχολείο της περιοχής της Ιεράπετρας. Στην ενότητα αυτή, αντικείμενο μελέτης αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο είναι δυνατόν να εισαχθούν αυτά τα ειδησεογραφικά κείμενα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στα πλαίσια του γλωσσικού μαθήματος, με βάση και τις θεματικές των κεφαλαίων του σχολικού βιβλίου, οι μαθητές/τριες καλούνται συναναστραφούν με κείμενα ποικίλων ειδών και θεματολογίας, προερχόμενα από παραδοσιακές αλλά και ηλεκτρονικές – σύγχρονες

πηγές. Στόχος είναι η ανάπτυξη του κριτικού γραμματισμού από πλευράς μαθητών/τριών, που αφορά την ενίσχυση των δεξιοτήτων χειρισμού και κατανόησης κάθε είδους κειμένων, υποστηρίζοντας την ενδυνάμωση της κριτικής γλωσσικής τους επίγνωσης. Άλλωστε, καθώς υποστηρίζεται στο ΑΠ (2021), *«η λογοτεχνία αποτελεί μια σημαίνουσα κοινωνική πρακτική που μέσω των γλωσσικών μηχανισμών εγγράφει, συνθέτει και αντιπαραθέτει συνειδητές και λανθάνουσες οπτικές για τον κόσμο»*. Έτσι, τα κείμενα αυτά αποτελούν «ανοιχτά» συστήματα νοημάτων, που δομούνται βασιζόμενα στα περικειμενικά αλλά και τα διακειμενικά τους στοιχεία (Ματσαγγούρας, 2007).

Τα άρθρα που θα αποτελέσουν τα δομικά μέρη της διδακτικής πρότασης, πραγματεύονται, όπως αναλύσαμε στην προηγούμενη ενότητα, τις αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν οι παραγωγοί της περιοχής της Ιεράπετρας, αλλά ταυτόχρονα συγκροτούν και προβάλλουν προβληματισμούς που αφορούν το σύνολο των παραγωγών της Ελλάδας. Ο εν λόγω θεματικός πυρήνας δύναται να αποτελέσει αντικείμενο διδασκαλίας στο γλωσσικό μάθημα της «Έκφρασης – Έκθεσης» της Β' Λυκείου, και πιο συγκεκριμένα στις ενότητες «Θέματα για συζήτηση και έκφραση - έκθεση σχετικά με την πληροφόρηση, τη δημοσιογραφία, τον Τύπο», σε συνάρτηση με την ενότητα «Θέματα για συζήτηση και έκφραση - έκθεση σχετικά με την εργασία και την επιλογή επαγγέλματος». Άμεση επιδίωξη αποτελεί η εξοικείωση των μαθητών με τους γλωσσικούς μηχανισμούς που διακρίνονται στα κείμενα και τα χαρακτηριστικά τους, ώστε ακολούθως να μπορούν να αποκωδικοποιούν και να ερμηνεύσουν κριτικά την πληθώρα δεδομένων που λαμβάνουν από τον τύπο και τα άλλα μέσα ενημέρωσης, όπως είναι το διαδίκτυο, στην προκειμένη περίπτωση (βλ. Οδηγίες διδασκαλίας για τη Νεοελληνική Γλώσσα, 2022-2023: 127-128).

5.3. Διδακτική πρόταση

Η επικοινωνία, ο διάλογος, και η κατανόηση τέτοιων κειμένων από τους/τις μαθητές/τριες, συντελούν τον βασικό σκοπό της διδακτικής προσέγγισης στο Λύκειο, καθώς προκύπτει από το διδακτικό πλαίσιο (ΑΠ, 2021). Ακολουθούμενοι τις αρχές του κριτικού γραμματισμού, οι μαθητές μετά το πέρας της διδακτικής πρότασης αναμένεται να ενισχύσουν την κριτική γλωσσική τους επίγνωση μέσα από άρθρα σχετικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κλάδος της γεωργίας, σε τοπικό αλλά και καθολικό επίπεδο, αλλά και πώς οι αντιξοότητες εκφράζονται μέσα στα κείμενα. Ένα ακόμα ζήτημα που τίγεται είναι ο ρόλος των γυναικών σε επαγγέλματα αγροτικής φύσεως, ενισχύοντας την θέση τους έναντι των ανδρών, που μέχρι πρότινος λάμβανουν μεγαλύτερη αποδοχή, θέμα που ομοίως μπορεί να αναχθεί σε ζήτημα ως προς την ισότητα των δύο φύλων και πως αυτή αποτυπώνεται στους χώρους εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν τους γλωσσικούς δείκτες που αφορούν τους συμμετέχοντες στις διαδικασίες του κάθε κειμένου, τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται, καθώς και τη δομή της επιχειρηματολογίας του συγγραφέα και των πρωταγωνιστών, προκειμένου να δομηθεί η κοινωνική πραγματικότητα του κάθε κειμένου. Κατόπιν, αφού έρθουν σε επαφή με αυτά τα γλωσσικά στοιχεία και τα αναγνωρίσουν, σειρά έχει να κατανοήσουν τη λειτουργία που επιτελούν. Τέτοια γλωσσικά στοιχεία μπορούν να αποτελέσουν η έμφαση που αποδίδεται κάθε φορά στους δράστες των πράξεων, ή αντιστοίχως ο μετριασμός και η απαλοιφή των ευθυνών από τον συγγραφέα κάθε κειμένου, ο βαθμός με τον οποίο εμπλέκεται ο παραγωγός του κειμένου σε όσα λέγονται, με τους δείκτες της τροπικότητας, με τον τρόπο που σχεδιάζει και δομεί τα επιχειρήματά του κ.λπ. Τα παραπάνω στοιχεία θα βοηθήσουν τους μαθητές να κατανοήσουν γιατί ο εκάστοτε δημοσιογράφος υποστηρίζει συγκεκριμένες όψεις του θέματος που αναπτύσσει, καθώς και γιατί επιλέγει να αξιολογήσει τροπικά συγκεκριμένες περιστάσεις ή γεγονότα και πρόσωπα, για να οδηγηθούν, τελικά, στον συνολικό τρόπο με τον οποίο επιχειρούν να πείσουν για την εγκυρότητα των απόψεών τους. Παράλληλα, οι μαθητές θα μπορούν να εκφέρουν τον

προσωπικά δομημένο λόγο τους, σχετικά με την εφαρμογή των νεοαποκτηθέντων πληροφοριών στη καθημερινότητά τους, αν βρίσκουν δηλαδή εφαρμογή, ή αυτό δεν καθίσταται δυνατόν.

Η διδακτική πρόταση που ακολουθεί είναι δομημένη σε οχτώ διδακτικές ώρες (8), και αφορά την πρόσληψη των ειδησεογραφικών κειμένων, καθώς και την υπάρχουσα κατάσταση στον κλάδο της γεωργίας στην περιοχή της Ιεράπετρας, όπου βρίσκεται το εν λόγω Λύκειο, σε τμήμα του οποίου θα εφαρμοστεί η διδακτική πρόταση, ως ένα μέρος της σύζητησης για την επιλογή επαγγέλματος που πρεσβεύει η θεματική ενότητα του σχολικού βιβλίου.

5.3.1 Στάδιο Τοποθετημένης Πρακτικής

(2 διδακτικές ώρες)

Σε πρώτη φάση, κατά το στάδιο της τοποθετημένης πρακτικής, ο καθηγητής μαζί με τους μαθητές θα μπορούσαν να υλοποιήσουν μια αρχική και σύντομη συζήτηση, σχετικά με τα ειδησεογραφικά κείμενα. Ο διδάσκων απευθύνει ερωτήματα προς τους διδασκόμενους, με σκοπό να εξάψει το ενδιαφέρον τους, αλλά και να εκμαιεύσει αν οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τέτοια κείμενα, αν τους αρέσει περισσότερο να διαβάζουν ειδήσεις στο διαδίκτυο ή να ενημερώνονται από τα δελτία ειδήσεων στους τηλεοπτικούς δέκτες, και γιατί νομίζουν ότι συμβαίνει αυτό, που βρίσκουν δηλαδή το μεγαλύτερο ενδιαφέρον.

Κατά το στάδιο αυτό, έχοντας υπόψη ότι οι μαθητές έρχονται καθημερινά σε επαφή με κείμενα ειδησεογραφικού χαρακτήρα, στον ηλεκτρονικό τύπο, στον έντυπο, αλλά και στην τηλεόραση, ο καθηγητής προτρέπει μια ομάδα, αποτελούμενη από δώδεκα (12) μαθητές, που είναι αντίστοιχα χωρισμένοι σε ομάδες των τεσσάρων (4) ατόμων, να αναζητήσουν κείμενα σε διαδικτυακή μορφή, όπου θα διαφαίνεται η κατάσταση του γεωργικού κλάδου σε οποιονδήποτε τομέα, θα γίνονται ορατές οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι παραγωγοί, και

θα υποδεικνύεται ο ρόλος που οφείλει να διαδραματίζει το κράτος προς όφελός τους. Κατόπιν, ορίζει μια δεύτερη ομάδα, που περιλαμβάνει οχτώ (8) μαθητές, σε ομάδες των τεσσάρων (4) μαθητών, οι οποίοι καλούνται να αναζητήσουν άρθρα στο διαδίκτυο, που θα υποδεικνύουν τον τρόπο πρόσληψης των δύο φύλων σε επαγγελματικό επίπεδο, αν υπάρχει ισότητα, και πως έχουν αλλάξει τα δεδομένα σε σχέση με τα παλαιότερα χρόνια. Τα κείμενα αυτά εντάσσονται στις καθημερινές προσλαμβάνουσες των μαθητών και της περιοχής και βρίσκουν σαφέστατα εφαρμογή, καθιστώντας έτσι δυναμικό το ενδιαφέρον και την εν δυνάμει συμμετοχή των μαθητών στην εξέλιξη των διδακτικών σταδίων (Φτερνιάτη, 2010).

Σαφώς, πρόκειται για μια πτυχή που αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά θέματα της περιοχής, η πλειοψηφία της οποίας ασχολείται με τον κλάδο της γεωργίας, και υπό την έννοια αυτή έχει προεκτάσεις κοινωνικές (τοπικές), αλλά και πολιτικές – κρατικές. Έτσι, οι μαθητές είναι αναμενόμενο πως διαθέτουν ήδη μια στοιχειώδη επαφή με το θέμα που επιθυμεί να πραγματευτεί η διδακτική πρόταση, καθώς αποτελεί συχνά θέμα συζήτησης στην περιοχή, στα τοπικά μέσα ενημέρωσης, αλλά και στα ίδια τα σπίτια και τις οικογένειες των μαθητών. Όλες οι παραπάνω προτροπές από πλευράς καθηγητή, συνηγορούν σε μια βασική επιδίωξη του σταδίου της τοποθετημένης πρακτικής κατά τη διδασκαλία, όπου οι μαθητές καλούνται να αναζητήσουν και να επιλέξουν κριτικά το υλικό που θα τους απασχολήσει, υπό τις οδηγίες του αρμόδιου καθηγητή, και έτσι εντείνεται το προσωπικό τους ενδιαφέρον και η συμμετοχική τους προσπάθεια, επεξεργάζοντας κείμενα με τα οποία είναι εξοικειωμένοι (Κουτσογιάννης, 2017).

Κατά τη μελέτη των κειμένων που έχουν επιλεγεί, οι μαθητές καλούνται να αναλογιστούν τα ζητήματα που αφορούν τα προβλήματα και τις αντιξοότητες που αντιμετωπίζει ένας παραγωγός της περιοχής, είτε πρόκειται για θέματα οικονομικού ενδιαφέροντος, είτε για τις συνθήκες παραγωγής, τις καιρικές συνθήκες και την κλιματική αλλαγή, τον τρόπο που επιλέγει το κράτος για να τους βοηθήσει ή όχι, αλλά και το ζήτημα της ίσης αποδοχής που λαμβάνουν πια τα δύο φύλα στον επαγγελματικό τομέα. Θα διερωτηθούν αν όλα αυτά είναι ορατά σε εκφάνσεις της καθημερινότητάς τους, και θα εκφράσουν την

προσωπική τους άποψη για τα ζητήματα, προτού γίνει η ανάλυση από την πλευρά του διδάσκοντος.

5.3.2 Στάδιο ανοιχτής διδασκαλίας

(2 διδακτικές ώρες)

Στο στάδιο αυτό υιοθετούνται πρακτικές που ενθαρρύνουν τους μαθητές να κατανοήσουν τους γλωσσικούς μηχανισμούς που αποτελούν το κάθε κείμενο, όσο και τον τρόπο που οι μηχανισμοί αυτοί υποβοηθούν στη δόμηση του λόγου και των νοημάτων, μέσα από την ενδελεχή γλωσσική επεξεργασία τους. Για να επιτευχθεί η σωστή ανάλυση των κειμένων, τα παιδιά οφείλουν να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν τα λεξιλογικά, τα σημασιολογικά, και τα μορφοσυντακτικά στοιχεία που διακρίνονται, τα οποία συνηγορούν στην οργάνωση και βοηθάνε να αποκτήσει την απαιτούμενη συνοχή το κείμενο (Φτερνιάτη, 2010). Με τη συμβολή του εκπαιδευτικού, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με τα γραμματικά και τα συντακτικά φαινόμενα που απαντώνται, και έτσι αντιλαμβάνονται καλύτερα τα επικοινωνιακά αποτελέσματα της κάθε επιλογής από την πλευρά του συγγραφέα, με σκοπό να ενστερνιστούν πως οι επιλογές αυτές τεκμηριώνουν την κατασκευή μιας πραγματικότητας, υπό το πρίσμα μιας συγκεκριμένης οπτικής γωνίας, όπως ακριβώς επιθυμεί να την αποδώσει ο δημιουργός του κειμένου (Οδηγίες Διδασκαλίας για τη Νεοελληνική Γλώσσα Και τη Λογοτεχνία Γενικού Λυκείου, 2021-2022: 9-10). Τέτοια παραδείγματα αφορούν τη χρήση ενεργητικής και παθητικής σύνταξης, και δικαιολογούν την καθεμία επιλογή, καθώς και τα στοιχεία τροπικότητας που μπορεί να περιλαμβάνονται (πρόκειται για τη χρήση επιθέτων, επιρρημάτων, συναισθηματικού λεξιλογίου, και σημείων στίξης), τα οποία εκφράζουν την προσωπική στάση του δημιουργού κάθε κειμένου απέναντι στις εξελίξεις που αναλύει.

Αφού προηγήθηκε η συζήτηση γύρω από τα κείμενα που αναζήτησαν τα παιδιά, στην παρούσα φάση ο διδάσκων προχωράει στην προβολή των εξής κειμένων στον διαδραστικό πίνακα της τάξης: *«Δουλούμης: Προβληματισμός για την κλιματική αλλαγή και την κατασκευή*

μεγάλων θερμοκηπιακών εκτάσεων στην Αφρική», «Ιεράπετρα: Καλλιεργούν και πληρώνουν καλά, αν και δεν συμφέρει, για να μην τους φύγουν οι εργάτες γης», και «Το άλλοτε ανδροκρατούμενο επάγγελμα που γοητεύει δύο γυναίκες στην Ιεράπετρα». Αναμφίβολα, πρόκειται για κείμενα που εξάπτουν το ενδιαφέρον των μαθητών και αφορούν οικεία θέματα, σε μια περιοχή που η συντριπτική πλειοψηφία της ασχολείται με επαγγέλματα γεωργικού περιεχομένου, και οι προβληματισμοί που αναπτύσσουν έχουν προσφυλή θεματολογία με την καθημερινότητα των παιδιών. Ακολουθούν ερωτήματα και η ανάπτυξη συζήτησης, κατά την οποία ο φιλόλογος επιχειρεί να κατακτήσει, παράλληλα με τους μαθητές, τους τρόπους με τους οποίους δομείται η πραγματικότητα σε καθένα από τα κείμενα. Με τις υποδείξεις του, τα παιδιά χωρίζονται σε τρεις ομάδες, ώστε κάθε ομάδα να επιχειρήσει να επεξεργαστεί και να διακρίνει το νόημα του δοθέντος κειμένου, σύμφωνα και με την απαραίτητες οδηγίες για τη διδακτική των φιλολογικών μαθημάτων στη Β' Λυκείου (2021-2022: 6-7). Τέτοιες μέθοδοι προωθούν το ομαδικό πνεύμα, τη συνεργατικότητα, το κλίμα συμπαράστασης/βοήθειας, ενθαρρύνουν τα παιδιά να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να αναπτύξουν τις ιδέες τους (Ματσαγγούρας, 2008: 30-31). Ο εκπαιδευτικός ενεργεί καθοδηγητικά, σε όποια σημεία κρίνει απαραίτητο, με σκοπό να εισάγει τα παιδιά με σταδιακό τρόπο στις νέες γνώσεις. Παράλληλα, τους παραπέμπει στην αναζήτηση της θεωρίας για γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα που γίνονται ορατά, στα αντίστοιχα κεφάλαια της σχολικής γραμματικής (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2011). Ακολουθούν ενδεικτικές προτάσεις/δραστηριότητες, που θα μπορούσαν να τεθούν κατά τη διάρκεια του σταδίου ανοιχτής διδασκαλίας, με βάση τις οποίες οι μαθητές καλούνται να προβληματιστούν για τα κείμενα, με σκοπό να διερευνήσουν τα νοήματά τους.

Ενδεικτικές δραστηριότητες κατανόησης του κειμένου

- Ποιο είναι το θέμα που αναπαρίσταται στο άρθρο;

- Μπορείτε να διακρίνετε τους βασικούς μετέχοντες του άρθρου; Πως δομείται η εικόνα κάθε προσώπου; Ποιες φράσεις χρησιμοποιεί ο αρθρογράφος προκειμένου να περιγράψει τα πρόσωπα που διακρίνατε ή τις καταστάσεις που επιθυμεί να αναδείξει;
- Στο άρθρο είναι εντονότερη η χρήση της ενεργητικής ή της παθητικής σύνταξης; Για ποιον λόγο συμβαίνει αυτό; Σε τι συμπεράσματα μπορούμε να οδηγηθούμε;
- Για τις παραπάνω περιπτώσεις που εντοπίσατε, διακρίνετε τα υποκείμενα των ενεργητικών πράξεων, και ύστερα αν υπάρχει ποιητικό αίτιο στην παθητική σύνταξη. Τι μπορούμε να συμπεράνουμε για την έμφαση που αποδίδεται ή όχι στον εκάστοτε δράστη; Υπάρχουν περιπτώσεις όπου το ποιητικό αίτιο έχει παραληφθεί; Για ποιον λόγο μπορεί να συμβαίνει αυτό;
- Τελικά, στο κείμενο κυριαρχεί ο προσδιορισμός των πράξεων του δράστη, ο μετριασμός ή η απαλοιφή; Σε τι εξυπηρετούν τον κειμενικό παραγωγό οι παραπάνω επιλογές;
- Σε ποια πρόσωπα και ποιες εγκλίσεις βρίσκονται τα ρήματα; Τι αποτελέσματα αποτυπώνουν αυτές οι γλωσσικές επιλογές;
- Προχωρήστε στους προσδιορισμούς που διατρέχουν τα κείμενα. Μπορεί να είναι τοπικοί, χρονικοί, τροπικοί. Τι δηλώνουν αυτές οι χρήσεις για το κείμενο και τα νοήματα που επιθυμεί να περάσει, σε σχέση με το τοπικό ή το χρονικό πλαίσιο των ζητημάτων που αναπτύσσονται, ή τους λόγους που συμβαίνουν τα πράγματα;
- Αναζητήστε επιθετικούς προσδιορισμούς, χρήση έντονου συναισθηματικά λεξιλογίου, σημείων στίξης. Σε τι αποσκοπεί η χρήση τους; Τελικά, όλοι οι παραπάνω προσδιορισμοί, επιρρηματικοί ή εμπρόθετοι, πως οικοδομούν την αναπαράσταση της κοινωνικής πραγματικότητας;
- Ο κειμενικός παραγωγός: Ποια στάση φαίνεται να τηρεί σχετικά με τις καταστάσεις που διατυπώνονται; Διαμορφώνει κάπου τη δική του άποψη; Με ποια γλωσσικά στοιχεία

συμβαίνει αυτό; Διακρίνετε σημεία που επιχειρούν να κατευθύνουν τη στάση του αναγνωστικού κοινού;

- Ύστερα από τις παραπάνω ερωτήσεις, ποια εντύπωση διαμορφώνετε τελικά σχετικά με το θέμα που προωθεί το κάθε κείμενο, δηλαδή τα προβλήματα που αγροτικού κλάδου;

Εν συνεχεία, με σκοπό την εμβάθυνση σε γραμματικά φαινόμενα που αναδύονται από τη μελέτη των κειμένων, ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να αναδείξει θέματα γραμματικής και συντακτικού, υποδεικνύοντας τις ακόλουθες δραστηριότητες:

- Στον παρακάτω πίνακα, καταγράφονται περιπτώσεις αξιολογικής τροπικότητας από την πλευρά του συγγραφέα. Μπορείτε να επεκτείνετε τον πίνακα με αντίστοιχα παραδείγματα από το υπόλοιπο σώμα του κειμένου; Στη συνέχεια, να διατυπώσετε τις ίδιες φράσεις/λέξεις, ώστε να αποτυπώνεται ένα πιο ουδέτερο ύφος. Η ανάλυση αφορά το κείμενο 2.

Φράση/λέξη	Ερμηνεία	Επίδραση στον αναγνώστη
«Η Σοφία Τσαγκαράκη πρωτοπορεί...»	Χρήση θετικής αξιολόγησης	Τονίζει τη δυναμική δράση της στο χώρο της γεωπονικής
«Δυστυχώς, ακόμα και εν έτει 2024...»	Χρήση αρνητικής αξιολόγησης, αίσθημα απογοήτευσης	Ενισχύει το αίσθημα της ανισότητας

--	--	--

- Σε σχέση με την κειμενική λειτουργία, παρατηρείτε την πρόταξη του υποκειμένου στην αρχή των προτάσεων ή την επιλογή άλλων δομών; Να αλλάξετε τη σειρά των όρων στα παραδείγματα που θα εξετάσετε, και να αξιολογήσετε τις αλλαγές που αφορούν το ύφος για κάθε περίπτωση.
- Χρήση ενεργητικής και παθητικής σύνταξης: Να εντοπίσετε τη χρήση της παθητικής σύνταξης στο κείμενο και να την μετατρέψετε σε ενεργητική, όπως στα παραδείγματα.

Χρήση παθητικής σύνταξης	Μετατροπή σε ενεργητική σύνταξη
«Οι γυναίκες απορρίπτονται από εταιρείες.»	«Οι εταιρείες απορρίπτουν τις γυναίκες.»
«Η νομοθεσία ψηφίστηκε από τη Βουλή.»	«Η Βουλή ψήφισε τη νομοθεσία.»

Ερώτηση προς συζήτηση: Σε ποια περίπτωση η παθητική σύνταξη εξυπηρετεί το ύφος του κειμένου;

- Δραστηριότητα ανάπτυξης λεξιλογίου. Να συμπληρώσετε τον πίνακα που ακολουθεί.

Λέξη	Συνώνυμο	Αντώνυμο
Καταξίωση		
Σεβασμός		
Χειραφέτηση		
Ανισότητα		

Πρόκληση		
Έλλειψη		
Προστασία		
Μελέτη		
Επένδυση		
Παραγωγή		

Χρησιμοποιήστε τις λέξεις "χειραφέτηση", "σεβασμός", "πρόκληση", "ανισότητα", σε νέες προτάσεις.

5.3.3 Στάδιο κριτικής πλαισίωσης

(2 διδακτικές ώρες)

Αφου διέκριναν τις γλωσσικές πρακτικές που οικοδομούν τα κείμενα, οι οποίες με τη σειρά τους δομούν την κοινωνική πραγματικότητα, πλέον σκοπός είναι να αναδειχθεί η ερμηνευτική τους προσέγγιση (Δούκα, κ.ά., 2016: 184-185). Στο στάδιο αυτό συγκροτείται μια προσπάθεια διαμόρφωσης ενός κριτικού πλαισίου ανάγνωσης των κειμένων, έχοντας υπόψη το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο συγγραφής και ανάγνωσής τους (Φτερνιάτη, 2010). Έτσι, ενθαρρύνεται η κριτική ερμηνεία των μαθητών για κάθε είδους κείμενο, ώστε να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους προβάλλεται μια κατάσταση, αν διακατέχονται από συμφέροντα, και αν εξυπηρετούν άλλες σκοπιμότητες. Στο σημείο αυτό, καλούνται να απαντήσουν σε κριτικές και αξιολογικές ερωτήσεις σχετικά με τα κείμενα που επεξεργάστηκαν. Οι μαθητές καταθέτουν τις προσωπικές τους απόψεις, όπως αυτές αναδύθηκαν κατά την ανάλυση του προηγούμενου σταδίου, υποστηρίζουν επιπρόσθετες ιδέες γύρω από τα θέματα, και αισθάνονται έτοιμοι να αναδείξουν επιχειρήματα προς επικύρωση των συμπερασμάτων τους, με σκοπό να

διαμορφώσουν τον ρόλο τους ως ευσυνείδητοι πολίτες, οι οποίοι μπορούν να σταθούν κριτικά απέναντι σε ο,τι διαβάζουν.

Ακολουθεί μια συγκριτική ανασκόπηση των τριών κειμένων, στην υλοποίηση των οποίων συνδράμει η προφορική παρουσίαση από πλευράς κάθε ομάδας των βασικών στοιχείων που ανέδειξαν από το κείμενο με το οποίο ασχολήθηκε, ώστε όλοι να αποκτήσουν μια ολοκληρωτική άποψη για αυτά.

Ενδεικτικές ερωτήσεις στο πλαίσιο αυτό

- Έντοπίστε τα βασικά σημεία με τα οποία το κάθε κείμενο παρουσιάζει το γεγονός που θέλει να αναπαραστήσει.
- Οι συντάκτες των κειμένων, ποια στάση κρατάνε απέναντι στα γεγονότα;
- Πιστεύετε πως ο συντάκτης του κάθε κειμένου μπορεί να λειτουργήσει ως ανεξάρτητος γράφων, ή θεωρείτε πως μπορεί να επηρεαστεί υπό περιπτώσεις από διάφορους άλλους παράγοντες; Τέτοιοι παράγοντες μπορεί να είναι πολιτικοί, πολιτισμικοί, ιδεολογικοί, κοινωνικοί. Θα μπορούσε να ισχύει κάτι τέτοιο στα κείμενα με τα οποία ασχοληθήκατε; Σκεφτείτε για ποιούς λόγους κάτι τέτοιο είναι δυνατόν να συμβεί.
- Στα κείμενα που μελετήσατε, υπήρχε πολυφωνία λόγου και απόψεων; Αυτό σε τι συμπεράσματα μας οδηγεί; Αντίστοιχα, σε περιπτώσεις όπου διακρίνετε μονόπλευρη διατύπωση πληροφοριών, θα μπορούσε να συνδεθεί με την υπόθαλψη της ελεθευρίας λόγου; Μπορείτε να σκεφτείτε σφαιρικά, εκτός από τα δεδομένα που μας προσφέρουν τα υπό ανάλυση κείμενα.
- Ο ιδανικός αναγνώστης: Πως μπορείτε να σκεφτείτε αυτόν τον όρο; Ποια θα μπορούσαν να είναι να χαρακτηριστικά του γνωρίσματα; Σκεφτείτε, ως παράδειγμα, εκείνον που στέκεται κριτικά απέναντι σε όσα διαβάζει, και εκείνον που δεν εφαρμόζει δεύτερες σκέψεις ως προς την εγκυρότητα των πληροφοριών, και τις αποδέχεται άκριτα. Αναπτύξτε κι άλλες πτυχές του όρου.

- Παραγωγή λόγου: Βασιζόμενοι σε όσα αναλύσαμε ενδελεχώς, καταθέστε σε ένα κείμενο έκτασης 300 λέξεων περίπου (κειμενικό είδος: άρθρο στον σχολικό τύπο) τις απόψεις σας σχετικά με το ότι η παραπληροφόρηση έχει καταστεί αναπόφευκτη στην καθημερινότητά μας, εστιάζοντας κυρίως την προσοχή σας στους παράγοντες που προκαλούν το φαινόμενο, καθώς και στις συνέπειές του. Πως μπορούμε να σταθούμε κριτικά απέναντι σε κάθε νέα γνώση;

5.3.4 Στάδιο μετασχηματισμένης πρακτικής

(2 διδακτικές ώρες)

Πρόκειται για το τελευταίο στάδιο της παιδαγωγικής προσέγγισης των Πολυγραμματισμών που εφαρμόζουμε στο παρόν κεφάλαιο, όπου οι μαθητές πρόκειται να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που μόλις απέκτησαν, ώστε να ελέγξουν την αξιοπιστία τους, με σκοπό να τις ανακυκλώσουν και να προχωρήσουν στην παραγωγή λόγου, προφορικού και γραπτού, σε διαφορετικές κοινωνικές περιστάσεις (Φτερνιάτη, 2010, Κουτσογιάννης, 2017: 303). Το στάδιο αυτό επιδιώκει να καθοδηγήσει τους μαθητές πέρα από τα πλαίσια της κατανόησης των κειμένων, με σκοπό την ανάπτυξη μιας ενεργητικής όσο και κριτικής στάσης απέναντι στα κοινωνικά ζητήματα που αναδεικνύονται. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευτικοί στόχοι δεν περιορίζονται μονάχα στη γνώση, αλλά διεισδύουν στη διαμόρφωση πολιτών ικανών να κατανοούν τις κοινωνικές δυναμικές, αναγνωρίζοντας τις βαθύτερες και ουσιαστικές αιτίες των προβλημάτων, διευρύνοντας παράλληλα τους τρόπους δράσης και παρέμβασης.

Στην περίπτωση της αγροτικής παραγωγής της Ιεράπετρας, οι μαθητές δεν αποτελούν μονάχα εξωτερικούς παρατηρητές αλλά πολύ περισσότερο άμεσα εμπλεκόμενους, καθώς ζουν σε μια περιοχή που εξαρτάται άμεσα και σε σημαντικό βαθμό από τον πρωτογενή τομέα. Τα κείμενα που αναλύθηκαν στα προηγούμενα στάδια, προσφέρουν στα παιδιά ένα ερμηνευτικό πλαίσιο για να αντιληφθούν τη σύνδεση μεταξύ τοπικής και παγκόσμιας οικονομίας, εργασιακών σχέσεων και κρατικής πολιτικής. Οι έννοιες της οικονομικής ασφυξίας, της εξάρτησης από εξωτερικούς παράγοντες, όπως οι τιμές της αγοράς και οι μεταναστευτικές εισροές εργατών γης, καθώς και

εκείνη της συλλογικής διεκδίκησης, γίνονται πλέον κατανοητές όχι ως αφηρημένες θεωρίες, αλλά ως ζωντανά κομμάτια της καθημερινότητάς τους που επηρεάζουν τις ζωές των ίδιων των παιδιών όσο και των οικογενειών τους. Αυτό το στάδιο της διδασκαλίας αξιοποιεί τη θεωρία της Κριτικής Παιδαγωγικής, σύμφωνα με την οποία η εκπαίδευση οφείλει να ενθαρρύνει τους μαθητές να αναγνωρίζουν τις ανισότητες και τις σχέσεις εξουσίας στην κοινωνία, και να τους εξοπλίζει με τα κατάλληλα εργαλεία που θα τους καταστήσουν ικανούς να αμφισβητούν και να ανατρέπουν αυτές τις δομές. Με άλλα λόγια, οι μαθητές δεν αποτελούν μονάχα τους καταναλωτές της γνώσης, αλλά μετατρέπονται σε ενεργούς συμμετέχοντες στη διαμόρφωση της κοινωνικής πραγματικότητας.

Με σκοπό να καταστεί η μάθηση βιωματική και ουσιαστική, οι μαθητές καλούνται να μεταβούν από τη θεωρητική ανάλυση που προηγήθηκε στο στάδιο της δράσης. Έτσι, ο φιλόλογος ορίζει τα επικοινωνιακά πλαίσια, και απευθύνει στους μαθητές κάποιες δραστηριότητες παραγωγής λόγου, με την προϋπόθεση να τηρήσουν τα πλαίσια που θα τους δωθούν, με σκοπό να λειτουργήσουν ως γέφυρα μεταξύ της κειμενικής κατανόησης και της κοινωνικής εμπλοκής (Φτερνιάτη, 2010).

Μια πρώτη δραστηριότητα αφορά τον χωρισμό των μαθητών σε τέσσερις ομάδες, που θα κατασκευάσουν αντίστοιχα από ένα κείμενο, όπως υποδεικνύεται παρακάτω, και κατόπιν θα βρεθούν σε αντιπαράθεση, σαφώς στα πλαίσια της τάξης. Η πρώτη ομάδα θα ασχοληθεί με ένα κείμενο στο οποίο τους ζητείται να καταθέσουν την άποψή τους για τις αλλαγές που έχουν επέλθει τα τελευταία χρόνια σχετικά με το γυναικείο φύλο και θα προασπίζεται την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών σε επαγγελματικό επίπεδο, ενώ η δεύτερη ομάδα θα κληθεί να επικαλεστεί επιχειρήματα έναντι της ισότητας, ενισχύοντας τη θέση του ανδρικού φύλου, τόσο στη λήψη αποφάσεων όσο και στην αποδοχή από την κοινωνία. Η τρίτη ομάδα θα ασχοληθεί με ένα κείμενο όπου οι παραγωγοί της περιοχής της Ιεράπετρας θα απευθύνουν μια επιστολή διαμαρτυρίας προς τον Υφυπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης, στην οποία θα αναλύουν τα προβλήματά τους, επιρρίπτοντας τις ευθύνες στην Κυβέρνηση και το κράτος για

τη στάση που τηρούν εναντίον τους, μένοντας αδρανείς σε καίρια ζητήματα, ενώ η τέταρτη ομάδα θα δομήσει μια ανακοίνωση του Αγροτικού Συλλόγου Ιεράπετρας, η οποία θα εκφράζει ευχαριστίες προς την Κυβέρνηση για τις ενέργειες προάσπισης των δικαιωμάτων τους και την υλοποίηση έργων υποδομής στην περιοχή, που τους διευκολύνει στις θερμοκηπιακές τους καλλιέργειες. Τα κείμενα αυτά θα έχουν ως αποτέλεσμα να αναδειχθούν οι διαφορετικές όψεις που μπορεί να λάβει ένα θέμα, ανάλογα με τη στάση που κρατάει ο δημιουργός του κειμένου και τα συμφέροντα που εξυπηρετεί, καθώς κάθε κείμενο θα φέρει αξιολογικά χαρακτηριστικά υπέρ της θέσης που επιθυμεί να οικοδομήσει, με βάση την εκφώνηση που εκπροσωπεί. Μια άλλη δραστηριότητα θα μπορούσε να αποτελεί ο χωρισμός των μαθητών σε δυο ομάδες, στις οποίες θα ανατεθεί ένα επίκαιρο θέμα (λ.χ. οπαδική βία, φυλετικός ρατσισμός), όπου θα κληθούν σε ένα άρθρο να αποδώσουν ευθύνες στους ανθρώπους για τις προσωπικές επιλογές τους, ενώ η άλλη ομάδα θα πρέπει να στρέψει τις ευθύνες στο κράτος, για την ελλιπή εκπαίδευση που προσφέρει και τις διακρίσεις που προωθεί, επωμίζοντας το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης.

Τα κείμενα αυτά θα πρέπει να δομηθούν με τις κατάλληλες γλωσσικές επιλογές που θα αναδεικνύουν την οπτική που θέλουν να υιοθετήσουν. Επιπρόσθετα, θα ήταν επιθυμητό να αντλήσουν επιλογές από τη διαπροσωπική χρήση της γλώσσας, που έγινε ορατή στη διάρκεια των προηγούμενων σταδίων διδασκαλίας. Έτσι, θα πρέπει να καλούν τους ανθρώπους να υιοθετήσουν στάσεις προς μεταστροφή του τρόπου σκέψης τους, μπορούν να υποστηρίξουν κατευθυντικές πράξεις λόγου, καθώς και τα κατάλληλα ρηματικά πρόσωπα από τη δείξη προσώπου. Ακολούθως, ο μηχανισμός της αξιολόγησης, εκφράζοντας θετική ή αρνητική στάση, θα αποδειχθεί αρκετά χρήσιμος για τον σκοπό που θέλουν να επιτελέσουν τα κείμενα αυτά. Εδώ μπορούν να αξιοποιηθούν μεταφορικές φράσεις, έντονα συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο, επίθετα, επιρρήματα, που θα αναδείξουν την οπτική τους και θα θέσουν στο επίκεντρο τον αναγνώστη, υποδεικνύοντας τη στάση που πρέπει εκείνος να τηρήσει, εμπλέκοντάς τον συναισθηματικά.

Ακόμα, κατά τη δραστηριότητα προσομοίωσης δημόσιας διαβούλευσης που προτείνει ο καθηγητής, οι μαθητές χωρίζονται εκ νέου σε ομάδες και αναλαμβάνουν ρόλους (λ.χ. παραγωγοί, αγροτικοί σύλλογοι, τοπική αυτοδιοίκηση, εργάτες γης, έμποροι), σε μια προσομοίωση διαλόγου για την κρίση που υφίσταται η αγροτική παραγωγή. Κατά τη διαδικασία αυτή, καλούνται να υποστηρίξουν τις θέσεις τους βασιζόμενοι σε πραγματικά δεδομένα, γεγονός που ενισχύει την κριτική σκέψη και την κατανόηση των συγκρουόμενων συμφερόντων στην κοινωνία.

Τέλος, προτείνεται ακόμα μια δραστηριότητα, απευθυνόμενη στο σύνολο των μαθητών, από τους οποίους ζητείται να δομήσουν μια συνέντευξη, χρησιμοποιώντας τα τεχνολογικά μέσα επικοινωνίας, που θα μεταδωθεί στο τοπικό κανάλι, όπου οι ερωτώμενοι θα αποτελούν τους εκπροσώπους μιας ομάδας παραγωγών της περιοχής, ενώ τρεις ακόμα μαθητές θα αποτελούν τους εκπροσώπους του καναλιού, υπεύθυνοι για την ομαλή διεξαγωγή της συνέντευξης. Σκοπός των παραγωγών είναι να καταθέσουν τις απόψεις τους για τα προβλήματα που δημιούργησε η παρατεταμένη κακοκαιρία στις καλλιέργειές τους, ενώ στη συνέχεια θα αναδείξουν τα κηπευτικά της περιοχής, καθώς τα προϊόντα τους είναι περιζήτητα στην Ελλάδα και η ποιότητά τους αδιαμφισβήτητη, όπως πρόκειται να υποστηρίξουν. Η σύνδεση της θεωρίας με την πραγματική εμπειρία βοηθάει τα παιδιά να κατανοήσουν τη σημασία της τεκμηρίωσης και της ερευνητικής δημοσιογραφίας. Η δραστηριότητα αυτή, καθ' υπόδειξη του εκπαιδευτικού, θα πρέπει να υποστηριχθεί από παραγλωσσικά στοιχεία (πρόκειται για τον επιτονισμό, τις παύσεις, τον χρωματισμό της φωνής κ.α.), καθώς και από στοιχεία εξωγλωσσικά (που αφορούν χειρονομίες, κινήσεις των ματιών και βλέμματα, μορφασμούς προσώπων) που σχετίζονται με την προφορική ομιλία των ανθρώπων. Με τον τρόπο αυτό, οι μαθητές πρόκειται να κατανοήσουν βαθύτατα πως τα παραπάνω στοιχεία μπορούν να υποστηρίξουν την κατανόηση ενός μηνύματος που μεταδίδεται (Στάμου, 2011: 183-184).

Το στάδιο αυτό είναι καθοριστικό, καθώς μέσω αυτού η εκπαίδευση παύει να αποτελεί μια παθητική διαδικασία, αλλά μετουσιώνεται σε μέσο κοινωνικής αλλαγής. Οι μαθητές μεταβαίνουν από την κατανόηση στη δράση, αποκτώντας δεξιότητες που θα τους μετατρέψουν σε ενεργούς πολίτες. Μέσα από τις δραστηριότητες που προτείνονται, κατανοούν σε βάθος την κρίση της αγροτικής παραγωγής και αναπτύσσουν στρατηγικές παρέμβασης, καλλιεργώντας έτσι την κοινωνική τους συνείδηση, καθώς και την ικανότητα να διεκδικούν ένα καλύτερο μέλλον.

Η διδακτική πρόταση που αναπτύχθηκε, βασιζόμενη στο μοντέλο των πολυγραμματισμών, ακολουθούμενη τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από την ανάλυση των κειμένων στο ερευνητικό στάδιο της διπλωματικής αυτής εργασίας, προσφέρει στους μαθητές ένα πλούσιο περιβάλλον μάθησης, όπου εξασκούνται σε ένα ευρύ φάσμα κειμενικών και επικοινωνιακών μορφών, αναλύοντας και ερμηνεύοντας τις προσλαμβάνουσες πληροφορίες. Μέσω αυτής της διαδικασίας, αναπτύσσουν δεξιότητες που τους επιτρέπουν να εντοπίζουν και να αξιολογούν κρίσιμα τις πληροφορίες που λαμβάνουν από το περιβάλλον τους, δημιουργώντας έτσι μια βαθύτερη και πιο συνειδητοποιημένη προσέγγιση ως προς την κοινωνική πραγματικότητα.

Ακολούθως, η εφαρμογή του μοντέλου αυτού έχει ως αποτέλεσμα την όξυνση της κριτικής επίγνωσης και την ενίσχυση της δημιουργικής και αναλυτικής σκέψης. Οι μαθητές μαθαίνουν να διαχωρίζουν ουσιαστικά τα μηνύματα που διαμορφώνουν την κοινωνία και να επεξεργάζονται ενεργά τα δεδομένα, συμβάλλοντας ουσιαστικά στην ανάπτυξη μιας ευέλικτης νοοτροπίας. Με αυτόν τον τρόπο, δεν αποκομίζουν μόνο γνώσεις, αλλά επιπρόσθετα αποκτούν την ικανότητα να αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση και την αναθεώρηση των κοινωνικών αξιών και πρακτικών, ικανοί να αμφισβητούν τις πληροφορίες που δέχονται από κάθε μέσο. Ο ρόλος της εκπαίδευσης, συνεπώς, χαρακτηρίζεται ως εξαιρετικά κρίσιμος ως προς τη διαμόρφωση της κριτικής σκέψης των μαθητών, συνεπώς και των μελλοντικών πολιτών, αποσκοπώντας να δημιουργήσει τελικά μια ασπίδα απέναντι σε

Σαμπροβαλάκης Κωνσταντίνος, Τοπική κοινωνία και εκπαίδευση:
Αναπαραστάσεις της αγροτικής παραγωγής στην περιοχή του Δήμου
Ιεράπετρας και η αξιοποίησή τους στον σχεδιασμό ομόθεμου υλικού

κάθε είδους γνώση, ώστε να μην προσλαμβάνεται παθητικά και άκριτα, αλλά πολύ περισσότερο να εντρυφήσει την ικανότητα εκμείευσης της αληθινής πληροφορίας στους μαθητές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Ανδρουτσόπουλος, Γ. 2001. “Γλωσσολογικές προσεγγίσεις στον δημοσιογραφικό λόγο: Είδη, ποικιλότητα και ιδεολογία”. Στο Π. Μπουκάλας & Σ. Μοσχονάς (εκδ.), *Δημοσιογραφία και Γλώσσα*. (Πρακτικά Συνεδρίου, 15-16 Απριλίου 2000). Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα της ΕΣΗΕΑ, 167-184.

Αρχάκης, Α. (2016). Διερευνώντας τις (καθημερινές) αφηγήσεις και τη θέση τους στην κριτική γλωσσική εκπαίδευση. Στο Ε. Χοντολίδου κ.ά. (επιμ.), *Μνήμη Σωφρόνη Χατζησαββίδη*. Αθήνα: Gutenberg, 132-156. Διαθέσιμο στο:

https://www.academia.edu/26220208/%CE%94%CE%B9%CE%B5%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CF%8E%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82_%CF%84%CE%B9%CF%82_%CE%BA%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BD%CE%AD%CF%82_%CE%B1%CF%86%CE%B7%CE%B3%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CF%84%CE%B7_%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B7_%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%82_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%BA%CF%81%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B3%CE%BB%CF%89%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7

Γιαλαμπούκη, Ε. 2008. *Δημοσιογραφικός Λόγος και Διακειμενικότητα*. Διδακτορική διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Φιλολογίας, Τομέας Γλωσσολογίας. Διαθέσιμο στο:

<https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/19104#page/1/mode/2up>

Γεωργακοπούλου, Α. & Γούτσος, Δ. (2011). *Κείμενο και επικοινωνία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Δούκα, Α., Φτερνιάτη, Α. & Αρχάκης, Α. (2016). «Ειδησεογραφικός λόγος και κριτική γλωσσική εκπαίδευση στο πλαίσιο των πολυγραμματισμών: Διδακτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα της Β' λυκείου». Στο Α. Γ. Στάμου, Π. Πολίτης & Α. Αρχάκης (επιμ.), *Γλωσσική ποικιλότητα και κριτικοί γραμματισμοί στον λόγο της μαζικής κουλτούρας: Εκπαιδευτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα*. Καβάλα: Σαΐτα, 164-202.

Kalantzis, M. & Cope, B. (2001). Πολυγραμματισμοί. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στο: https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_e2/index.html

Κουτσογιάννης, Δ. (2017). *Γλωσσική διδασκαλία: χθες, σήμερα, αύριο: μια πολιτική προσέγγιση*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.

Κωστούλη, Τ. (2012). *Στοιχεία Λειτουργικής Γραμματικής και επεξεργασία κειμένων*. Διαθέσιμο στο: <https://slideplayer.gr/slide/2961971/>

Λύκου, Χ. (2000). *Η συστημική λειτουργική γραμματική του M.A.K. Halliday. Γλωσσικός Υπολογιστής II*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Μανιού, Ε. (2016). *Η (ανα)συγκρότηση της επιστημονικής γνώσης στο σχολείο: Κοινωνιογλωσσολογική ανάλυση εκπαιδευτικών πρακτικών*. Διδακτορική Διατριβή, Τ.Ε.Ε.Α.Π.Η., Πανεπιστήμιο Πατρών.

Ματσαγγούρας, Η. (2007). *Σχολικός εγγραμματισμός: λειτουργικός, κριτικός, επιστημονικός*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Ματσαγγούρας, Η. (2008). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρη.

Μητσικοπούλου, Β. (2001). Γραμματισμός. Στο Α.-Φ. Χριστίδης (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε από: http://www.greeklanguage.gr/greekLang/studGies/guide/thema_e1/index.html

Μιχάλης, Α. (2014). Κριτική ανάλυση λόγου: Δυνατότητες και προβλήματα εφαρμογής στη γλωσσοεκπαιδευτική διαδικασία. Στο Ε. Γρίβα, Δ. Κουτσογιάννης, Κ. Ντίνας, Α.Γ. Στάμου, Α. Χατζηπαναγιωτίδης & Σ. Χατζησαββίδης (επιμ.), *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου: Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη*. Ανακτήθηκε από:
<http://www.nured.uowm.gr/drama/PRAKTIKA.html>

Μπουτουλούση, Ε. (2001). Γλωσσική επίγνωση. Στο Α. (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στο:
http://www.komvos.edu.gr/glwssa/odigos/thema_e4/e_3_thema.htm

Οδηγίες Διδασκαλίας για τη Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία: Α΄ και Β΄ Τάξη του Ημερήσιου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2022-2023. Διαθέσιμο στο:
https://www.esos.gr/sites/default/files/articleslegacy/n_gl_a_v_gel_22_23.pdf

Οδηγίες Διδασκαλίας για τη Νεοελληνική Γλώσσα Και Λογοτεχνία Γενικού Λυκείου για το σχολικό έτος 2021-2022. Ανακτήθηκε από: https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-legacy/ n_glossa_logotehnia_gel_2021_22.pdf

Πολίτης, Π. (2001). Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης: το επικοινωνιακό πλαίσιο και η γλώσσα τους. Στο Χριστίδης Α. Φ. (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Πρόγραμμα Σπουδών Νεοελληνικής Γλώσσας των Α΄ και Β΄ τάξεων Ημερησίου και Εσπερινού Γενικού Λυκείου (2021). Διαθέσιμο στο: <https://edu.klimaka.gr/mathimata/lykeiou/3029-programma-spoudwn-nea-elliniki-glwssa-logotexnia>

Στάμου, Α.Γ. (2011). Η κριτική ανάλυση λόγου των περιβαλλοντικών κειμένων: Προς μια κριτική γλωσσική επίγνωση. *12 Κείμενα για τη Γλωσσολογία: Πρακτικά των Ετήσιων Συναντήσεων του Τομέα Γλωσσολογίας*, Πινκάτες Πηλίου: Κοντύλι, 179-193.

Στάμου Α.Γ. (2014). Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφianού, Β. Τσάκωνα (επιμ.) *Ανάλυση λόγου: Θεωρία και εφαρμογές*. Νήσος: Αθήνα, 149-187.

Τσιτσανούδη - Μαλλίδη, Ν. (2015). *Οι γλωσσικές απεικονίσεις της οικονομικής κρίσης στον ελληνικό διαφημιστικό λόγο - Ενδεικτικές αναπαραστάσεις σημερινών νηπίων και παιδιών*. Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Τομ.5: 150-181. Διαθέσιμο στο: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/jret/article/view/8683>

Φτερνιάτη Α., (2010) *Το διδακτικό υλικό για το γλωσσικό μάθημα του δημοτικού και η παιδαγωγική του γραμματισμού και των πολυγραμματισμών*. Νέα Παιδεία 135. Διαθέσιμο στο: <https://docplayer.gr/30723829-Todidaktiko-yliko-gia-to-glossikomathima-toy-dimotikoy-kai-i-paidagogiki-toygrammatismoy-kai-tonpolygrammatismos.htm>

Χατζησαββίδης, Σ. (2000). *Ελληνική γλώσσα και δημοσιογραφικός λόγος. Θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Gutenberg.

Χατζησαββίδης, Σ., Κωστούλη ,Τ., Τσιπλάκου, Σ. (2011). *Η Πρόταση για τη Διδακτική της Γλώσσας: Κριτικός Γραμματισμός και Νέες Κειμενικές Πρακτικές στο Σχολείο*. Επιμόρφωση Συμβούλων Ελληνικών. Π.Ι. Λευκωσία.

Χατζησαββίδης, Σ. & Α. Χατζησαββίδου. (χ.χ.). *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου*. Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Ανάδοχος Συγγραφής: Ελληνικά Γράμματα.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Chouliaraki, L. & Fairclough, N. (1999). *Discourse in late modernity*. Edinburgh Press: Edinburgh.

Halliday, M. (1994). *An Introduction to Functional Grammar*. 2nd edition. London: Edward Arnold.

Kalantzis, M. & Cope, B. (2001). *Multiliteracies. Literacy learning and the design of social futures*. London: Routledge.

McQuail D. (1994). *Mass Communication Theory: An Introduction*. London: Sage Publications.

Διαθέσιμο στο: <https://nibmehub.com/opac-service/pdf/read/McQuail's%20Mass%20communication%20theory.pdf>

Van Dijk, T.A. (2001). "Critical Discourse Analysis". In Schiffrin, D. Tannen, D. & Hamilton (επιμ.), *The Handbook of Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell, 352-357.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Άρθρο 1: «Δουλούμης: Προβληματισμός για την κλιματική αλλαγή και την κατασκευή μεγάλων θερμοκηπιακών εκτάσεων στην Αφρική» (20/04/2024)

<https://www.hxoneews.gr/article/doyloymhs-problhmatismos-gia-thn-klimatikh-allagh-kai-thn-kataskeyh-megalwn-thermokhpiakwn-ektasewn-sthn-afrikh>

Δουλούμης: Προβληματισμός για την κλιματική αλλαγή και την κατασκευή μεγάλων θερμοκηπιακών εκτάσεων στην Αφρική

ΛΑΣΙΘΙ

ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ

11:20 π.μ. - Δευτέρα, 22 Απριλίου 2024

ΑΝΑΤΟΛΗ , ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ, ΔΟΥΛΟΥΜΗΣ, ΙΕΡΑΠΕΤΡΙΤΙΚΗ ΓΗ

Φόβοι ότι θα επηρεαστεί η διάθεση των Κρητικών κηπευτικών

Στην “Ιεραπετρίτικη Γη” φιλοξενήθηκε για ακόμα μια φορά ο κ. Φώντας Δουλούμης, μέλος του Δ.Σ του συνεταιρισμού Ανατολή. Η συζήτηση έγινε με φόντο την έκθεση Fresco που πραγματοποιήθηκε πριν από λίγες μέρες στη Θεσσαλονίκη. Ο κ. Δουλούμης ήταν εκεί και έπιασε τα μηνύματα της αγοράς.

Υπήρχαν κάποια θετικά μηνύματα και κάποια αρνητικά. Ξεκινώντας από τα θετικά, ο κ. Δουλούμης μας ενημέρωσε ότι υπάρχει φοβερό ενδιαφέρον για τα προϊόντα μας τόσο από τις Βαλτικές όσο και από τις Αραβικές χώρες. Ωστόσο η Ιεράπετρα ακολουθεί συγκεκριμένες διαδικασίες και έχει συνηθίσει σε μία τετριμμένη κατάσταση από την οποία ξεφεύγει πολύ δύσκολα. Στα αρνητικά τώρα, κάτι που προβληματίζει πολύ τον κ. Δουλούμη είναι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Στην κεντρική Ευρώπη, την Πολωνία, την Γαλλία και ιδιαίτερα στην Ισπανία και την Ιταλία οι περιβαλλοντικές συνθήκες είναι τόσο καλές που τους έχουν επιτρέψει να επιμηκύνουν πάρα πολύ το χρόνο παραμονής τους στις αγορές καθώς πια καλλιεργούν νωρίτερα, με λιγότερο

κόστος, παράγοντας μεγάλες ποσότητες, πιέζοντας εμάς που δεν είμαστε καν στην πρώτη σελίδα των παραγωγικών χωρών. Υπάρχει λοιπόν ενδιαφέρον αλλά πρέπει να είμαστε σε θέση να το εκμεταλλευτούμε. Πρέπει το κράτος να έχει ως βασικό μέλημα τις εξαγωγές οι οποίες φέρνουν εισοδήματα στη χώρα, καθώς αυτό που παρατηρεί ο κ. Δουλούμης είναι ότι δεν γίνεται διαχείριση του πλούτου αλλά της φτώχειας μας.

Μιας και η κλιματική αλλαγή είναι κάτι που δεν μπορούμε να αλλάξουμε ή να προβλέψουμε προτείνει να ασχοληθούμε με τα πράγματα που μπορούμε να ρυθμίσουμε. Πρέπει να δώσουμε βάρος στην παραγωγή και στο πώς αυτή θα γίνει καλύτερη. Πώς θα είμαστε πιο ανταγωνιστικοί και τοποθετημένοι στα ράφια. Ο ανταγωνισμός είναι ακόμη ένα αρνητικό και πια θα είναι αδυσώπητος. Πέρα από το Μαρόκο, μεγάλο ανταγωνιστή θα αποτελεί και η Αίγυπτος όπου ξεκινάει η κατασκευή του "Μέγα Θερμοκηπίου" με έκταση 900.000 στρεμμάτων. Ένα θερμοκήπιο με ενιαία διαχείριση που φτιάχνεται με σκοπό να προμηθεύσει την Ευρώπη. Σε συνδυασμό με την κλιματική αλλαγή, του χρόνου κιόλας η κατάσταση θα πιεστεί πάρα πολύ και θα πρέπει άμεσα να βρούμε λύσεις. Μία από αυτές είναι να φτιάξουμε τις εξαγωγές εάν θέλουμε να επιζήσουμε σαν τομέας και να δώσουμε αργότερα και στα παιδιά μας την επιλογή να ασχοληθούν με τον αγροτικό τομέα. Ο κ. Δουλούμης εξέφρασε τον φόβο ότι τα επόμενα τρία με τέσσερα χρόνια θα είναι πολύ κρίσιμα χρόνια για τα κηπευτικά της Ιεράπετρας.

Πρέπει λοιπόν να κάνουμε αυτά που δεν μπορούν να κάνουν ακόμα οι άλλοι. Δεν είναι σε θέση να έχουν αυτή τη γεύση, την ποιότητα και την τεχνογνωσία που έχουμε αποκτήσει εμείς με τα χρόνια. Επίσης, η συνεχής παρουσία μας στο χώρο έχει μεγάλη σημασία ώστε να γίνουν γνωστά τα προϊόντα μας και να μπορέσουν να ξεχωρίσουν. Τέλος, πρέπει να παίζουμε το δικό μας ρόλο πρωτοπορώντας, να είμαστε πάντα ένα βήμα πιο μπροστά, με πιστοποιημένα προϊόντα και ορθές γεωργικές πρακτικές.

Ένας άλλος παράγοντας που πρέπει να μας προβληματίζει είναι η είσοδος της Ουκρανίας στην Ευρώπη καθώς όταν φοβερός όγκων κηπευτικών κατευθυνθεί προς την Ευρώπη χωρίς δασμούς η αγορά θα πιεστεί πάρα πολύ. Επίσης, ο τρόπος που θα κατανέμεται η ΚΑΠ από την επόμενη κιόλας μέρα της εισόδου της Ουκρανίας θα μειωθεί για όσους παράγουν σιτηρά ή έχουν εκτατικές καλλιέργειες, κατά ένα πέμπτο. Έτσι αφού με την παραγωγή δεν θα μπορούν να επιβιώσουν θα στραφούν και εκείνοι στα θερμοκήπια.

Το θετικό είναι, ότι υπάρχει πλέον η διάθεση από όλες τις ηγεσίες των ομάδων παραγωγών της Κρήτης να κάνουμε κάτι όλοι μαζί αλλά πρέπει να κινηθούμε γρήγορα για να είμαστε έτοιμοι για αυτό που θα έρθει. Ο στόχος είναι να πάνε τα προϊόντα μας στο καλύτερο ράφι καθώς η γεύση μας είναι κάτι αδιαπραγμάτευτο και σε αυτήν πρέπει να στηριχτούμε. Πρέπει επίσης να υπάρχει πιστοποίηση ώστε τα προϊόντα μας να έχουν υψηλά χαρακτηριστικά καθώς θα απευθυνόμαστε πια σε πιο ενημερωμένους καταναλωτές. Θα πουλάμε το προϊόν σε καταναλωτές που θα μπορούν να το εκτιμήσουν και που θα έχουν τη δυνατότητα να το αγοράσουν καθώς τα προϊόντα της Ιεράπετρας είναι σίγουρα τα κορυφαία στην Ε. Ε.

Όσων αφορά την λειψυδρία είπε ότι είναι κάτι που ανησυχεί πολύ τους παραγωγούς. Χρειάζονται υποδομές και όχι υπηρεσίες. Η κυβέρνηση έχει τεράστιο χρηματικό όφελος από τα προϊόντα μας και οφείλει να βοηθήσει θεσμικά τον παραγωγό να επιζήσει. Με την υπάρχουσα κατάσταση το φράγμα θα αδειάσει, γι' αυτό και η διαχείριση του νερού χρειάζεται σύνεση από όλους μας.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει τις ομάδες παραγωγών οπότε εμείς πρέπει να κάνουμε ότι προτάσσει η Ε.Ε καθώς είναι πρόθυμη να χρηματοδοτήσει πολλά πράγματα. Δυστυχώς είμαστε πίσω στο κομμάτι του εκσυγχρονισμού και αυτό προσπαθούμε να εξελίξουμε καθώς ο κάθε παραγωγός θα μπορούσε να επωφεληθεί γύρω στις 5.000 ευρώ από ευρωπαϊκά προγράμματα.

Τέλος, είπε ότι φέτος λόγω της απουσίας χειμώνα είχαμε μεγάλο πρόβλημα από άποψη ασθενειών τόσο στο αγγούρι όσο και στην ντομάτα. Ένας ακόμα λόγος που ο κ. Δουλούμης είναι υπέρ των ομάδων παραγωγών είναι γιατί έτσι υπάρχει ολοκληρωμένη αντιμετώπιση σε όλα.

Συνοψίζοντας, παρά τις απειλές που αντιμετωπίζουν τα προϊόντα μας, τόσο λόγω της κλιματικής αλλαγής όσο και της επέκτασης των θερμοκηπιακών μονάδων, με σωστή οργάνωση μέσα από ομάδες παραγωγών μπορούμε να αναδείξουμε τα κορυφαίας ποιότητας προϊόντα του τόπου μας διασφαλίζοντας έτσι την συνέχεια της αγροτικής παραγωγής στον τόπο μας.

Άρθρο 2: «Το άλλοτε ανδροκρατούμενο επάγγελμα που γοητεύει δύο γυναίκες στην Ιεράπετρα» (09/03/2024)

https://www.neakriti.gr/kriti/lasithi/2044948_allote-androkratoymeno-epaggelma-poy-goiteyei-dyo-gynaikes-stin-ierapetra-vid

Λασίθι

Το άλλοτε ανδροκρατούμενο επάγγελμα που γοητεύει δύο γυναίκες στην Ιεράπετρα (vid)
09.03.24 10:29

Γυναικεία υπεροχή... σε “κάστρα” ανδρών: Η γη κερδίζει ολοένα και περισσότερες γυναίκες - Από τον κλάδο της γεωπονίας ως το χωράφι το γυναικείο φύλο πρωτοπορεί

Πριν 30 χρόνια, στην αγροτική Ιεράπετρα οι γεωπόνοι που γιάτρευαν τα φυτά των παραγωγών κηπευτικών και ελαιολάδου ήταν όλοι σχεδόν άνδρες. Σε αυτούς πήγαιναν όσοι αντιμετώπιζαν κάποια προβλήματα στις καλλιέργειές τους για να πάρουν τις συμβουλές τους.

Μετά το 1990 περίπου άρχισαν **οι πρώτες τολμηρές γυναίκες να σπουδάζουν στα Γεωπονικά Πανεπιστήμια** και μετά από λίγα χρόνια, αφού έπαιρναν το πτυχίο τους, να επιχειρούν δειλά-δειλά να κατακτήσουν ένα ακόμα ανδροκρατούμενο “κάστρο”, για να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των αγροτών με τους οποίους γρήγορα έγιναν καλοί συνεργάτες.

Η 8η Μαΐου είναι η Παγκόσμια Ημέρα της Γυναίκας, εκείνης που είναι και αισθάνεται ίση με τον άνδρα, είναι χειραφετημένη, νιώθει ελεύθερη και τολμά να διεκδικεί ό,τι θεωρεί ότι δικαιούται, πετυχαίνοντας την κοινωνική καταξίωση και τον σεβασμό του άλλοτε “ισχυρού” φύλου. Σήμερα στην Ιεράπετρα οι γυναίκες γεωπόνοι είναι πολύ περισσότερες και είναι όλες τους επιτυχημένες, είτε έχουν ανοίξει δικές τους επιχειρήσεις, είτε εργάζονται σε μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες παραγωγής σπόρων, πολλαπλασιαστικού υλικού ή αγροτικών εφοδίων.

Μία από τις μικρότερες νέες γυναίκες που έχουν διακριθεί σε αυτόν τον τομέα είναι η 28χρονη γεωπόνος Σοφία Εμμ. Τσαγκαράκη, που εργάζεται στον ιδιωτικό τομέα.

Πρόέρχεται από αγροτική οικογένεια **με καταγωγή από την Κριτσά και το Σελάκανο και μεγάλωσε στην Ιεράπετρα**. Από μικρή αγαπούσε το διάβασμα, αλλά δυσκολευόταν να διαλέξει επάγγελμα. Όταν έφτασε στη Γ' Λυκείου **συνάντησε κάποιους γενετιστές φυτών σε ένα πειραματικό θερμοκήπιο της Ιεράπετρας**.

«Εκεί συνειδητοποίησα τη μαγεία τού να παίρνει η γνώση “σάρκα και οστά”! Από τη θεωρία κατευθείαν στην πράξη! Η Γεωπονική επιστήμη αποδείχτηκε τελικά η μεγάλη μου αγάπη. Ολοκλήρωσα τις σπουδές μου στο Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών και οι συγκυρίες τα έφεραν έτσι που τελικά δεν έκανα το πολυπόθητο διδακτορικό, αλλά γύρισα στην αγροτική Ιεράπετρα. Η επιστροφή μου ήταν δύσκολη. **Είχα την ευκαιρία να βουτήξω στον ωκεανό της αγοράς εργασίας και να μάθω κολύμπι. Αυτή ήταν και η μεγαλύτερη πρόκληση! Το επάγγελμα που διάλεξα είναι ανδροκρατούμενο!** Ωστόσο, οφείλω να τονίσω πως πλέον στα 28 μου και μετά από 6 χρόνια εργασιακής

εμπειρίας, πιστεύω πως έχω κερδίσει τον σεβασμό τόσο των αγροτών, όσο και των συναδέλφων γεωπόνων.

Η καθημερινότητά μου περιλαμβάνει επισκέψεις σε θερμοκηπιακές καλλιέργειες από την περιοχή του Γούδουρα έως τον Κερατόκαμπο, που αφορούν την υποστήριξη των εμπορικών ποικιλιών της εταιρείας όπου εργάζομαι. Επίσης πραγματοποιούνται καθημερινά ξεναγήσεις στον πειραματικό μας σταθμό από αγρότες και συνεργάτες όλης της Ελλάδας. Έχει υψηλές απαιτήσεις και θέλει αφοσίωση και σκληρή δουλειά. Βέβαια, οι συνάδελφοί μου είναι πάντα δίπλα μου ως πιο έμπειροι να με συμβουλεύσουν και να με καθοδηγήσουν, πράγμα για το οποίο είμαι εξαιρετικά ευγνώμων. Φυσικά δε θα μπορούσα να παραλείψω να ευχαριστήσω τους διευθυντές μου, που μου έδωσαν την ευκαιρία να δουλέψω κοντά τους και να δείξω ότι αξίζω», μας είπε η Σοφία Τσαγκαράκη.

Τη ρωτάμε αν η γυναικεία φύση της αποτέλεσε ποτέ εμπόδιο στο γεωπονικό επάγγελμα.

«Δεν ένιωσα ούτε για μια στιγμή ότι είναι πρόβλημα στη δουλειά μου πως είμαι γυναίκα, με ό,τι ιδιαιτερότητες βιολογικές και μη μπορεί να περιλαμβάνει αυτό. Ίσα-ίσα είναι αναμενόμενο και φυσιολογικό. Το τονίζω, διότι δυστυχώς ακόμη και εν έτει 2024 είναι άπειρες οι γυναίκες στην ηλικία μου που απορρίπτονται από εταιρείες, διότι θα χρειαστεί να λείψουν όταν μείνουν έγκυοι. Σε όλες αυτές τις γυναίκες θα ήθελα να πω: Να προσέχετε τους εαυτούς σας! Να σας αγαπάτε! Να δίνετε μέχρι εκεί που μπορείτε, να μη νιώθετε τύψεις όταν ξεμένετε από ενέργεια και δεν μπορείτε να βοηθήσετε κάποιον άλλο. Να αγαπάτε με όλη σας την ψυχή και να έχετε δίπλα σας ανθρώπους που σας αγαπάνε γι' αυτό που είστε! Να αγαπάτε την ευάλωτη πλευρά σας! Αν υπάρχουν στη ζωή σας άνθρωποι που δε δέχονται τη σκοτεινή, ευάλωτη, παιδική πλευρά σας, να τους πετάτε έξω από τη ζωή σας! **Να αγαπάτε τη ζωή για να σας αγαπάει και αυτή! Ορμήστε στη ζωή! Μην περιμένετε την ιδανική στιγμή! Δεν υπάρχει ιδανική στιγμή! Δε θα υπάρξει ποτέ!**», σημειώνει με νόημα, στέλνοντας τα μηνύματά της στις γυναίκες, η Σοφία Τσαγκαράκη.

«Αγώνες για το αυτονόητο»

Ερωτηθείσα αν βλέπει τα τελευταία χρόνια σε καλύτερη ή ακόμη και στην ίδια θέση με τον άντρα τη σύγχρονη γυναίκα, είναι κατηγορηματική:

«Σίγουρα θεωρώ ότι οι γυναίκες σήμερα είμαστε σε πολύ καλύτερη μοίρα απ' ό,τι ήμασταν παλιότερα. Έχουν γίνει τρομεροί αγώνες σε προσωπικό και σε συλλογικό επίπεδο, οπότε θεωρώ ότι είμαστε μια αρκετά ευλογημένη γενιά ανθρώπων σε αυτό που βιώνουμε τώρα. Πριν από μερικά χρόνια, οι γυναίκες δεν είχαν δικαίωμα να ψηφίσουν και η θέση τους στην κοινωνία γενικά ήταν αρκετά υποτιμημένη, ενώ σήμερα για εμάς αυτό είναι αυτονόητο.

Έφερε αποτέλεσμα ο αγώνας μιας γενιάς που έχει φτύσει αίμα για να έχουμε τα αυτονόητα. Δεν μπορούμε να τα εκτιμήσουμε και να τα εξελίξουμε, όπως αρμόζει στη γενιά που παίρνει τη σκυτάλη... Προσωπικά δε σταμάτησα ποτέ να κυνηγώ το “κάτι ακόμα καλύτερο”, με αποτέλεσμα να εξελίσσομαι συνεχώς. **Οι γονείς μου με μεγάλωσαν έτσι και τους ευγνωμονώ, γιατί έμαθα να αρπάζω τη ζωή απ' τα μαλλιά.** Όχι από πείσμα κι εγωισμό, αλλά γιατί χωρίς αυτό δεν έχουν τα ίδια χρώματα οι μέρες μου. Όπως είπε και ο Χριστιανόπουλος, “και τι δεν κάνατε για να με θάψετε, αλλά ξεχάσατε πως ήμουν σπόρος”. Χρόνια πολλά σε όλες εσάς τις μοναδικές! Διότι είστε όλες μοναδικές! Μην το ξεχνάτε ποτέ», λέει απευθυνόμενη στις γυναίκες η 28χρονη Σοφία Τσαγκαράκη.

Άφησε τη λογιστική για τα θερμοκήπια

Από τα πολύ παλιά χρόνια η Ελληνίδα ήταν πρωτοπόρος και πάντα στην πρώτη γραμμή στο χωράφι, γιατί οι δύο πέτρες κάνανε το αλεύρι. Λίγες όμως γυναίκες αποφάσισαν να αφήσουν τη δουλειά του γραφείου για να καλλιεργήσουν τη γη. **Η 34χρονη Ναταλία Στεπιέν άφησε τη λογιστική για να ασχοληθεί με την καλλιέργεια των κηπευτικών στο θερμοκήπιο και εντάχθηκε στο πρόγραμμα των Νέων Αγροτών του 2021.**

«Γεννήθηκα στην Πολωνία και οι γονείς μου το 1991 αποφάσισαν να ταξιδέψουν για διακοπές στην Κρήτη. Κι έτσι ένα απλό ταξίδι αναψυχής κατέληξε σε μια καινούργια αρχή ζωής, μιας και ερωτεύτηκαν την Ιεράπετρα κι αποφάσισαν να μείνουν εδώ. **Τελείωσα την εκπαίδευσή μου στην Ιεράπετρα κι όταν άρχισα να εργάζομαι είχα την τύχη να συνεργαστώ με μεγάλους παράγοντες της διακίνησης και παραγωγής κηπευτικών και**

έτσι αγάπησα αυτόν τον κλάδο. Πριν κάποια χρόνια αποφάσισα να ασχοληθώ η ίδια με την παραγωγή κηπευτικών, χωρίς δεύτερη σκέψη, μιας και μου αρέσει να είμαι ανεξάρτητη και αφεντικό του εαυτού μου. Απαιτητική δουλειά, που θέλει κότσια, όμως πιστεύω πως πλέον δεν υπάρχει διαχωρισμός στην εργασία, όσον αφορά τον άντρα ή τη γυναίκα.

Αγαπώ τη γη και τη σέβομαι κι αυτό πάντοτε οδηγεί στο να έχω μια καλή παραγωγή. Εμείς οι γυναίκες πλέον έχουμε καταφέρει να κάνουμε στο θερμοκήπιο ακόμα και τις δουλειές που απαιτούν μυϊκή δύναμη κι εφόσον την έχουμε και μεγάλα φορτία μπορούμε να σηκώνουμε και τη μεταφορά των κηπευτικών μας στο δημοπρατήριο να κάνουμε και ό,τι άλλο ακόμη θεωρείται αντρική δουλειά. Θέλουμε την ισότητα στην πράξη και όχι στα λόγια μόνο», μας είπε, μεταξύ άλλων, η 34χρονη Ναταλία Στεπιέν.

Άρθρο 3: «Ιεράπετρα: Καλλιεργούν και πληρώνουν καλά, αν και δεν συμφέρει, για να μην τους φύγουν οι εργάτες γης» (05/04/2024)

https://www.neakriti.gr/kriti/lasithi/2048871_ierapetra-kalliergoyn-kai-plironoyn-kala-kai-de-symferei-gia-na-min-toys

Ιεράπετρα: Καλλιεργούν και πληρώνουν καλά, αν και δε συμφέρει, για να μην τους φύγουν οι εργάτες γης

05.04.2412:01

Ιεράπετρα: Καλλιεργούν και πληρώνουν καλά, αν και δε συμφέρει, για να μην τους φύγουν οι εργάτες γης

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΑΚΟΜΑ

Ενώ δεν υπάρχει νερό για να ποτίζουν, προχωρούν σε φυτεύσεις καλοκαιρινών κηπευτικών γιατί φοβούνται ότι οι εργάτες γης που απασχολούν θα ψάξουν δουλειά εκτός Ιεράπετρας

Παρά την παρατεταμένη ανομβρία και την καθημερινή μείωση των αποθεμάτων του αρδευτικού νερού στον ταμιευτήρα του φράγματος Μπραμιανών, οι περισσότεροι παραγωγοί της Ιεράπετρας, που ξεριζώνουν τις χειμερινές τους καλλιέργειες, υποχρεώνονται, παρότι γνωρίζουν ότι αναλαμβάνουν πολύ μεγάλο ρίσκο, να φυτέψουν δεύτερες και τρίτες ανοιξιάτικες και καλοκαιρινές καλλιέργειες, για να προσφέρουν απασχόληση 12 μήνες τον χρόνο στους αλλοδαπούς εργάτες γης, οι οποίοι θα ψάξουν αλλού δουλειά αν μείνουν μεγάλο διάστημα άνεργοι.

Στην Ιεράπετρα κυρίως, το μεγαλύτερο ποσοστό εκείνων που ολοκλήρωσαν τις χειμερινές καλλιέργειες κηπευτικών, είτε έχουν φυτέψει ήδη τις καλοκαιρινές καλλιέργειές τους, είτε έχουν ετοιμάσει τα θερμοκήπιά τους για να φυτέψουν τις επόμενες μέρες.

«Λόγω της παρατεταμένης ανομβρίας, θα πρέπει να γίνει μια πιο ορθολογική χρήση του νερού, και να μειώσουμε τις καλλιέργειές μας αν δεν μπορούμε να τις σταματήσουμε εντελώς.

Το πρόβλημα τα τελευταία χρόνια με τις καλοκαιρινές καλλιέργειες έχει οξυνθεί, διότι υπάρχει μεγάλο πρόβλημα με τους εργάτες γης. Οι παραγωγοί φοβούνται μην τους χάσουν, αν τους αφήσουν 3-4 μήνες το καλοκαίρι χωρίς δουλειά, και υποχρεώνονται να κάνουν, παρά τη λειψυδρία, καλοκαιρινές

καλλιέργειες για να τους απασχολούν. Αν σταματήσουν να καλλιεργούν το καλοκαίρι, συνήθως δεν τους έχουν διαθέσιμους τον χειμώνα αφού θα έχουν αλλάξει εργοδότες. Συνήθως από τις καλοκαιρινές καλλιέργειες το οικονομικό αποτέλεσμα δεν είναι θετικό. Όταν όμως έχουμε τόσο μεγάλη ανομβρία, θα πρέπει να σκεφτόμαστε διαφορετικά, όπως για παράδειγμα να φτιάξουμε όλοι ομβροδεξαμενές, όσοι δεν έχουμε, ώστε να αποθηκεύουμε αυτό το λίγο νερό της βροχής του χειμώνα.

Σε ό,τι αφορά τις καλλιέργειες της ελιάς, η στάγδην άρδευση είναι μονόδρομος και θα μπορούσε να μας εξοικονομήσει κάποια ποσότητα νερού, ενώ θα μας ποτίσει πιο σωστά τα ελαιόδεντρά μας, εφόσον ξεπεραστούν τα προβλήματα που υπάρχουν στις πιο δύσβατες περιοχές», μας είπε ο γεωπόνος Μάριος Φτυλάκης.

Πέφτει η στάθμη στα Μπραμιανά

Στον ταμιευτήρα των Μπραμιανών σήμερα, παρά την παρατεταμένη ανομβρία, έχει μείνει μια μεγάλη ποσότητα αρδευτικού νερού, που βρίσκεται μεταξύ των 8,8 και 9 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων. Είναι όμως φανερό από τα σημάδια στις όχθες του ταμιευτήρα ότι καθημερινά τον Μάρτη και τον Απρίλη η στάθμη του νερού πέφτει ένα μέτρο περίπου.

«Αυτή η ποσότητα του νερού μάς φτάνει να περάσουμε το καλοκαίρι, να ολοκληρώσουμε τη σεζόν και να ξεκινήσουμε την επόμενη», μας είπε ο πρόεδρος του ΤΟΕΒ Ιεράπετρας κ. Μανόλης Παπαδάκης και πρόσθεσε: «Έχουμε κάνει μεγάλη οικονομία στο νερό, εφαρμόζοντας τον κανονισμό λειτουργίας του Οργανισμού, και τα έχουμε καταφέρει καλά παρότι στην Ιεράπετρα έβρεξε τον χειμώνα πολύ λιγότερο απ' ό,τι στην υπόλοιπη Κρήτη. Έχουμε το μικρότερο πρόβλημα απ' ό,τι στην υπόλοιπη Κρήτη, αλλά δεν έχουμε ακόμη επάρκεια αρδευτικού νερού. Ελπίζαμε με τα συμπληρωματικά έργα και τη νέα προσαγωγή του Μύρτου ότι θα είχαμε περισσότερη ροή νερού

στον ταμειευτήρα. Αλλά όλα αυτά έχουν σταματήσει. Έχουμε κι εμείς πρόβλημα, όπως έχει όλη η Κρήτη.

Κάναμε μια σύσταση στους παραγωγούς μας να μην καλλιεργούν το καλοκαίρι, γιατί καταναλώνουν το νερό που δικαιούνται και δεν έχουν στη συνέχεια νερό για τις χειμωνιάτικες καλλιέργειες. Στις καλοκαιρινές είναι κερδοφόρα η μία στις πέντε καλλιέργειες».

Κακή χρονιά για τα αγγούρια - Μειωμένη παραγωγή κατά 40%

Οι προηγούμενες δύο χρονιές ήταν πολύ καλές για την καλλιέργεια του αγγουριού.

«Η φετινή όμως ήταν -40% κάτω και σε οικονομικά αποτελέσματα και σε όγκο παραγωγής λόγω του ζεστού χειμώνα. Γενικά φέτος τον χειμώνα φυτεύτηκαν πανελλαδικά +2.000 στρέμματα με αγγούρι και οι εξαγωγές αυξήθηκαν γύρω στο 5,6%. Πάνω από τα μισά στρέμματα που ήταν φυτεμένα με αγγούρι φυτεύτηκαν ή θα φυτευτούν με καλοκαιρινό αγγούρι, ντομάτα και βελανίδι. Ας το ξανασκεφτούν οι παραγωγοί μας, γιατί έχουμε πρόβλημα αρδευτικού νερού και ο ανταγωνισμός το καλοκαίρι είναι πάρα πολύ σκληρός», μας είπε, μεταξύ άλλων, ο Φώντας Δουλούμης, ταμίας του Α.Σ. “Ανατολή”.

«Η χειμωνική καλλιέργεια αγγουριού βγήκε πιο πρώιμα και οι παραγωγοί στην πλειοψηφία τους αποφάσισαν να προχωρήσουν σε καλοκαιρινές καλλιέργειες. Οι τιμές ήταν φυσιολογικές, αλλά η παραγωγή ήταν μειωμένη κατά περίπου 40%. Όλες οι καλλιέργειες κηπευτικών παρουσιάζουν μείωση στον όγκο παραγωγής, λόγω της παρατεταμένης καλοκαιρίας. Οι περισσότεροι παραγωγοί έχουν φυτέψει δεύτερες καλλιέργειες αγγουριού, ντομάτας, βελανιδιού και πιπεριάς. Η λειψυδρία απασχολεί σίγουρα τους αγρότες μας, αλλά το πρόβλημα θα το δούμε πιο έντονα την επόμενη χρονιά, αφού είναι σίγουρο ότι όσο μειώνεται το νερό χαλάει η ποιότητά του και θα βρούμε μπροστά μας το πρόβλημα των αυξημένων χλωρίων και της υψηλής

αγωγιμότητας, που μειώνουν ακόμα περισσότερο την παραγωγή κηπευτικών», μας είπε ο γεωπόνος της Ομάδας Παραγωγών του Α.Σ. “Ανατολή” Μιχάλης Βασιλάκης.

Άρθρο 4: «Αγροτικός Σύλλογος Ιεράπετρας: Ανάγκη για μετακλήσεις εργατών γης από τρίτες χώρες» (29/05/2024)

<https://www.ypaithros.gr/agrotikos-syllogos-ierapetras-anagki-metakliseis-ergaton-gis-apo-trites-xores/>

Αγροτικός Σύλλογος Ιεράπετρας: Ανάγκη για μετακλήσεις εργατών γης από τρίτες χώρες

29/05/2024

2^ο διάβασμα

ΜΟΙΡΑΣΤΕΙΤΕ ΤΟ
ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΤΟ ΑΡΓΟΤΕΡΑ

Ανακοίνωση, στην οποία επισημαίνουν την επιτακτική ανάγκη για άμεση μετάκληση εργατών γης από τρίτες χώρες, εξέδωσε ο Ενιαίος Αγροτικός Σύλλογος Ιεράπετρας.

Όπως αναφέρει στην ανακοίνωση ο Σύλλογος: «τα στοιχεία έως τώρα δείχνουν ότι το πρόβλημα διαρκώς οξύνεται και η έλλειψη εργατικού δυναμικού έχει σαν αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση του ημερομίσθιου αλλά κυρίως την σημαντική μείωση στην ποιότητα εργασίας, για διαφόρους λόγους.

Ο κάθε αγρότης, για την επίλυση αυτού θέματος, πρέπει να αναλάβει την ευθύνη που του αναλογεί και να εκμεταλλευτεί τις θέσεις εργασίας που δικαιούται (βάσει ΟΣΔΕ) ώστε να προβεί στην διαδικασία μετάκλησης εργατών γης από τρίτες χώρες, άμεσα.

Με δεδομένο ότι η γραφειοκρατικές διαδικασίες υφίστανται και είναι χρονοβόρες, καλούμε τους παραγωγούς να πράξουν έγκαιρα αυτή την ενέργεια ώστε και οι Υπηρεσίες να διαθέτουν τον απαιτούμενο χρόνο επεξεργασίας του μεγάλου όγκου αιτημάτων.

Σχετικά με το ζήτημα στέγασης, γνωρίζουμε ότι είναι ένα “αγκάθι” για την περιοχή μας και ενημερώνουμε ότι είμαστε σε συνεννόηση με το ΥΠΑΑΤ ώστε να ξεπεραστούν τα ζητήματα πολεοδομικής φύσεως για την εγκατάσταση έτοιμων οικίσκων στον χώρο της εργασίας.

Τέλος, παροτρύνουμε τους αγρότες να επιλέξουν εργάτες γης για την διαδικασία μετάκλησης από άλλες χώρες, νέες για την περιοχή μας και αυτό για ευνόητους λόγους.

Με όλα τα παραπάνω, η πιθανότητα θα βελτιωθεί η κατάσταση στην νέα καλλιεργητική περίοδο είναι μεγάλη, με προτεραιότητα την

Σαμπροβαλάκης Κωνσταντίνος, Τοπική κοινωνία και εκπαίδευση:
Αναπαραστάσεις της αγροτικής παραγωγής στην περιοχή του Δήμου
Ιεράπετρας και η αξιοποίησή τους στον σχεδιασμό ομόθεμου υλικού

βελτίωση στην ποιότητα εργασίας όπου θα επιφέρει και μείωση στο
τελικό κόστος εργασίας.

Περισσότερες πληροφορίες και λεπτομέρειες απευθυνθείτε άμεσα στα
γραφεία του Ενιαίου Αγροτικού Συλλόγου Ιεράπετρας» .

ΓΡΑΦΤΗΚΕ ΑΠΟ:

ypaithros.gr

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.